

**TOBY LITT'İN *KING DEATH*
ADLI YAPITINDA MİNİMALİST ÖĞELER**

Özge DÜZGÜN

**Yüksek Lisans Tezi
İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Yrd. Doç. Dr. M. Fikret ARARGÜÇ
2013
Her hakkı saklıdır**

T.C
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İNGİLİZ DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Özge DÜZGÜN

TOBY LITT'İN *KING DEATH* ADLI YAPITINDA MİNİMALİST
ÖĞELER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Dr. M. Fikret ARARGÜÇ

ERZURUM-2013

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

28/01/2013

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "TOBY LITT'İN *KING DEATH* ADLI YAPITINDA MİNİMALİST ÖĞELER" adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☒ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
☐ Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
☐ Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

[Tarih ve İmza]

[Öğrencinin Adı Soyadı]

28.01.2013

Öğge DÜZGÜN

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yrd. Doç. Dr. M. Fikret ARARGÜÇ danışmanlığında, Özge DÜZGÜN tarafından hazırlanan bu çalışma 28 / 01 / 2013 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından. İngiliz Kültürü ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr M. Fikret ARARGÜÇ

İmza:

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Mehmet TAKKAÇ

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Ahmet BEŞE

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. 28 / 01 / 2013

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM
Enstitü Müdürü

F-85/00/22.02.2012

İÇİNDEKİLER

ÖZET	III
ABSTRACT.....	IV
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ	V
ÖNSÖZ	VI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BİR YİRMİNCİ YÜZYIL SANAT ANLAYIŞI OLARAK MİNİMALİZM

1.1. MODERNİST VE POSTMODERNİST YAKLAŞIMLAR.....	6
1.1.1. Minimalizmin Modernizm ve Postmodernizm İçindeki Konumu.....	11
1.2. MİNİMALİZM	13
1.2.1. Minimalizmin Gelişimi	13
1.2.1.1. Popüler Kültür ve Minimalizm	17
1.2.1.2. Resim	25
1.2.1.3. Heykel	26
1.2.1.4. Mimari	28
1.2.1.5. Müzik	30
1.2.2. Edebiyatta Minimalizm	31
1.2.2.1. Dil	34
1.2.2.2. Kısa Hikâye	35
1.2.2.3. Tema	37
1.2.2.4. Üslup	38
1.2.2.5. Karakterler	39
1.2.2.6. Anlatıcı	40
1.2.2.7. Zaman ve Uzam	40

İKİNCİ BÖLÜM

TOBY LITT'İN *KING DEATH* ADLI YAPITINDA MİNİMALİST ÖĞELER

2.1. TOBY LITT VE <i>KING DEATH</i>	42
2.2. MİNİMALİST ÖĞELER.....	44

2.2.1. Olay Örgüsü.....	45
2.2.2. Karakterler	59
2.2.3. Zaman ve Uzunluk.....	68
2.2.4. Dil.....	75
 SONUÇ	 79
KAYNAKLAR	84
ÖZGEÇMİŞ	88

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TOBY LITT'İN *KING DEATH* ADLI YAPITINDA MINİMALİST

ÖĞELER

Özge DÜZGÜN

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. M. Fikret ARARGÜÇ

2013, 88 sayfa

Jüri: Yrd. Doç. Dr. M. Fikret ARARGÜÇ (Danışman)
 Prof. Dr. Mehmet TAKKAÇ
 Doç. Dr. Ahmet BEŞE

Yirminci yüzyıl toplumsal, politik ve sanatsal birçok değişime tanık olmuştur. Bu bağlamda, ‘gerçeklik’ sanatın ve gerçeklik hakkında kendi algılarını ortaya koymak isteyen edebiyat akımlarının başlıca konularından biri olmuştur. Minimalizm de aynı tutumla yüzyılın ikinci yarısında görsel sanatlarda ortaya çıkmıştır. Gerçeğin yaşanan karmaşanın içinde var olduğunu savunan minimalizm, sanatın gerçekliği gösterebilmek için yapıtların en yalın halde sunulması gerektiğini ifade eder. Minimalist sanatta minimal, yani gerçek, sanatın kendisi olarak kabul görürken edebi minimalizm de yaşamın kendisi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda edebi minimalizm yaşamın karmaşasını en basit terimlerle ifade etmeyi amaçlar ve okuyucunun kendi durumu hakkındaki farkındalığını arttırmaya çalışır.

Toby Litt yapıtlarında günümüz toplumunun, başka bir deyişle, tüketim toplumunun sorunlarına değinen bir İngiliz yazardır. Son yapıtı olan *King Death*’de kullanılan eksiltili cümleler, sonlanmayan bölümler, italik yazımlar, üç noktalar ve diğer kısaltmalar okuyucuyu bu belirsizlikleri tamamlamaya teşvik etmektedir. Yapıt aşk, cinayet ve gizem gibi birçok konuyu içererek karmaşık görünmesine rağmen oldukça açıktır ve aslında yaşamın kendi basitliğine vurgu yapmaktadır. Günümüz toplumuyla oldukça alakalı olan günlük konuşma dili, sıradan, yaşamın içinden karakter, umumi ve aynı zamanda kapalı, esenliksiz uzam kullanımları okuyucunun ilgisini çekmekte ve onun yaşama karşı olan farkındalığını arttırmayı hedeflemektedir. Kısaca, *King Death* günümüz tüketici toplumunun bir eleştirisini yapmakta ve Litt kullandığı minimalist tekniklerle okuyucusunun yaşam içindeki karmaşık durumunun farkına varmasını ve bu duruma tepki vermesini teşvik etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toby Litt, Minimalizm, *King Death*

ABSTRACT**MASTER THESIS****MINIMALIST ELEMENTS IN TOBY LITT'S *KING DEATH*****Özge DÜZGÜN****Advisor: Assistant Prof. Dr. M. Fikret ARARGÜÇ****2013, 88 pages****Jury: Assistant Prof. Dr. M. Fikret ARARGÜÇ (Advisor)
Prof. Dr. Mehmet TAKKAÇ
Assoc. Prof. Dr. Ahmet BEŞE**

The twentieth century is characterized by great social, political and artistic change. In this way, the concern with the nature of reality became one of the main preoccupations of art and literary movements which also wanted to impose their own perception of reality. With the same argumentation Minimalism emerged as a movement in visual arts in the second half of the century. According to minimalism reality is hidden in complexity and in order to unveil this reality the focus should be on the essential. The minimal, thus reality, in minimalist art appears to be the art itself while it is life in literary minimalism. As such literary minimalism aims to express the complexities of life in the simplest of terms and further seeks to stimulate the reader's critical awareness of his/her own condition.

Toby Litt is an English writer who in his works is concerned with the problems of contemporary society, i.e. consumer society. His latest work *King Death* with all its ecliptic clauses, unfinalized chapters, italics, triple dots and other reductions requires the reader for completion. Dealing with multiple issues such as love, murder and mystery, the work, despite its complex appearance, is far from being so and as such it seems to emphasize life's own simplicity. The use of colloquial language, ordinary real life characters, public spaces as well as closed repressive spaces that are so relevant to contemporary society attract the reader's attention and aim to increase his/her awareness towards life. In short *King Death* criticizes contemporary consumer society and Litt with his minimalist strategies seeks to stimulate his readers awareness about his disoriented condition in this society and eventually tries to foster his/her response to it.

Key Words: Toby Litt, Minimalism, *King Death*

KISALTMALAR DİZİNİ

A.B.D. : Amerika Birleşik Devletleri

s. : Sayfa

s.s. : Sayfalar

USA : United States of America

ÖNSÖZ

“Toby LITT’in King Death Adlı Yapıtında Minimalist Öğeler” konulu bu çalışmada Minimalizm kavramı ve bu kavramın özellikleri açıklanarak, yazarın yapıtı bu kavram bağlamında incelenmiştir.

Bu çalışmanın hazırlanması sürecinde bana yol gösteren, maddi ve manevi desteğini hep yanımda hissettiğim kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. M. Fikret ARARGÜÇ’e sonsuz teşekkürü borç bilirim. Diğer yandan, bu çalışma boyunca desteklerini hep yanımda hissettiğim Prof. Dr. Mustafa GÜNDÜZ’e, Yrd. Doç. Dr. Aziz ERKAN’a ve eğitim yaşamım boyunca bilgilerini benimle paylaşan bütün bölüm hocalarıma teşekkür ederim. Ayrıca bu çalışmanın ortaya çıkma sürecinde her türlü yardımlarından dolayı dostlarıma ve aileme teşekkür borçluyum. Son olarak, bu süreçte hep yanımda olan, sürekli sabır gösterip ilgisini esirgemeyen kıymetli eşim Volkan DÜZGÜN’e ve sıkıntılarımızı unutturan biricik kızım Zeynep İda’ya içtenlikle teşekkür ederim.

Erzurum–2013

Özge DÜZGÜN

GİRİŞ

Rönesans ile başlayan toplumsal ve sanatsal gelişmeler sanayi devrimiyle birlikte hız kazanmıştır. Özellikle sanayi devrimi sonrasında toplumların geçirdikleri dönüşümün dinamiklerini ve bu dönüşüm sürecinde oluşan yaralarını fark eden sosyal ve politik güçler eskiyle bağlarını kopararak, toplumlara yeniden biçimlenen ‘modern’ bir dünya sunmakla kalmamış, aynı zamanda toplumların bu dünyaya ayak uydurması için de çabalamıştır. Dünyayı algılama biçimlerinin değişmesi, tekniğin/teknolojinin olağanüstü bir hızla gelişmesi, üretim araçlarının ortaya yeni toplumsal sınıflar çıkarması, yeni üretim ve savaş tekniklerinin, silahların, uçak, denizaltı gibi araçların yapılması, zehirli gazların imalatı ve bu sürecin oldukça hızlı yaşanması insanları farkında olmadıkları farklı bir dünyaya sürüklemiştir. Sanayi ve teknolojinin hızlı gelişimi şehirleri, yaşamları öylesine değiştirmiştir ki toplumlar bu hızlı değişime ayak uydurma çabası içinde değişim ve gelişimlere kucak açarak eskiye dönük yaralarını modern olanla sarma yoluna gitmişlerdir. Toplum yaşamındaki bu şaşırtıcı dönüşümlerin hızına ayak uydururken iletişim, ulaşım ve bilişim sistemlerindeki gelişmeler insanların kendilerine ve çevrelerine karşı yabancılaşmalarını ve yalnızlıklarını hızlandırmıştır.

Bütün bu gelişmeler yirminci yüzyılın ilk yarısında iki dünya savaşının yaşanmasıyla hız kazanmıştır. Savaşların ortaya çıkardığı dehşete düşürücü sonuçlar yaşanan sorunları daha da katmerli hale getirerek toplumların yaşam biçimlerini ve insanların yaşama bakış açılarını değiştirmeye başlamıştır. Savaşın yaralarını sarmaya çalışan toplumlar sorunlardan uzak yeni bir yaşam kurmak isterken, çoğu zaman farkında olmadan kendilerini başka sorunların ortasında bulmuşlardır. Öte yandan insanlar için artık aile, vatan, ulus gibi uğruna ölünecek değerler savaşlarla beraber göçüp gitmiştir.

Sonuç olarak, değişen dünyadaki koşulların ortaya çıkardığı boşluklar modernizmin imkânlarıyla doldurulmaya çalışılmıştır. Her şeyin kontrol altına alınmasıyla özgürlüklerin yitip gittiği yaşamda sanat kendine özgürleştirme görevini yüklemiştir. Modernitenin olumsuzlanmasını sağlayan sanatsal modernizm, on dokuzuncu yüzyılda ve özellikle yirminci yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkan birçok sanat akımı için bir tür şemsiye olmuştur. Aydınlanmanın akla dayalı toplum

tahayyülüne karşı sanatın hem geleneksel olanı hem de insanın varoluşsal sorunsallarını kuşatan tutumu büyük bir önem kazanmıştır. Politik, siyasal ve teknolojik gelişmelerin yanında bilimsel gelişmeler de sanatın yeniliğe açık bu cesur tavrını cesaretlendirmiştir. Sanatçılar özellikle geleneksel gerçekçilerin gerçekliği yansıtırma biçimini terk ederek duygulara yönelmişlerdir. Böylelikle karmaşıklığa sürüklenen sanatçı kendi iç dünyasında derinleşerek özgünlüğe yönelmiştir.

Akıl ve bilimin ortaya çıkardığı gerçeklik sanatçıyı karmaşıklığa ve yabancılaşmaya itmektedir. Bu durumu anlatmaya çalışan sanatçının yorumu da karmaşılaşmakta ve soyutlaşmaktadır. Bu bağlamda yirminci yüzyılın ikinci yarısında hızla değişen toplumla beraber sanatta kendine yeni yönelişler bulmaktadır. Bütün bu yeniliklerin soruna dönüşmeye başlamasıyla postmodernizm adından söz ettirmeye başlamıştır. Anlaşıldığı üzere postmodernizm ve modernizm arasında kesin bir başlangıç ve bitiş çizgisi yoktur. Postmodernizm bir bakıma modernizmin başlattığı yenilikçi sanatı değişen toplum yapısıyla tekrar ele almış ve yeni toplumsal koşullara uyarlamıştır. Postmodernizm, modernizmle başlayan yenilikçi akımları bir adım daha öteye taşımıştır. Teknolojinin hızlı gelişimiyle ve değişen toplumdaki eğilimlerle sanatın yenilikçi yapısında da değişimler görülmüştür. Sınıflar arası ayrımın belirsizleştiği yirminci yüzyılın ortalarında günlük yaşam ve sanat arasındaki ayrım da ortadan kalkmaya yüz tutmuştur. Yaşamda ve sanatta yaşanan bu değişimler beraberinde karmaşayı getirmiş ve postmodernizm bütün bu karmaşaya kucak açmıştır.

Yirminci yüzyıl sanatının dünya savaşlarıyla iki önemli kırılma noktasına tanık olduğu açıktır. Bu kırılma noktaları sanatın hemen hemen bütün dallarını etkilemiş ve günümüze kadar gelen sanat anlayışlarında oldukça önemli izler bırakmıştır. Çalışmamızda genel hatlarıyla yirminci yüzyıl sanatının bakış açısı incelenecektir. Minimalizmin de içine doğduğu toplumu ve sanatı etkileyen değişimlerle ilişkisi olduğunu göstermek açısından bu önem arz etmektedir. Bunun yanında, minimalizmi, modernizm ya da postmodernizm akımlarından birinin içine koyan düşüncelerin aksine, çalışmamızda onun her iki akımla da ilişkisi olduğunu ve bu ilişkisinin aynı dönemlerde birbirinden etkilenen her akımda olduğu gibi bir ilişki olduğunu göstermenin doğru olduğunu düşünmekteyiz. Çünkü minimalizm, kendinden önceki dönemlerde de tartışılan sanatta gerçeklik konusuna kendi bakış açısını getirmiştir. Bunu yaparken de modernizm ve postmodernizm ile ilişki içerisinde.

Minimalizm, anlamların yalınlığı, şeklin açıklığı, basitlik, sadelik, azlık gibi özelliklerle 1960'lar ve 1970'ler de ilk önce görsel sanatlarda ortaya çıkmıştır. Terimin özündeki azlık, basitlik, küçüklük gibi kavramlar minimalizmin birçok olumsuz eleştiriye maruz kalmasına sebep olsa da, minimalizm dönem sanatında oldukça etkili bir yere sahip olmuştur. ABD'de etkili olan bir takım sanatlara karşı tepkili olan minimalizm, aynı zamanda da bu sanatların tamamlayıcısı olmuştur. Özellikle görsel sanatlarla ilgilenen minimalist sanatçılar süprematizm, konstrüktivizm, de stijl, pürizm hatta kübizm gibi akımlardan etkilenmişlerdir. Bunun yanında, minimalizm ortaya çıktığı dönemde etkili olan ve hem eleştirdiği hem de kullandığı popüler sanatla da ilişkilidir. Tüketicinin toplumun her alanında bir yaşama biçimine dönüştüğü bir dönemde sanatın tüketimden etkilenmesi şaşırtıcı değildir. Bu bağlamda, toplumdaki değişimler, kültür ve sanatın etkileşimi minimalizmin de konusu olmaktadır. Çalışmamızda minimalizmin resim, heykel, mimari ve müzik alanlarındaki yansımalarının incelenmesi, minimalizmin ortaya çıkış sürecindeki bakış açısını anlamak bağlamında önem kazanmaktadır.

Özellikle yüzyılın tanık olduğu modernist ve postmodernist sanat anlayışları ve popüler kültürün kendi sanatını ortaya çıkarmasıyla sanat alanında yaşanan köklü değişimler edebiyatta da etkisini göstermekte gecikmemiştir. Minimalizm, görsel sanatlardan sonra etkili olduğu edebiyat alanında resim, heykel, mimari ve müzikten biraz daha farklı bir yol izlemektedir. Çünkü edebiyat doğası gereği dili ve yazını kullanmaktadır. Dili ve yazını kullanması harfleri, sözcükleri, tümceleri, paragrafları kullanmasını gerektirmektedir. Görsel sanatlardaki azlık, basitlik, işlevsellik gibi özellikler edebiyatta biçimsel olarak yaşanmakta, içerik olarak ise özcü bir tutum sergilenmektedir. Bu bağlamda, önceleri ABD'de önemli dergilerde yayımlanan kısa hikâyeler minimalizmin doğuşuna ön ayak olmuşlardır. Ann Beatty, Raymond Carver, Mary Robison, Tobias Wolff, Bobbie Ann Mason, Frederick Barthelme gibi yazarların minimalist kurgunun ortaya çıkmasında önemli rolleri vardır. Bu yazarların öyküleri süslü biçim ve dilden kaçınarak içerik olarak tükenmiş umutları ve yaşamları olan insanların basit olaylarını, sıradan nesne ya da olayları konu almaktadır. Yazarların kısa hikâye türünde ortaya koyduğu yapıtlar genellikle 1980'lerin ABD'sini anlatmakta ve bu yapıtlar edebiyata yeni bir bakış açısı kazandırmaktadır.

İlk başlarda kısa hikâye türünde ortaya çıkmalarına rağmen sonraları roman türünde de minimalist yapıtlar yazılmıştır. Çünkü minimalizmin vurgusu sadece az sayıda sözcük ve cümle kullanımı değildir. Minimalizm topluma ayna tutarak okuyucusunun içinde bulunduğu durumu fark etmesini sağlamaktadır. Bunu herhangi bir öneride bulunmadan sadece okuyucunun algısını önemseyerek yapmaktadır. Bu bakımdan, minimalizm hakikatin karmaşadan uzak olduğunu ve yaşamın karmaşası içinde hakikatten uzaklaşıldığını okuyucusuna basit, kısa ve yalın cümlelerle anlatmaktadır. Bu bağlamda, minimalizm kendine özgü teknikler kullanarak okuyucusuna yaşamın sıradan yanlarını göstermekte ve onun önemsiz görünendeki detayı fark etmesini sağlamaktadır. Minimalizm yaşamı yansıtmayı sebebiyle geleneksel gerçekçiliğe bir dönüş olarak görülse de minimalizm ve geleneksel gerçekçilik arasında belirgin farklar bulunmaktadır. Minimalizmin gerçeği kullanışı kişilerin algılarına bağlıdır.

Minimalist kurgu gündelik yaşamda sıradan olayları konu edinirken basitlik kavramını kullanmaktadır. Basitliğin yanında, açık bir dil de tamamlayıcı olmaktadır. Minimalizmin basitlik özelliğinin yanında kısaltma ya da küçültme özelliği de dikkat çekmektedir. Minimalizmin dili kullanırken kullandığı kısaltma, anlamı zayıflatmaktan çok anlamı yoğunlaştırmaktadır. Kullanılan eksilteli cümlelerle ya da noktalama işaretleriyle okuyucunun yorumu önemsenmektedir. Tekrar ve Simetri özellikleri ise yazarın elzem olanı vurgulaması amacıyla kullanılmaktadır. Bunun yanında, olay örgüsünde rastlantısallık ve kendiliğindenlik dikkat çekmektedir. Bu özellikler yazarın yaşamı müdahale edilemeyen ve kendi başına bir olgu olarak tanımlamasına yardımcı olmaktadır. Karmaşık ve her şeyin birbirine benzediği yaşamda rastlantısallık oldukça olağandır.

Minimalist kurguda anlatıcı genellikle birinci tekil şahıstır. Yazar birinci tekil şahıs anlatımı kullanarak anlatıcının olaylar hakkındaki farkındalığını vurgulamaktadır. Minimalist kurguda anlatının kesin bir başlangıç ve sonu yoktur, olaylar birbirini izlese de sıçramalarla devam etmektedir. Zaman da minimalist kurgularda belirli değildir, bazen kullanılan kronolojik zaman okuyucuya gerçeklik hissi vermektedir. Bazen de geniş zaman kullanılarak genel, bilindik, sıradan olaylardan bahsedildiği vurgulanmaktadır. Bazen ise belirli geçmiş zaman kullanılarak geçmişteki gelecek vurgusu önem kazanmaktadır.

Çalışmamızda minimalizmin içine doğduğu dönem, ortaya çıkışı, görsel sanatlara yansımaları, popüler kültürle ilişkisi ve edebiyata yansımaları araştırıldıktan sonra ikinci bölümde çağdaş İngiliz yazar Toby Litt'in *King Death* adlı yapıtı minimalist özellikler bağlamında incelenerek, birinci bölümde kuramsal olarak araştırılan minimalizmin ikinci bölümde uygulamalı olarak bir örneği verilmiştir. 1968'de dünyaya gelen Litt, Londra'da yaşamakta ve Londra Üniversitesinde edebiyat dersleri vermektedir. Yazarın roman ve kısa hikâye türlerinde toplam on bir yapıtı bulunmaktadır. Litt, *Granta* dergisinin 'En iyi Yirmi İngiliz Genç Yazar' listesinde yer almıştır ve 2009 yılında 'Manchester Fiction' ödülüne layık görülmüştür.

Yapıtlarını alfabetik sıraya göre yayımlayan Litt'in son yapıtı *King Death* 2010 yılında yayımlanmıştır. Yazar halen *King Death*'in film versiyonu üzerine çalışmaktadır. Kırk bölümden oluşan yapıt okuyucuya içinde çeşitli minimalist öğelerin bulunduğu bir yelpaze sunmaktadır. Yoğun şehir yaşamı, karmaşık ilişkiler, popüler sanat ve tüketim toplumuna yönelik örneklerin bulunduğu olay örgüsü Kumiko ve Skelton adındaki iki farklı anlatıcı tarafından anlatılmaktadır. Anlatıcılar arasındaki aşk ve cinayet olayları eş zamanlı olarak gelişmekte ve anlatıcılar okuyucunun bir dedektif edasıyla olayları çözmeye çalışmasını sağlamaktadırlar.

BİRİNCİ BÖLÜM

BİR YİRMİNCİ YÜZYIL SANAT ANLAYIŞI OLARAK MİNİMALİZM

1.1. MODERNİST VE POSTMODERNİST YAKLAŞIMLAR

Yirminci yüzyılda yaşamdaki değişimler, dönüşümler ve yenilikler toplumu tamamen etkilediği gibi toplumla iç içe olan sanatın da yeni bir yön kazanmasını tetiklemiştir. Yirminci yüzyılın ilk yarısında toplumda ve sanatta yaşanan bu değişimler ‘Modernizm’ başlığı altında toplanmıştır. Özellikle edebiyat bağlamındaki değişimler bu dönemde hız kazandığından yirminci yüzyılın ilk yarısını ele almanın doğru olacağı düşüncesindeyiz. Modernizm, bu dönemde ortaya çıkan pek çok sanat akımı için bir tür şemsiye olmuştur. Sanat dallarının hemen hepsi toplumdaki ‘modern’ anlamdaki değişimlerden payını almıştır. Modernizm toplumun kapalı ve tutucu yaşam biçimi ile kendinden önceki dönem sanatının kuralcı ve gelenekçi tutumuna bir tepki olarak ortaya çıkmıştır.

Yirminci yüzyıldaki bilimsel gelişmelerin de toplumun yapısının değişmesinde oldukça büyük bir rolü olmuştur. Örneğin; Sigmund Freud’un psikoloji alanında yaptığı çalışmalar dönem sanatını, özellikle edebiyatı oldukça etkilemiştir. Freud’un bilinçaltının keşfine ilişkin yaptığı çalışmalar sanatçıların insanın dış dünyası ile birlikte iç dünyasına da yönelmesinin yolunu açmış ve bu yönde yapıtlar ortaya çıkmıştır. Bunun yanında, Einstein’ın görecelik ilkesi, Max Planck’ın kuantum kuramı, Bergson’un sezgicilik kuramı bu dönemi etkileyen bilimsel gelişmelerden bazılarıdır. Özellikle on dokuzuncu yüzyıla hâkim olan, insanın dış dünyasına yönelik gerçekçi eğilimlerin sarsılmasına yol açan bu çalışmalar bir bakıma bilimi ve sanatı yakınlaştırarak köklü değişimler yaratmıştır. Bilim, felsefe ve sanatı bir araya getiren bu tür gelişimler sanat dallarının da bir birbirinden beslenmesini hızlandırmıştır. On dokuzuncu yüzyılda insanı ve onun dış dünyasını konu alan ve hakikati bu dış dünyada arayan sanatçı, yirminci yüzyılın başlarında yönünü insanın zihnine çevirerek soyut arayışlar içine girmiştir. Peter Childs bu arayışları “*avantgard sanattaki soyutluğa geçiş, sosyal gerçekliğe yabancılaşmanın bir belirtisi olarak*”(Childs, 2002: 30) ifade etmiştir.

Aslında sadece on dokuzuncu yüzyılda değil, sanat var olduğundan beri sanatçının amacı izleyicisine ya da okuyucusuna gerçekliği mümkün olduğunca

aktarmaktır. Sanatın gerçeklik konusunu bunca önemsemesi belki de inandırıcı ve etkileyici olmak toplumda kendine kolay yer edinmek amacını gütmesindendir. Klasik dönemde sanat ve sanatçının toplumdaki yeri dahi gerçeklik konusu ile ilişkilendirilmiş hatta sanat Tanrının yarattıklarının taklidi olarak görüldüğünden kabul görmemiştir. Sonraları toplumun değişmesi ve gelişmesiyle beraber sanat kendine toplum içinde yeni konumlar edinmiştir. Zaman zaman sanatın eğitici ve öğretici yönleri kullanılsa da aslında sanat olması gerekene, yani gerçeğe en yakın haliyle var olması koşuluyla kendine toplumsal hayatın içinde daha sağlam bir konum yaratmış, toplumla kurduğu bu özgün ilişki nedeniyle önemini hep korumuştur. Sanatçı da bu bilinçle gerçekliği okuyucu ya da izleyicisine aktarmak için farklı dönemlerde çeşitli teknikler kullanmıştır. Gerçekliğin aktarılması toplumun kendine ayna tutmasıyla daha da kabul görmüştür. Bu bağlamda, toplum, gerçeklik ve sanat arasında ayrılmaz bağların olduğu açıktır. Yirminci yüzyıla yaklaşırken dünyadaki değişimler toplumların yapılarını sarsıcı etkilerde bulunduğundan sanatta bu değişimlerden payını almıştır. Yaşam değiştikçe yaşamın gerçekleri de değişmiş dolayısıyla onu aktaran sanatçı da değişmiştir. Özellikle yirminci yüzyılın başlarında ortaya çıkan sanat akımları o güne kadar farklılıklar gösterse de temelde aynı olan gerçekliği yansıtmaya çabaları konusunda farklı eğilimler göstermişlerdir. Öyle ki ortaya çıkan sanat akımları gerçekliği yansıtmaya biçimlerine göre birbirlerinden ayrılmıştır. O güne değin süregelen dış dünyanın detaylarıyla betimlemesi gerçeklikle bağdaştırılırken, yaşamın sadece dış dünyadan ibaret olmadığı görüşleriyle gerçeklik insanların iç dünyalarında da aranmaya başlanmıştır.

Bilimsel gelişmelerin yanı sıra politik ve endüstriyel gelişmeler de insanların toplumdaki yeri konusundaki inancın sorunsallaşmasına sebep olmuştur. Yoğun çalışma şartları ve maddi sorunlar sınıflar arası ayrımı derinleştirmiş ve yaşam biçimlerini olumsuz yönde etkilemiştir. Bütün bu gelişmelerin ortaya koyduğu bunalımlı yaşam sanatçıların karmaşık olan dönemleri konu edinmelerine yol açmıştır. Böylelikle sanat bütün bu olumsuzluklara başkaldıran bir tutum takınmış ve yenilik arayışına girmiştir. Peş peşe ortaya çıkan akımlar bazen birbirlerini tamamlamak için bazen ise birbirlerine tamamen karşı olarak gelişmişlerdir. İnsan zihnine ve insanın içinde bulunduğu sosyal sorunlara değinen sanatçılar çok karmaşık olan bu yapıları incelemek için yeni teknikler geliştirme yoluna gitmişlerdir. Bilinç akışı, içsel monolog, geriye dönüş dönem yazarlarının sıklıkla başvurdukları tekniklerden bazılarıdır. Dönem sanatçıları

geliştirdikleri yeni tekniklerle estetik değere ve gerçeğe ulaşmaya çalışmışlardır. Böylelikle izleyici ya da okuyucu gerçek sanatı anlamak için yapıtın ruhunu anlama çabası içine girmiştir. Aslında bu durumun sanatı yüceltirken aynı zamanda sanatı eğitilmiş insanlarla sınırladığı görülmektedir. Ayrıca toplumdaki bozulmayı, yabancılaşmayı, parçalanmışlığı anlatan modernizmin sanata yenilik katarken kendini üst sınıf insanların yakınında tuttuğu bilinmektedir. Bunun yanında, geniş kitlelere ulaşma çabasından sıyrılarak kendisi için estetik bütünlüğe ulaşma çabasına girmiştir. Bu çabayı da dış dünyadaki gerçekliği olduğu gibi yansıtarak değil “*yabancılaştırarak yeniden kurma*” (Işıksalan, 2007: 420) biçiminde yansıttığından estetik biçimle bütünleştirilmiştir. Bu bağlamda, geleneksel gerçekçilikle bağlarını koparan modern edebiyat da gerçekliği kendine özgü tekniklerle ortaya koyma yoluna gitmiştir.

Kendinden önceki dönemlerde dış dünyayı dolayısıyla görünen gerçekliği betimlemek amacını güden sanat, yirminci yüzyılda gerçekliğin sadece dış dünyadan ibaret olmadığının anlaşılması ve insanların iç dünyalarına yönelmesiyle birlikte gerçeklik konusuna yeni bakış açıları getirmiştir. Özellikle, yapılan bilimsel çalışmalar ışığında insanların duyguları ve algıları da gerçekliği belirleyen unsurlar haline geldiğinde, gerçekliğin tek olduğu görüşü sarsılarak aslında göreceli olduğu ifade edilmeye başlanmıştır. Dolayısıyla, yaşamdaki değişimlerle birlikte sanatın gerçeklik hakkındaki duruşu bir kez daha bir kırılma geçirmiştir. Bu bağlamda, gerçekçilik modernizm ile birlikte tekrar sorunsallaşmıştır. Yaşamda ve sanatta yaşanan bu değişimleri Childs şu sözlerle ifade etmektedir:

“Modernist yazın özellikle deneyimlemesi, karmaşıklığı, biçimselciliği ve ‘yeninin geleneğini’ oluşturmaya çalışması ile dikkat çeker. Tarihi ve sosyal geçmişinde Yeni Kadının ortaya çıkışını, Britanya İmparatorluğu’nun en parlak ve gerileme dönemlerini, eşsiz teknolojik gelişmeyi, İşçi Partisi’nin yükselişini, seri üretim bandının bulunmasını, Afrika, Avrupa ve diğer yerlerdeki savaşları barındırır. Böylelikle modernizm neredeyse sadece değişimin değil krizin edebiyatı olarak kabul edilir” (Childs, 2002: 14).

Modernizm on dokuzuncu yüzyılın kuralcı ve gelenekçi yapısına karşı çıkarak sanatta mükemmele ulaşmayı arzulayan birçok yeni sanat akımını kendi adı altında toplayarak sanatta büyük bir sıçrama etkisi yaratmıştır. Modernizm yirminci yüzyılın ilk yarısı boyunca etkisini sürdürürken yüzyılın ortalarına doğru teknolojiye hızlı

gelişmeler de toplumun yapısını oldukça değiştiren unsurlar olarak karşımıza çıkmaya başlamıştır. *“Modernizm, yaklaşık olarak yirminci yüzyılın ortalarında, çok belirgin hale gelen ölüm emareleri göstermeye başlamıştır”*(West, 2005: 313). İletişim, ulaşım ve bilişim sistemlerinde yaşanan çok hızlı teknolojik gelişmeler insanların kendilerine ve çevrelerine karşı yabancılaşmasını hızlandırmıştır. Postmodernizm işte böyle bir çağda ortaya çıkmıştır. Anlaşıldığı üzere postmodernizm ve modernizm arasında kesin bir başlangıç ve bitiş zamanı yoktur. Postmodernizm bir bakıma modernizmin başlattığı yenilikçi sanatı değişen toplum yapısıyla tekrar ele almış ve geliştirmiştir. Bu bakımdan bu iki eğilim birbirinin içine geçmiştir. *“Lyotard, postmodernliği ‘modernlikten sonra neyin geldiğini bildirir ve modernlik ile birlikte düşünülen başlangıç halindeki toplumsal biçimlerin başlangıç halindeyken fiilen çözünmesine(dissolution) gönderme yapar’*”(Aktaran: Işıksalan, 2007: 423) şeklinde tanımlamıştır.

Postmodernizm, modernizm ile başlayan yenilikçi akımların daha ötelere taşınmasını sağlayan yeni perspektifler geliştirmiştir. Teknolojinin hızlı gelişimiyle ve ikinci dünya savaşının getirdikleriyle değişen toplumdaki eğilimlerle sanatın yenilikçi yapısında da değişimler görülmüştür. Sınıflar arası ayrımın belirsizleştiği bu yıllarda günlük yaşam ve sanat arasındaki ayrım da ortadan kalkmaya yüz tutmuştur. Sinema, televizyon, dergi, reklâmlar gibi görsel iletişim araçları, baskı ve fotoğraf makinelerinin hızla gelişmesi gibi çeşitli teknolojik gelişmeler sayesinde popüler bir sanat oluşmuş, dolayısıyla yüksek sanat ve günlük yaşam arasındaki sınırlar kaybolmuştur. Modern sanat, toplumlarda yaşanan kültür, değer ve fikir karmaşalarını bir tarafta tutarak sadece kendisini merkeze alırken postmodernizm bütün bu karmaşalara kucak açmıştır. Yani bir bakıma modern sanat kendini yenilik ve özgürlük adı altında kısıtlarken ve toplumdan ayrı tutarken postmodern sanat kendini toplumdan ayrı tutmayı kabul etmemiştir. *“Postmodernizm, sanatın yarı dinsel anlamını olumlayan sanatsal modernizmin tersine, yüksek kültürle aşağı kültür, sanat ve eğlence arasındaki mutlak ayrımı reddetmektedir”*(West, 2005: 314).

Postmodernizm özgürlükleri ve farklılıkları kucaklarken modernizmin bir miktar değişime giren sanatın gerçekliği yansıtırma sorunsalına da değinmiştir. Gerçeklik teknolojinin geliştiği, ürünlerin ucuzladığı, seri üretimin doruk noktasına ulaştığı bu yıllarda yerini taklitçiliğe bırakmıştır. Sanayi ve teknoloji sayesinde orijinal nesnelerin taklitleri yaşamı sardığından sanal bir gerçeklik söz konusu olmuştur. İçinde yaşanan

dünya her bakımdan teknoloji tarafından yönlendirildiğinden gerçek ve taklit arasındaki ayırım da ortadan kalkmış hatta gerçek tamamen yerini taklide bırakmıştır. Taklitçilik de bir tür hipergerçekliktir. Böyle bir dünyada gerçeklik sanatın tekrar en önemli sorunlarından biri haline gelmiştir. Sanatçı artık gerçeği insanın ne dış dünyasında ne de iç dünyasında bulamamaktadır. Çünkü insan ve dünya bedensel ve zihinsel olarak bu çağ tarafından kuşatılmıştır. Dolayısıyla gerçeklik farklı biçimlerde kendine yer bulmuştur.

Postmodernizm yaşamın zıtlıklardan ve farklılıklardan oluştuğunu, yaşamın bir bütün olarak algılanamayacağını, parçalar halinde algılanması gerektiğini ancak bütün bu parçaların ve farklılıkların bir noktada eşit olduğu fikrini sanata da yansıtmaktadır. Edebiyat alanında da parodi, pastij gibi teknikler kullanıp farklı metinleri bir araya getirerek bir tür üst gerçekçilik oluşturmaktadır. Böylelikle geleneksel gerçekçilik ve modernizmde etkili olan iç dünya üzerinden kurgulanan gerçeklik yıkılarak yazar ve okuyucu arasındaki sınırların kaldırılması ve okuyucunun yazma eyleminin içinde bulunması, gerçekçiliğe yeni bakış açıları getirmektedir. Yirminci yüzyılın ortalarında başlayan bu eğilim toplumu çok yönlü olarak sarmakta ve modernizmin başlattığı yenilikçi ruhu bir adım öteye taşımaktadır. Yirminci yüzyıl sanatının iki önemli kırılma noktasına tanık olduğu açıktır. Bu kırılma noktaları sanatın hemen hemen bütün dallarını etkilemiştir ve günümüze kadar gelen sanat anlayışlarında oldukça etkili olmuştur. Görüldüğü gibi sanat sadece kendisinden kaynaklı değişimler geçirmemiş, toplumdaki gelişmelerden de son derece etkilenmiş ve bu yönde yeni eğilimler geliştirmiştir. Kısacası yirminci yüzyıl sanatı dünya savaşları, bu savaşların sonuçlarının getirdiği bunalımlı bir toplum yapısı, endüstri ve teknolojideki hızlı gelişmelerden payını almıştır. Minimalizm de yirminci yüzyılda ortaya çıktığından tıpkı diğer eğilimler gibi özellikle gerçekçilik konusunda kendi bakış açısını oluşturmakta ve böylelikle modern ve postmodern olanla beslense dahi onlardan ayrılmayı başarmaktadır. Minimalizm için gerçeklik zaten en yalın hali ile yaşamda var olduğundan yaşanan toplumsal, siyasal ve politik değişimlerle karmaşıklığa sürüklenen toplumun ve sanatın basitleşerek özgürleşmesi esastır. Gerçeklik bütün sadeliğiyle gözler önündeyken karmaşıklaşan insanın farkındalığını arttırmak oldukça önem taşımaktadır. Dolayısıyla, minimalizm çağlar boyu var olan gerçeklik yaratma ya da

gerçekliği yansıtmaya çabalarına kendi bakış açısını getirerek gerçekliği gösterme yoluna gitmektedir.

1.1.1. Minimalizmin Modernizm ve Postmodernizm İçindeki Konumu

Minimalizm ve postmodernizm zaman zaman birbirleri ile ilişkilendirilmektedir. Aslında iki anlayışın da aralarında benzerlikler ve farklılıklar bulunmaktadır. İlişkilendirilme sebepleri diğer sanat anlayışları gibi aynı yüzyılda ortaya çıktıklarından birbirlerini tamamlama ya da birbirlerine tepki oluşturabileceğinden kaynaklanmaktadır. Her iki sanat anlayışında da sorunların sessizlik yoluyla çözülebileceğine inanılmaktadır. Bunun yanında, her iki akımın da edebiyatta yazarı önemsizleştirip okuyucuyu yüceltmesi dikkat çekmektedir. Her iki anlayış da “*postmodern durumdan beslenmektedir*”(Arargüç, 2009). Yani, karmaşıklaşan dünya her ikisinin de konusu olmaktadır.

Diğer taraftan, aralarında farklılıklar da bulunmaktadır. Örneğin; minimalist kurgu postmodernizmin kullandığı üst kurguyu kullanmayarak, metin içerisinde açıklayıcı bilgilere yer vermemektedir. Bunun yanında, postmodernizm ironiyi (hiçbir şey temsilden başka bir şey değildir) bolca kullanırken minimalizm buna karşı çıkmakta ve hiçbir şeyin kendinden başka bir şey olmadığı görüşüne daha yakın durmaktadır. Böylelikle, minimalizmin postmodernizmin tersine her şeyin bir özü olduğunu savunduğu görülmektedir. “*Minimalizm azlığın çokluğunu (less is more) savunurken; her şey uyar (anything goes) prensibiyle postmodernizm azlığın sıkıcılığına (less is bore) vurgu yapmaktadır. Postmodernizm hipergerçeklikle ilişkilendirilirken, minimalizm, neo-gerçekçilikle bağlantılıdır ve 1990’larda Batıda egemen olan post-postmodernizme yakın olduğu görülmektedir*”(Arargüç, 2009).

Minimalizm için tamamen postmodernisttir demek ne kadar yanlış olursa tamamen modernisttir demek de o kadar yanlış olur. Öyle ki minimalizm “*sadece modern sanat için bir perspektif sunmakla kalmamış, aynı zamanda postmodern sanatın soy kütüğünü de oluşturmuştur*”(Foster, 2009: 88). Minimalizmin temelinde yer alan algının değişebilirliği onun modernizmle olan ilişkisini netleştirmektedir. “*Minimalizm algının geçiciliği üzerine vurgu yaparken modern estetiğin disipliner düzenini sorunsallaştırmaktadır*”(Foster, 2009: 69). Örneğin; modernizm anlatmak istediği şeyi ortaya koyarken o şey hakkındaki algısını da ortaya koymakta ancak minimalizm sadece

anlatmak istediğini ortaya koymaktadır. Bunu yaparken okuyucuya yorum yapma olanağı tanımaktadır. Bu bağlamda, minimalizmin kurguya yorum getirdiği ifade edilebilmektedir. Yazar anlatmak istediğini söyledikten sonra okuyucuyu sorularla baş başa bırakmakta ve farklı algılardan ortaya çıkan yorumları önemsemektedir. Bu noktada anlam(lar)ı biçimlendirmeye katkıda bulunmuş olmaktadır.

Minimalizmin yaşamla ilgili konulara değinmesi onun geleneksel gerçekçiliğe bir dönüş olarak nitelendirilmesine yol açmaktadır. Hatta minimalizm terimi yerine kullanılan ‘Dirty Realism/Kirli Gerçekçilik’ terimi onun geleneksel gerçekçilikle ilgisini sorunsallaştırmaktadır. Örneğin; *“İngilizlere göre kirli gerçekçilik, kısaca, 1980’ler Amerika’sının “hakikat”ini anlatan kısıtlı doğalcılık dokümanlarıdır”*(Rebein, 2001: 42). Belki de doğalcıların da yaşamın sorunlarıyla ilgilenmesi sebebiyle doğalcılık ve minimalizm birbiriyle ilişkilendirilmektedir. Ancak geleneksel gerçekçilik, doğalcılık ve minimalizm arasında farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin; geleneksel gerçekçilik gerçekliği belli kurallarda aramakta ve bu kuralların dışına çıkmamaktadır; oysa minimalizmde gerçeğin algılara bağlı olarak değişebileceği ve tek bir gerçek olmadığı vurgulanmaktadır. Minimalist yapıtlarda ön plana çıkan geçmişle ilgilenmeme, şimdiyi kullanma özelliği minimalizmin gerçeklik konusundaki görüşünü doğrulamaktadır. Bunun yanında, geleneksel gerçekçilerin okuyucuya olanı ve olması gerekeni vermesi, minimalistlerin gerçeğin farklı olabileceği düşüncesine aykırıdır. Çünkü geleneksel gerçekçiler ve doğalcılar için sebep-sonuç ilişkisi önemlidir ve belirli sebepler varsa sonuçlar da asla değişmemektedir. Bu sebepten okuyucuya yapılması gerekeni de sunmaktadırlar. Onlar için rastlantı ve mümkünlik kabul edilemez kavramlardır. Ancak minimalizm bunların aksine tesadüfün önemi ve pek çok şeyin mümkün olabilirliliği ve gerçeğin tek ve değişmez/sabit değil, değişebilir ve kişiye göre farklılıklar arz edebileceğini savunmaktadır. Bill Buford’a göre kirli gerçekçilik *“hem gerçekçiliğin geleneksel biçimlerine hem de postmodernizmin üst kurgusuna aykırıdır”*(Aktaran: Brooks ve Toth, 2007: 4). Bu noktada minimalizmin fanteziden uzak, yeni bir gerçekliğin doğuşunu ele aldığı ifade edilmektedir. Minimalizm ve geleneksel gerçekçilik, gerçeğin önemine olan yaklaşımda benzer olsalar da teknik olarak birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Minimalizm gerçeği kişilerin algılarına bağlı olarak kullanmaktadır.

1.2. MİNİMALİZM

1.2.1. Minimalizmin Gelişimi

Minimalizm 1960'lı ve 1970'li yıllarda ABD'de ortaya çıkan bir sanat anlayışıdır. Ancak minimalizm kavramının sözlük anlamı şöyle tanımlanmaktadır: *“Minimalizm sözcüğü Fransızcadan gelen “minimum” sözcüğünden türemiştir. Minimum, kelime anlamı olarak “bir şey için gerekli en az veya en küçük miktar(derece, nicelik)” olarak tanımlanırken, matematiksel ifadesi de “değişken bir niceliğin inebildiği en alt basamak, asgari, minimaldir”*(Türk Dil Kurumu, 1998: 1028). Minimalizm terimi ilk kez 1961'de düşünür Richard Wollheim tarafından *“içeriği en aza indirgenmiş sanat”*(Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997: 1260) için kullanılmıştır. Minimalizm bir düşünceyi minimum sayıda renk, biçim, çizgi ve dokuya indirgeyerek vurgulamak olarak tanımlanabilmektedir. Bir başka tanım olarak da, *“Minimalizm anlamların yalınlığı, şeklin açıklığı, yapıda ve metinde basitlik gibi özelliklerle göze çarparak en temel ya da ana hatlara indirgenmiş sanat olarak anılmaktadır”*(Strickland, 1993: 4). Bununla beraber, *“minimal sanat 1960'larda Birleşik Devletlerde sergilenen soyut, geometrik resim ve yapıları betimlemektedir”* (Colpitt, 1993: 1). Bu bağlamda, minimal sanat temel hatların kullanılarak, aşırıya kaçılmadan uygulandığı sanattır.

Minimalizm teriminin kökünde bulunan “mini” sıfatı biraz genişletilecek olursa ‘etrafındaki emsallerine göre daha ufak boyutlarda olan’ anlamı çıkmaktadır. *“Mini olarak nitelendirilenin eksik kaldığı, basitleştiği, sıradanlaştığı, yani kısır bırakıldığı düşünülmesine karşın minimalizm açık, net, saf, salt, yalın bir yapı, daha doğrusu arındırılmışlığı hedefleyen bir tutum, bir damıtma programıdır”* (Arargüç, 2009).

Minimalizm *“K-Mart realizm”, “hick chic”, “Diet-Pepsi Minimalizm”, “post-Vietnam”, “post-literary”, “Postmodernist blue-collar”, “neo-early-Hemingwayizm”* (Barth, 1986: 1) terimleri ile de anılmaktadır. Bu isimler karşı çıktığı popüler kültür yansımalarının bir eleştirisi olarak minimalist yaklaşımclar tarafından kabul edilirken öte yandan minimalizmi basit ve indirgemeci olarak gören karşı grup tarafından alaycı basit bir sanat anlamı ile de isimlendirilmektedir. Edebiyatta minimalizm zaman zaman küçürekçi yaklaşım olarak kullanılsa da genel olarak kendi adıyla anılmaktadır.

Minimalizm'in ortaya çıkmasında dönem sanatındaki gelişmeler oldukça önem taşımaktadır. Minimalizmin çıkış yaptığı yıllarda sanat alanında etkisini sürdüren geleneksel akımlarla birlikte ortaya çıkan yeni akımların da olduğu görülmektedir. Minimalizm her şeyden önce A.B.D.'de ortaya çıkan bir sanattır. Ortaya çıktığı dönemdeki modernist akımların bir kısmından etkilenmiştir, bir kısmına ise tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bu etki bazen olumsuz olarak 'ret' anlamında da değer kazanmaktadır. Ancak bu ret tutumu kendi dışındaki diğer sanatların varlığına yönelik değil, bu sanatların ortaya koydukları anlayışlar ve algılamalaradır. Bazen de bu ret anlayışı salt 'ret'in dışında oluşan 'ret'ten ziyade 'başka' kavramıyla açıklanabilen bir gerçekliktir. Yani, kendilerinden önceki sanat dallarının düşüncelerini reddetmek yerine onların düşüncelerini geliştirerek ya da değiştirerek yeni düşünceler ortaya koymaktır. Minimalistler işte bu anlamda diğer sanat akımlarından hem 'başka' olmakla hem de onların anlayışlarını 'ret' etmekle farklı bir anlayışı da ortaya koymuşlardır.

İlk başlarda, görsel sanatlarla ilgilenen minimalist sanatçılar düşünce olarak kendilerinden önceki pek çok sanat akımından etkilenmişlerdir. Bunların başında süprematizm, konstrüktivizm, de stijl, pürizm hatta kübizm gelmektedir. 1913 yılında beyaz bir zemin üzerine siyah bir kare yerleştiren süprematist Rus sanatçı Kazimir Malevich, resmin belirli nesneleri gösterme, temsil etme, yansıtmaya gibi uğraşına tümüyle sırtını dönerek salt kendiliğinden anlam bulan bir sanatsal anlayışın öncülüğünü yapmıştır. Böylelikle, *"Malevich sanatı temsil olgusunun ideolojik işleminden ayırmış, işlevselliğinden arındırmıştır"* (Antmen, 2008: 181). Malevich bununla da kalmamış konstrüktivistlerin biçimle özleri eşleştiren ideolojik yaklaşımından ayrılmıştır. İşte Malevich'in düşüncesinin temelinde yatan şey resmin 'görüntüler' dünyasından çıkartılmasıdır ki, minimalist sanatçılar bu düşünceye sadık kalmışlardır. Minimalistler resmi düzlemin ötesine geçirmeyi arzulamış, böylece üç boyutlu nesneler kurgulamakla ilgilenmişlerdir. Resim ve heykel gibi alışlagelmiş ifade biçimlerinin ötesinde bir sanatsal ifadenin arayışına yönelmişlerdir. *"Minimalist bir sanatçı olan Donald Judd, 1965 yılında yayınladığı bir makalesinde resim ya da heykel olmayan bu üç boyutlu yapılara 'spesifik nesne' diye bir tanım getirmiş, minimalist yapıtları resim ve heykelden ayırmıştır"* (Antmen, 2008: 182). Aynı şekilde bir diğer önemli etken Duchamp'ın hazır nesneleridir. Hazır nesne Duncamp'ın sanat yapıtının

üretimi sürecinde sanatsal beceri ve yeteneğe yüklenen değere yönelik sorgusunun, zihinsel tasarım sürecinin el becerisinden daha önemli olduğuna yönelik inancının ifadesidir. Duchamp'ın hazır nesnesi minimalistlerce en yalın hali ile algılanmış, sanat karşıtı tavrı ya da gündelik nesneyi yücelten boyutunun dışında bir anlam içinde düşünülmüştür.

Bütün bunlardan anlaşılabilceği gibi minimalizm çıkış noktasını süprematizmden, konstrüktivizmden ve Dada hareketinin nesneye yüklediği anlamdan almıştır. Minimalistler bununla da kalmayıp başka sanat akımlarından da beslenmişlerdir. Kübizmin yalınlığı ve geometrik biçimlere yüklediği ikincil anlamlar ve yine tekrar ve simetri kavramları minimalistlere ışık tutmuştur. Ancak minimalistlerin etkilendiği bir önemli adım daha vardır ki, bu da de stijl akımıdır. De stijlde form ve renkler basite indirgenmektedir. Örneğin; çizgiler yatay ya da dikey olarak kullanılırken sadece siyah, beyaz, kırmızı gibi ana renklerin kullanıldığı görülmektedir. De stijl sanatçılarının tuval üzerine düşündüklerini minimalistler üç boyutlu olarak tasarlamışlardır. Her ikisinin de özünde geleneksel sanatın tüm değerlerinin yok edilmesi ve sanatın 'benzeme' düşüncesinin reddi yatmaktadır. İkisi de renklere, düzene ve sadeliğe gönderme yapmakta ve sanatın evrensellik boyutunu savunmaktadırlar.

A.B.D.'de bu sanat ortaya çıkmadan önce etkili olan iki önemli sanattan biri soyut dışavurumculuk diğeri ise pop-art'tır. Minimalizm bu iki akım arasından özellikle soyut dışavurumculuğa tepki göstermiştir. Çünkü soyut dışavurumcular iki boyutluluğu savunurken, minimalizm üç boyutluluğu savunmaktadır, yani minimalizm soyut dışavurumcuların biçim görüşüne bir tepki olarak görülmektedir. Bunun yanında, soyut dışavurumcular sanatın işlevsel olması gerektiğine karşı çıkarken, minimalizm sanatın işlevsel olması gerektiğini savunmaktadır. Bununla beraber, soyut dışavurumcuların minimalist sanatçıların tersine endüstri malzemelerini kullanmadıkları ve sanatçının duygusunu ön planda tuttıkları görülmektedir. Ayrıca minimalizmin mimari ve tasarım alanları hariç popüler kültürün ya da kitle kültürünün etkisinde de kalmadığı, kitle kültürünün aşırı savurganlığına tepki gösterdiği görülmüştür. Ancak minimalizm kitle kültürünün 'değişim' ve 'yenilik' kavramlarına sıcak bakmıştır.

Minimalizm, Avrupa'da görülmesiyle birlikte ise pek çok sanat akımıyla karşı karşıya gelmiştir. Bunlar; kavramsal sanat, performans sanat (vücut sanatı), foto

gerçekçilik ve yeni gerçekçiliktir. Ancak minimalizmin bu sanat akımlarıyla yakınlığının olmadığı bilinmektedir. Minimalizm bu akımlara saldırmak ya da kendi varlığını yüceltmek gibi bir yaklaşıma ve anlamsız tartışmalara da girmemiştir. Ayrıca minimalizm dışında kalan bu sanat akımları sanatın pek çok alanında varlık gösterememiş, sadece kendi varlıkları üzerinde düşüncelerini yansıtmışlardır. Oysa minimalizmin resmi, heykeli, mimariyi, müziği ve edebiyatı etkilediği görülmüştür.

Edebiyat alanında ise özellikle A.B.D.’de önemli dergilerde yayımlanan kısa hikâyeler minimalizmin doğuşuna araç olmuşlardır. Edward Strickland’a göre “*edebi minimalizm tüm bunlardan (heykel, resim, dans, müzik) sonra, 60’ların sonunda ve 70’lerin çocuğu olarak gelişmiştir*”(Strickland, 1993: 12). Ann Beattie, Raymond Carver, Mary Robison, Tobias Wolff, Bobbie Ann Mason, Donald Barthelme gibi yazarların minimalist kurgunun ortaya çıkmasında önemleri büyük olduğu bilinmektedir. “*Kurgu daha kalıcı bir etkiyle, daha çok ilk yapıtlarını 1976’da yayınlayan Ann Beattie, Raymond Carver ve yüzyılın sonunda ortaya çıkan hikâyeleriyle Donald Barthelme ile ilişkilendirilmektedir*”(Strickland, 1993: 12). Edebiyat alanında minimalizmin ortaya çıkışının resim, heykel, mimari ve müzikten biraz daha farklı olduğu bilinmektedir. Çünkü edebiyat doğası gereği dili ve yazını kullanmaktadır. Dili ve yazını kullanması harfleri, sözcükleri, tümceleri, paragrafları kullanmasını gerektirmektedir. Tyler, minimalizmin doğuşu ve kısa hikâye yazarı Ernest Hemingway arasındaki ilişkiyi şöyle belirtir: “*Hemingway’in etkisi 1970’lerde başlayan bir Amerikan edebiyat akımı olan minimalizm ile ilişkilendirilmektedir*”(Tyler, 2001: 30). Bu bağlamda, Ernest Hemingway’in kısa ve az sözcük kullanımı ile derin anlamlara ulaşma çabası minimalizmin ayak sesleri olarak değerlendirilmektedir. Örneğin; Hemingway’in meşhur beş kelimelik minimal öyküsü olan ‘Satılık: bebek patikleri. Hiç giyilmemiş’ en sevdiği öykü olarak bilinmektedir ve onun minimalizmle ilişkilendirilmesini doğrular niteliktedir. Samuel Beckett’in oyunlarında dili parçalaması, dil oyunlarına yer vermesi ve sessizliği kullanması, herhangi bir anlamı bildirmekten kaçınması, kendini ifadelerin dışında tutması minimalistlere esin kaynağı olmuştur. “*Beckett güçlerin kısıtlamaları altında tutkularını sergileyen kişilerin üzerinde odaklanabilmek için sessizliği destekleyen bir minimalist olarak adlandırılmaktadır*”(Baker, 2008: 1). Beckett insanın yaşıyor olduğunu çeşitli yaşamsal emareler göstererek vurgulamaktadır. Ancak bu vurgusunda da sanki yaşam ve

yaşamdaki her şey anlamsız gibi görünmektedir. Edebiyat alanındaki bu örnekler yenilikçi ve devrimsel olmaları sebebiyle minimalizm ile ilişkilendirilmektedirler. Sonraları, minimalist kurgu kendi ortak özelliklerini belirlemiştir. Minimalizmin edebiyattaki yeri çalışmamızın ‘Edebiyatta Minimalizm’ başlığında açıklanacaktır.

Aşağıda alt başlıklar halinde popüler kültür ve minimalimin ilişkisi ile minimalizmin resim, heykel, mimari ve müzik alanlarında ortaya çıkışı, gelişimi ve özellikleri incelenecektir.

1.2.1.1. Popüler Kültür ve Minimalizm

Popüler kültür ve minimalizmin ilişkisinin anlaşılması içine doğdukları dönemin iyi anlaşılmasına bağlıdır. Bilindiği üzere toplumsal olaylar sanata ve akademik çalışmalara yön veren başlıca unsurlardır. Birinci ve İkinci Dünya Savaşları insanlık tarihini derinden etkileyen iki olaydır. Savaşlar boyunca kendilerini, ailelerini, ülkelerini korumak isteyen insanlar birlik içerisinde bu savaşlarda bulunmuşlardır. Ancak savaşların sona ermesiyle bu birlik inancı yitirilmiş ve insanlar bireysel olarak yaşamda kalmaya çalışmışlardır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı’nda geçirilen bunalımlı dönemden sonra feraha ulaşacaklarına inanan insanlar, savaştan sonra tekrar bunalımlı bir döneme girmişlerdir. Savaşın yıkıp, yok ettikleri, yaşamın artık daha farklı olması, toplumların ayakta kalma çabaları ile ekonomik gelişmeler insanların yaşama bakış açılarını değiştirmiştir, artık uğruna birlik olacak idealleri kalmamıştır. Dolayısıyla insanlar amaçsız bir yaşam sürmeye başlamışlardır. İlk başlarda savaşın bitmesiyle ortaya çıkmaya başlayan mutluluk sonraları bu amaçsızlıkla yerini boşluğa bırakmıştır.

Boşluk, kısa sürede yerini geçim sıkıntısına bırakmıştır. İnsanlar ailelerinin geçimlerini sağlamak zorunda kaldıklarından çalışma yaşamındaki yorucu iş koşullarına boyun eğmek zorunda kalmışlardır. Gerçek yaşam adeta geri dönmüştür. Endüstri ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte toplumda çalışan sınıf ve yöneten sınıf arasındaki uçurum oldukça derinleşmiştir. Toplumun üst sınıf diyebileceğimiz kesimi ekonomik değişim ve gelişimlerle ilgilenmiş, ekonomik gelişimin sürekliliğinin ise tüketime bağlı olduğu çok geçmeden fark edilmiştir. Tüketime sürekliliği için ise üretilen metaların kolay elde edilebilir ve kolayca tüketilebilir olması gerekliliği ortaya çıkmıştır. İnsanlara sunulan ürünler kolayca elde edinilebilen, hemen tükenen ve yerine yenisi konabilen nesneler olmuştur. Bu bağlamda, ürünlerin kolay kullanımları işlevlerinden

bir adım öne geçmiştir. Böylelikle, endüstri toplumlarında yeni olan ve tüketilebilir olan ürünler zorunluluk halini almıştır.

İnsanlar ürünlere çabucak ulaşırken ve onları hemen tüketirken bu sistemi yöneten kesimlerin bir anlamda baskısına maruz kalmaktadırlar. Çünkü sistem, toplumun ihtiyacı olanı üretirken aslında bir taraftan da toplumun ihtiyacını şekillendirmektedir. Yani insanların beğenileri ve tüketecekleri ürünler sistem tarafından zaten ihtiyaçmış gibi sunulduğundan insanların zevkleri de ele geçirilmiş olmaktadır. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte insanlara sunulan bu ürünler çeşitlilik kazanmıştır. Artık seri üretimle beraber aynı üründen bol miktarda üretilebilmektedir. Böylelikle, insanlar aynı ürünlere ulaşabilmişlerdir. Dolayısıyla ‘moda’ olgusu sistem tarafından ortaya atılmıştır. Moda beraberinde popülerliği getirmektedir, dolayısıyla insanlar sistemin kendilerine sundukları arasından seçim yaparak üretilen nesneleri popülerleştirmektedirler. Böylelikle, sistem insanların beğenilerine müdahalede bulunurken zaten kendi ürettikleri arasından popüler olanı da ortaya çıkarmaktadır. İnsanlar tükettikçe üretim artmakta, üretim arttıkça da tüketim süreklilik kazanmaktadır. Dolayısıyla endüstri toplumları savaştan sonra kendi tüketim toplumlarını oluşturmuşlardır. Tüketim toplumları popüler olanı benimsemekte ve onu yüceltmektedir. Çünkü popüler olana artık herkes kolayca ulaşabilmekte ve onu kolayca tüketerek yerine yenisi konabilmektedir.

Savaştan bunalıma sürüklenen insanlar bu tür bir tüketim çılgınlığı içine girmişlerdir. Artık sorun, reklâmlarda, panolarda capcanlı renkler ve teknolojinin sunduğu imkânlarla iştah kabartan ürünlere ulaşmaktır. Zaten bu ürünlere de kolayca ulaşılabilindiğinden insanlar aralarındaki statü farkları bu ürünlere ne ölçüde sahip olup olmadıklarıyla ölçülmektedir. Dolayısıyla, insanlar arasındaki bu türden bir etkileşim toplumun bir parçası olan kültüre de yansımıştır. Toplumda yüksek kültür ve popüler kültür arasında bir etkileşim boy göstermiştir. Yüksek kültür ise popüler kültürü eleştirme yoluna gitmiştir. Bu eleştiri kültürler arasında rekabeti yaratmıştır. *“Popüler kültür, toplumun çoğunluğunun bir seçim söz konusu olmaksızın benimsediği ve kapitalist endüstri biçiminin dayattığı, tüketme eylemi ile temellenen bir kültür”*(Öğüt, 2008: 11) olarak tanımlanmıştır.

Ortaya atılan eleştiriler aslında bu yaşam biçimi içerisinde kendine yer bulan sanat üzerindendir. Popüler kültürün ortaya çıkardığı popüler sanat ya da diğer adıyla

pop-art birçok eleştiriye maruz kalmıştır. Özellikle Theodor W. Adorno ve Max Horkheimer *Aydınlanmanın Diyalektiği* adlı yapıtlarında tüketimin sanatla olan ilişkisini ortaya koymuşlardır. Adorno, popüler kültür yerine kullandığı ‘kültür endüstrisi’ için *“kasıtlı olarak, tüketicileri kendisine uydurur. Binyıllardır ayrı duran yüksek ve düşük sanat düzeylerini her ikisinin de zararına bir araya getirmeye zorlar”* (Aktaran: Yılmaz, 2006: 180) der. Bu bağlamda, popüler sanat ve o güne değin gelen yüksek sanat arasındaki fark ortadan kalkmaya yüz tutmuştur. Bunun en büyük sebebi popüler sanat ürünlerinin sıradan olanı yüceltmesi ve kolay ulaşılabilir olması ve yüksek sanat ürünlerinin yerini onların kopyalarının alarak popülerleşmesidir. Jean Baudrillard’a göre *“Pop, sıradanın sanatı olmak istemektedir”* (Baudrillard, 2010: 147). Bunun yanında, bu tespiti yapan Baudrillard, Andy Warhol’un gündeliğin sanatına inanmasına *“ne sanat gündeliğin içinde söğrülabilir ne de sanat olduğu haliyle gündeliği kavrayabilir”* (Baudrillard, 2010: 148) diyerek tepki göstermektedir. Bu iki düşünür dışında, *“Van den Haag’a göre, yüksek kültür öğeleri, popüler kültürce yozlaştırılır, estetik nitelikleri ve ayrıntıları, kolay anlaşılır hale getirmek adına, özetlenir”* (Aktaran: Ögüt, 2008: 15). Popüler kültür kendi sanatı olan pop-art ile insanlara çabucak ulaşmakta ve daha önce de değinildiği gibi insanların zevklerine müdahalede bulunarak tüketimi desteklemektedir. Bu bağlamda, insanların popüler sanata ulaşmaları ekonomik güçlerine de bağlıdır. Popüler olana ulaşan insanlar kendilerine dayatılan dar bakış açısı içinde artık aynı şeylere gülüp, aynı şeylere kızmaktadırlar.

Popüler kültürden ve pop-art’tan bahsederken ‘kitsch’ten de bahsetme gerekliliği doğmaktadır. *“Popüler kültür bağlamında söylenecek en önemli söz çok başka bir noktada düğümlenmektedir: gerçek! Buna aslında gerçeğin yitimi demek de mümkündür. Özünde, kiç dediğimiz türün önemli niteliklerindendir, gerçeğin değil de onun bir benzetmesinin, bir taklidinin ortada bulunması ve insanların o yalancı gerçeği işin aslıymış gibi kavramasıdır. Kitsch’in hiçbir zaman otantik bir boyutu yoktur. Doğal olana referansla üretilmez. Kitsch, daha önce üretilmiş hatta üretilen tüketilmiş şeylerin bir çoğalmasdır. Kitsch gerçeğe ilişki kurmak bir yana ondan kopmayı ve gerçeğin üstünü örtmeyi bir yöntem ve ilke olarak benimsemektedir”* (Kahraman, 2003: 68). Kitsch denilen ürünler gerçeğin, nesnenin, yapının ya da yapının taklitleridir. Ancak ucuz ve kolay üretim ve tüketimin sonucu olarak da görülebilen kitsch ürünler, popüler

kültür içerisinde kendi bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. İnsanlar kitsch ürünlere kolayca ulaştıklarından bu ürünler popülerleşip aslında gerçeğin yerine çoktan kendilerini koymuşlardır. Baudrillard’a göre *“Kitsch güzelliğin ve orijinalliğin estetiğinin karşısına kendisinin simülasyon estetiğini koymaktadır: Kitsch her yerde nesneleri doğalından daha küçük ya da daha büyük olarak yeniden üretmekte, malzemelerin (yalancı mermer, plastik) taklidini kullanmakta, uyumsuz tarzda biçimleri ve planları taklit etmekte, yaşamadığı tarzı tekrarlamaktadır”*(Baudrillard, 2010: 138). Popüler kültürün sanatsal ürünleri kendi menfaatine göre tekrar şekillendirdiği ve bunları topluma sunduğu açıktır. Sanatsal ürünler artık sokak aralarında tezgâhlarda satılabilen, hatta isteklere göre değiştirilen ve bu anlamda popülerleşen ürünler haline gelmiştir. Sanat tarihinin klasikleri dekorasyon malzemesi ve alışveriş nesnesine dönüşmüştür. Bu bağlamda, gerçeklik sorunsallaşmaktadır. “Gerçek” insanların ulaştıkları ürünler midir? Yoksa gerçek yoktur da artık gerçeğin yerini alan imgeler mi vardır? İnsanlar, hakkında pek fazla bilgi sahibi olmadıkları ürünleri tüketme çılgınlığı içinde olduklarından, popüler kültürü benimseyen insanlar için “gerçek” sorunsalı pek önem taşımamaktadır.

Tüketim toplumlarında oluşan popüler kültürün insanlar tarafından çabucak kabul görmesinin sebeplerinden biri de ‘eğlence’dir. İnsanlar böylesine gerçek ve imgenin iç içe geçtiği, hakikatin sorunsallaştığı, ağır iş koşullarının yarattığı sağlık ve ailevi sorunları ile dolu yaşamda bütün bunlardan uzaklaşmak istemişlerdir. Böyle sorunlu bir yaşamda toplumun en zayıf noktaları tabii ki mutluluğa ulaşmak olacaktır. Ekonomik sistemi yönetenler bu zayıflığı çok geçmeden fark etmişler ve bu sebepten insanları bir tür tüketim çılgınlığı içine sokmuşlardır. İnsanlar tükettikçe mutlu olduklarından böylelikle tüketim yaşamın vazgeçilmez ilkesi haline gelmektedir. Aslında bu ilke insanlara dayatılmış olduğundan insanlar kendilerini mutlu olmak zorunda hissetmektedir. Böylelikle sorunlardan uzaklaşan insanlar ya gerçekleri görmezden gelmekte ya da gerçek sandıkları yapay mutluluklar bulmaktadır. Eğlence de tüketimi destekleyen en önemli unsurlardandır. İnsanların bu potansiyelleri sistem tarafından bir bakıma sömürülür. İnsanlar eğlenirken tüketirler, böylelikle sorunlarından uzaklaşırlar.

Popüler kültür insanlara öylesine benzer ürünleri sunar ki, insanlar artık aynı şeylerle eğlendiklerinin, aynı şeylere güldüklerinin farkında dahi değildirler. Örneğin;

alışveriş yapmak, yiyecek tüketmek, aylak vakit geçirmek, film izlemek, bilgisayar oyunları oynamak topluma eğlence olarak dayatılan boş zaman etkinliklerinin bazılarıdır. İnsanlar iş dışında kalan zamanlarında sorunlarından uzak kalmak için bu tür etkinlikler yapmaktadırlar. Baudrillard'ın da değindiği gibi en önemli boş zaman etkinliklerinin bulunduğu yerler alışveriş merkezleridir. Alışveriş merkezleri popüler kültürün gösteri salonları haline gelmektedirler. Çünkü buralarda yan yana duran *“Playboy ile bir Paleontoloji Kitabı arasında artık hiçbir farkın kalmadığı”* (Baudrillard, 2010: 19) görülmektedir. Her katta insanlar için çeşitli öneriler bulunmaktadır. Sanat ile eğlence iç içe geçmiştir. Tüketici bir yandan bir sanat galerisini izlerken tanık olurken, diğer yandan gündelik herhangi bir yiyeceğe ulaşılabilir. Bu merkezler insanların etraflarını saran tüketim dünyasının küçük birer kopyası gibidirler. Baudrillard insanların nelerle eğleneceklerinin önceden belirlendiği bu merkezler için şunları ifade etmektedir:

“Çalışma, eğlence, doğa, kültür; eskiden gerçek yaşamda, “anarşik ve arkaik” kentlerimizde dağınık olan ve sıkıntı ile karmaşıklık yaratan bütün bunlar, kopuk ve birbirine indirgenemez bütün bu etkinlikler; bunların hepsi, en sonunda aynı kesintisiz alışveriş gezintisinde birleşti, birbirine karıştı, iklimlendirildi, türdeşleşti, tüm bunlar modanın aynı çift cinsiyetli ambiyansı içinde cinselliğini yitirdi. Nihayetinde tüm bunlar sindirildi ve aynı türdeş dışkıya dönüştü.” (Baudrillard, 2010: 22).

Bütün kültürel göstergeler sanat dâhil ekonomi tarafından belirlenmektedir. Sanat derinliğinden çıkıp yüzeyselleşme yoluna girmeye başlamıştır. Sanat yüzyıllar boyunca büyük kırılmalar yaşamıştır ancak, sanatın yaşadığı en önemli dönüşümlerden biri hiç kuşkusuz bu süreçte gerçekleşmiştir. Teknolojik gelişmelerle değişimlere uğrayan sanat zaman zaman eleştirilmiş, yok sayılmış zaman zaman ise yeni adıyla - Pop-Art- varlığına devam etmiştir. Sanatın en önemli değişim noktalarından birisinin de varlığını teknolojik gelişmelere borçlu olduğu fotoğraf makinesi ve baskı makineleri olduğu ve fotoğraf makinesinin en etkili olduğu sanatın resim sanatı olduğu bilinmektedir. Daha hızlı ve gerçeğe daha yakın olarak elde edilen görüntü ile makine ressamın elinin yerini almaktadır. Walter Benjamin, *“Tekniğin Olanaklarıyla Yeniden Üretilbildiği Çağda Sanat Yapıtı”* başlıklı yazısında, fotoğrafın üretimi desteklediğini ifade eder. *“Fotoğrafla birlikte insan eli, resmin yeniden-üretim süreci içerisinde ilk kez en önemli sanatsal yükümlerinden kurtuldu; bu yükümler artık yalnızca objektife bakan*

göz tarafından üstlenildi. Gözün algılaması, elin çizmesinden çok daha az zaman aldığından, resim aracılığıyla yeniden-üretim süreci, konuşmayla atbaşı gidebilecek hıza erişti”(Benjamin, 1992: 1). Bunun yanında, günlük anların fotoğraflanmasıyla birlikte konuda da değişim olmuştur. Sanat yapıtı hakikiliğini korusa dahi topluma ucuz maliyetlerle ve değişik tekniklerle ulaşan kopyalar daha popüler olmuştur. Hızla yeniden üretilen nesneler orijinal sanat yapıtının varlığını da tehdit etmektedir. Benjamin bu şekilde çoğaltılan sanat yapıtlarının aurasını, özgülüğünü yitirdiğini şöyle özetler:

“Yeniden-üretim tekniği, yeniden-üretilmiş olanı geleneğin alanından koparıp almaktadır. Bu yeniden-üretilmiş çoğaltarak, onun bir defaya özgü varlığının yerine, yine onun bu kez kitlesel varlığını geçirmektedir. Ve yeniden-üretilmiş olanın, alımlayıcıya bulunduğu konumda seslenmesine izin vermekle, üretilmiş olanı güncelleştirmektedir. Bu iki süreç, gelenek yoluyla aktarılmış olanın dev bir sarsıntı geçirmesine yol açmaktadır – bu gelenek sarsıntısı, şu andaki bunalımın öteki yüzünü ve insanlığın yenilenirini dile getirmektedir”(Benjamin, 1992: 3).

Sanat yapıtının bu yeniden üretim teknikleriyle birlikte anlamının değişmesi bir yana ucuz kopyaların insanların eline daha kolay geçmesi sanatı ekonomiyle karşı karşıya getirmiştir. İnsanlar duvarlarını süsleyen tablonun ya da sehpalарının üzerinde öylece kendine yer bulan biblonun hakikiliğinden ve anlamından habersiz sanatın güncelleşmesine katkıda bulunmaktadırlar. Mehmet Yılmaz *Modernizmden Postmodernizme Sanat* adlı yapıtında bu durumu şöyle özetlemektedir:

“Baskı ve çoğaltım teknolojisindeki gelişmeler, başta kentler olmak üzere yaşanan her mekânın görünümünü değiştirmişti. Her şeyden önce ucuz, albenili ve standarttı bu görüntüler. İnsanlar sevdikleri şarkıcıların, film yıldızlarının kart ya da posterlerini kolay bir şekilde edinebiliyor, duvarlarına asabiliyorlardı. Biraz kültürlü olanlarsa sanat tarihinde yer etmiş yapıtların basılı kopyalarını tercih ediyorlardı. Görsel ürünlerin yanı sıra müzik yapıtları da almıştı nasiplerini. Hafif müzikten caza, klasik müzikten halk ezgilerine kadar her türlü müzik çoğaltılıyor, her bir yere gönderiliyordu. Bunlar içinde sonradan pop adını alacak olan hafif müzik en kolay yayılan ve tüketilen türdü. Şimdilerde, artık seçkin insanların dinlediği müzikler arasında sayılan caz bile hafif bulunuyordu o zamanlar. Hafif müzikleri dinlemek için özel bir eğitime ya da saraylı geleneğin ağır havasına girmeye gerek yoktu. Üstelik bu

müzik parçaları çabucak bitiyor, arkasından bir başkası, sonra bir başkası daha dinlenebiliyordu. Zaten film ve yayın sektörü de herkese hitap edebilecek eğlenceli şeylerin peşindeydi. Kısaca imge, ses ve yayın dünyasına ait ürünlerin kitlesel üretimi, onlara sahip olma konusunda insanlara belli bir eşitlik sağlıyordu”(Yılmaz, 2006: 179,180).

Minimalizmin popüler kültür sanatı olan pop-art’ın hemen arkasından görülmesi tesadüf değildir. Minimalizm, popüler kültürün sonucunda doğmuş, onunla yakından ilişkili, sebep-sonuçlu bir sanat anlayışıdır. Bilindiği gibi sanatlar, içine doğdukları toplumun ve zamanın özelliklerini taşımaktadır. Bunun pek çok belirgin örnekleri mevcuttur. Bunlardan biri de pop-art ve akabindeki minimalist sanat anlayışıdır. Bu bağlamda, Pop-Art’ın ilk başta resim sanatını etkilemesi ve minimalizmin de ilk önce resim sanatı ile yola çıkması tesadüf değildir.

Dünya savaşlarından sonra sanatın gücü Avrupa’dan A.B.D.’ye geçmiştir. Çünkü Avrupa’da savaşın ardından yaşanan karmaşanın arasında sanat yapamayan ve fikirleri önemsenmeyen sanatçılar A.B.D.’de kendilerine rahat bir ortam bulmuşlardır. Özellikle New York, Roma, Berlin ve Paris’ten sonra sanat alanındaki önemli gelişmelere ev sahipliği yapan dördüncü büyük şehir olmuştur. Popüler kültürün ve yaşam biçiminin etkili olduğu bu şehir yeni sanat anlayışlarına da imkân sağlamaktadır. A.B.D. savaşlardan en az yara ile sıyrıldığından sanata önem vermesi tesadüfi görülmemektedir. Ayrıca, A.B.D. Avrupa’nın içinde bulunduğu karmaşayı ekonomik yönden fırsata çevirmek istemiştir. Sanatçıların buraya gelmesini fırsat olarak görüp, aslında bir anlamda sanatı kullanarak ekonomisine katkıda bulunmuş, yani sanatı pazarlamış ve tüketim toplumunun sürekliliğini sağlamıştır.

Bu dönemde A.B.D.’de etkili olan sanatlardan en önemlileri soyut dışavurumculuk ve pop-art’tır. *“Amerikan sanat ortamında henüz adı konmasa da Amerikan soyut dışavurumculuğundan ve pop-art’tan farklı, yeni bir sanatsal anlayıştan söz edilmeye başlanmasında, 1959 yılında Modern Sanatlar Müzesi ve New York’ta gerçekleşen On Altı Amerikalı sergisi etkili olmuştur. Minimalizm’e giden yolu açan Frank Stella bu sergide yer alan simetrik şeritli siyah resimleriyle dikkat çekmiştir”*(Antmen, 2008: 183). Bu sergide Amerikan soyut dışavurumcuları olduğu gibi pop-art’ın öncüleri arasında yer alan Robert Rauschenberg de vardır. Stella’nın yapıtlarını diğerlerinden ayıran başlıca özellik, adeta resim olmayan bir resim tasarlama

abası, geleneksel boyamayı reddetmesi, kendi deyimi ile “ressamın yöntemini değil boyacının araç ve yöntemlerini” benimsemesidir. Stella’nın bu tavrı minimalist akımının başlıca ilkelerini şekillendirmesinde büyük rol oynamıştır. *“Sanatçının 1960–62 yıllarında resim çerçevesinin geleneksel şekline müdahalede bulunan böylece resmin bir tür üç boyutlu bağımsız nesne gibi algılanmasına yol açan ‘şekilli tuvaller’i minimalizme, ne resim ne de heykel olan ancak her ikisinin de gündeme getirdiği geleneksel sorunlara yeni çözümlerin aranması ile şekillenen ‘spesifik nesne’ sine varılmasında önemli bir aşama oluşturmuştur”* (Antmen, 2008: 183). Popüler kültürün sanatı olan pop-art’ın sanatçıları ile aynı sergide bulunmak minimalizmin de aynı kültürden beslendiğinin bir göstergesidir. Bu açıdan ele alındığında minimalizmin daha iyi anlaşılması için popüler kültürü ve bu kültürün sanata nasıl yn verdiğini bilmek gerekmektedir. Sanat, toplumun değişen değerlerine göre biçim almaktadır. Bu bağlamda yirminci yüzyılın ortalarında kent yaşamını soluyan sanatçının kitle kültürünün tüketicisi olması ne kadar kaçınılmazsa o kültüre katkıda bulunulması da o kadar kaçılmaz görünmektedir.

Sadece görsel sanatlar değil müzik de değişimden oldukça etkilenmiştir. Her türlü müzik kolayca çoğaltılabilmekte ve pop adı verilen bu müzik türü kolayca tketelebilmektedir. İşte popüler kültürün ‘tüketim’ kavramına yüklediği büyük anlam, en iyi bir şekilde minimalizmde karşılık bulmaktadır. Artık heykel, resim, mimari değişime ve tüketime açık bir sanat olarak ortaya koyulmaktadır. Minimal sanat tam da bu noktada popüler kültürün bir ürünü olmaya başlamıştır. Kalıcılığı olmayan sanat yapıtları, tekrar tekrar yer değiştirilmekte, onların yerine yenileri yapılmakta; işlev üzerine odaklanarak birer tüketim nesnesi durumuna getirilmektedir. Bunun yanında, ikisi arasındaki farklılıklar da görülmektedir. Hal Foster bunu şöyle belirtmiştir: *“Bu bütünleşme ve bozulmanın nedenleri hakkındaki en iyi ipuçları, gündelik kültürün pop tarafından kucaklanması ve minimalizm tarafından reddedilmesidir. Her ikisi de yeni bir seri üretim ve tüketim düzenine işaret eder. Algısal var oluşu vurgulayan minimalizm kitlesel sunumlara direnir”* (Foster, 2009: 91).

Özetle, popüler kültürü ve minimalizm ilişkisi ortaya çıktıkları dönemin toplumsal özellikleri bağlamında ele alınmalıdır. Değişim içindeki toplumun kültürel ve ekonomik özellikleri ve sanat alanındaki yenilik arayışlarının değişen toplumda kendine yeni yerler edinmesi sonucu popüler kültürü ve minimalizm arasında etkileşim olmuştur.

Çalışmanın başında da belirtildiği üzere minimalizm popüler kültürle yakından ilişkili, sebep-sonuçlu bir sanat anlayışıdır.

1.2.1.2. Resim

Resimde indirgemeci eğilimler ilk kez 1910'lu yıllarda süprematist ressam Kazimir Malevich'in resimlerinde görülmüştür. Malevich, resmi temsil etme, yansıtmaya gibi özelliklerinden ayırarak resim alanında yeni bir sanatsal anlayış yaratmış ve minimalizmin ayak seslerini duyurmuştur. *“Malevich, doğanın empoze ettiği renk, biçim ve formların bir türlü dışına çıkamayan zamanın kabullerini yıkmış ve kendi formülasyonlarını geliştirerek, yeni formatlar sunarak kendine özgü bir dil oluşturmuştur”* (Malhan, 2003: 161). Resmi görüntüler dünyasından ayıran Malevich 1913 yılında beyaz bir zemin üzerine siyah bir kare yerleştirerek minimalist sanatçılara esin kaynağı olmuştur. Bu çalışması ile de saf bir kompozisyon yarattığı görülmüştür.

Minimalizm, Malevich'in çalışmalarından etkilenmekle birlikte, resim alanında 1950'lerde etkili olan soyut dışavurumculuğa tepki göstererek ortaya çıkmıştır. *“Hareketli soyutu aşırı hayali ve kişisel bulan minimalistler, resimlerini her türlü çağrışımlardan arındırmaya çalışmışlardır”*(Islakoğlu, 2006: 8). Bu bağlamda, minimalist ressamlar çağrışımlardan uzak durarak resim sanatını geleneksel anlayıştan uzak tutmuşlar ve resim sanatına yeni bir bakış açısı sunmuşlardır. Onlara göre ortaya çıkan sanat yapıtı sadece kendisidir ve herhangi bir düşünceyi temsil etmemekte ya da herhangi bir tavrı yansıtmamaktadır. *“Minimalistler soyut sanatın vardığı sonuç noktasındadır. Amaç en basit ifade yollarına, en basit bileşenlere indirgenecek bir tür kolay anlaşılır sanata ulaşmaktır. Böyle bakınca minimalizm çok kuvvetlidir; çünkü rengin, biçimin en etkilisi bulunup ortaya çıkarılmaktadır”*(Damisch ve Akay, 2006: 424). Minimalistlerin içinde bulunan karmaşık yaşam biçimlerinin arasında resim sanatının anlaşılabilir olması için basit ifade yolları tercih etmeleri kullanılan malzemelerin ve ifadelerin etkili olmasını sağlamıştır.

Minimalist resmin önde gelen isimlerinden birisi Donald Judd'dur. Judd Malevich'den etkilenerek kompozisyonlarında dikdörtgenler kullanmıştır. Judd kendi çalışmaları için şunları ifade etmiştir: *“eğer benim çalışmalarım en aza indirgenmiş (reductivist) olarak tanımlanıyorsa bunun sebebi insanların gerekli olduğunu*

düşündüğü şeylerin yaptıklarının içinde olmamasıdır. Yoksunluk (abstraction), formun görüntüsünü en etkili şekilde gösterebiliyorsa fazladan bir şeyler eklememek güzel bir jest olabilir”(Aktaran: Irmak, 2002: 25) Judd’un bu indirgemeci yaklaşımının insanların bakış açılarına göre oluşmadığı oldukça açıktır. Aksi takdirde yapıtlarının bir şeylerden yoksun olarak görülmesi onun yapıtlarında amacına ulaştığının göstergesidir. Minimalist resmin önde gelen diğer sanatçısı Frank Stella’nın metalik renkler, kare ve dikdörtgenin dışında biçimli tuvaler kullandığı görülmüştür.

Resim sanatında çağın resim görüşlerinin dışına çıkan ve resim sanatına yeni bakış açıları sunan minimalizm aslında ortaya çıktığı dönem sanatını etkileyerek sadece resim değil sanatın diğer alanlarında da etkili olmuştur.

1.2.1.3. Heykel

Minimalizm heykelde özellikle 1960’lı yılların sonunda ve 1970’li yıllarda Amerikan sanat ortamında gelişmiştir. Heykelde minimalizmin öncülüğünü Carl Andre, Dan Flavin, Donald Judd, Sol Le Witt, Robert Morris, Richard Serra, ve Anne Truitt gibi sanatçılar yapmıştır. *“Bu sanatçılar çelik, demir, tuğla, tahta, aynalı cam, flüoresan ışık gibi rasgele seçilmiş veya kendi alanı dışında seçilmiş en az malzeme ile yalınlık ve işlevselliği vurgulamışlardır”* (Wanner, 2003: 3). Resimle birlikte başlayan bu serüven yeni bir ürünü de ortaya koymuştur. Judd tarafından ‘Spesifik nesne’ olarak adlandırılan nesneler minimalist heykelin de yerini tutmaktadır. Judd resim alanında olduğu gibi heykel alanında da minimalist yaklaşımlar göstermiştir.

“Rengi ve biçimi en aza ve en temel öğelere indirgemek, hatta kullanılan malzemeyi değişime uğratmadan malzemenin kendi niteliği ve renginden yararlanmak, yapıtları kompozisyonlara yüklenen ifadelerden arındırmak, minimalistlerin en temel tutumları olmuştur. Çoğu heykel sanatçısı yapıtlarını bir kimlikten arındırmak için onları “isimsiz” olarak tanımlamıştır”(Islakoğlu, 2005: 15).

Minimalizmin daha önce de değinilen kelime anlamındaki ‘temel’, ‘azlık’, ‘küçüklük’ kavramları bir bakıma heykel sanatında kullanılan malzemenin azlığı olarak görülmektedir. Ancak bunun yanında, minimalizm heykel sanatında yeni kavramlar oluştururken, heykel anlayışını değiştirmiş ve ortaya çıktığı dönemin arayışçı ve değişimci ruhunu yansıtmıştır. Dünyanın, özellikle ABD’nin içinde bulunduğu

karmaşık yaşam biçimi heykel sanatında da karşılığını bulmuş, sanatçıların yapıtlarında yalınlığa yönelerek sanatlarını karmaşanın içinde, karmaşık nesnelerin yalın halleriyle, karmaşık olandan uzak tutma çabası içerisinde olmalarına yol açmıştır.

Minimalist heykelde Marcel Duchamp'ın düşüncelerinin de etkisi büyüktür. *“Duchamp, sanatta sanatçının el becerisinin değerini minimize etmiştir.”* (Malhan, 2003: 161). Çalışmalarında fonksiyonel nesneleri, el becerisi yerine düşünsel değerlerle bezemiştir. O, seçilen nesnelerin, sanatçının sanatsal gücü tarafından seçildiğini önemsemektedir. Dolayısıyla ‘yapıt yoktur, ancak sanatçı vardır’ demek mümkündür. Minimalistler ise bunun tersini savunmaktadırlar. Onlar, fonksiyonel nesneleri düşünsel değerler yüklenmeden bir araya getirerek, yapıtlarına estetik değerler yüklemişlerdir. Minimalist heykelin önde gelen sanatçılarından Robert Morris, *“Sanat Eserinden Estetiğin Kaldırılması Raporu’nda bir heykeldeki bütün estetik nitelik ve içeriği ortadan kaldırışını anlatmaktadır”*(Cynton, 2004: 335).

Sanatçıların nesneleri biçim ve malzeme açısından en yalın haliyle kullanmaları bu sanatçıların yapıtlarının bazı sanat çevrelerince kabul görmemelerine sebep olmuştur. Özellikle el işçiliğinin önemini savunan soyut dışavurumcular bu yapıtları işçiliğinin azlığı bakımından olumsuz eleştirilere maruz bırakmışlardır. Soyut Dışavurumcuları hayali bulan minimalistler ise, *“bir sanat yapıtının sadece kendisini çağrıştırması gerektiğini savunmuşlar ve bu sebeple yapıtlarını görsel olmayan her türlü çağrışımdan arındırmaya çalışmışlardır”*(Islakoğlu, 2005: 15). Heykel sanatçısı karmaşa içindeki toplumda fark edilmeyen sıradan nesneleri en yalın halleriyle sunarak, kendi fikir ve düşüncesinden soyutlayarak, izleyicinin bakış açısını önemli kılmıştır. Bu sebeple, *“minimalist heykeller oldukları gibi bırakılmıştır ya da sanayi boyalarıyla bütünüyle parlak renklere boyanmış cam elyafı, plastik, metal ya da çeşitli levha ya da alüminyumdan yapılan çok basit ve büyük boyutlu geometrik biçimlerden oluşmaktadır. Heykelde amaç, yapıtın bütünüyle nesnel ve ifadesiz olmasıdır”*(Islakoğlu, 2005: 15). Geleneksel bir estetik değer varlığından söz etmek mümkün değildir. Minimalist sanatçıların yapıtlarındaki estetik değerler bütünüyle düşünsel değerlerden arınmıştır. Çünkü minimalistlerin bu türden endişeleri yoktur. Minimalist yapıtların estetik değeri salt ‘düzenleme’ ilkesine dayanmaktadır. Fonksiyonel nesneler bir düzenleme yapılarak yapıta dönüştürülmektedir.

Minimalizm heykelde sadece biçim ve malzeme üzerine değişimler getirmemiştir. Minimalist heykellerin nerelerde ve nasıl sergilenecekleri de tartışma konusu olmuştur. Çünkü heykellerin sergilendikleri mekânlarda izleyicinin algısı da önemli bir yer tutmaktadır. Minimalist sanatçılar boşluğu işlediklerini ifade ettiklerinden dolayı yapıtın bulunduğu boşluk, yapıtın kendisi ve izleyici arasında etkileşim sağlamaktadır. Hatta *“Michael Fried 1967’de yazdığı ‘Sanat ve Nesne Olma Durumu’ adlı makalesinde Minimalizmin modern heykelden ayrıldığını, Minimalist yapıtların mekâna ve dolayısıyla izleyicinin algısına bağlı olması nedeni ile de teatral olduklarını söylemiştir.”*(Değirmencioğlu, 2008: 17). Özetle, minimalizm heykelde biçim, malzeme ve mekân konularına farklı bir bakış açısı sunmuştur. *“Sanatçı artık yapıt yaratmamakta, yapıt yaratacak düşünceler yaratmaktadır.”*(Ana Britannica Ansiklopedisi, 1989: 120–121).

1.2.1.4. Mimari

Minimalizm mimarlıkta *“biçimsel anlamda kavramsal saflık (pürizm), kurallı kısıtlama ve sınırlamalarla oluşturulan sert-katı formlarla ifadesini bulmuştur”* (Islakoğlu, 2006: 37). Mimaride saflığın ön planda tutulması tıpkı heykeldeki gibi yapıtı kendi dışındaki nesnelerden uzak tutarken, yapıtı oluşturan bileşenlerin de en aza indirgenmesini içermektedir. Minimalizm, mimaride de nesneye işlev unsurunu eklemektedir. Mimarlıkta minimalizm *“en az malzemeye, en ekonomik ve en işlevsel sonuca gitmek”*(Aktaran: Islakoğlu, 2005: 14) olarak tanımlanmaktadır. Çünkü yapı, düzenleme ya da bütünleştirme yapılarak işlevsel de olmalıdır. Bu durumda işlevsellik yapının kendi varlığını oluşturan bir bütün olarak ele alınmalıdır. Mimaride işlevselliğin ön planda olmasıyla binaların ve tasarımların daima tercih edilerek, bu görüşün kalıcı olmasını sağlayacaklarını söylemek yanlış olmayacaktır.

Minimalizm mimaride;

“1920’lerde modern hareketin bir kolu olarak ortaya çıkmış, 1960’lar ve 1980’lerde yeniden güncellik kazanmış ve bazı moda tasarımcıları ile mimarların ortaklaşa yaptıkları butik (mağaza) tasarımları ile Londra ve New York’ta gündeme gelmiştir. Calvin Klein, Armani, Issey Miyake, Jill Sander, Dona Karan NY ve Bottega Veneta gibi mağazalar kendilerine özgü algılanan ve tanınan estetik algılayışını

yaratmışlardır. Beyazın kullanımı, yalınlık ve sadeliğin vurgulanması, soğuk beyaz ışık, çok geniş-ferah mekânlarda sergilenen birkaç obje ve minimum mobilya ve aksesuar bu mekân tasarımlarının ortak özellikleri olmuştur. Minimalist butikler adeta sanat yapıtlarını modern sanat galerileri gibi, objelerin sergilendiği mekânlar haline gelmişlerdir” (Islakoğlu, 2006: 62).

Bu gibi mağazaların mimarisi ve tasarımının yalınlığı sayesinde içlerinde satılan nesnelerden çok mağazaların mimarisi sanat yapıtı olarak ortaya çıkmaktadır. Örneğin; alışveriş yapılacak mekân öylesine detaylardan arınmıştır ki, satışa sunulan nesneler dahi bu detaysız mimarinin, beyaz, yalın dolaplarında yer bulmuşlardır. Dolayısıyla, mimari bütün ihtişamı ile ki buradaki ihtişam yalınlıktır, gözler önündedir. Bu bağlamda, bu mağazalar pazarlayacakları ürünleri sanat tasarımları içinde sergileyerek, aslında kendi ürünlerine bir sanatsallık yüklemektedirler. Böylelikle, sanatı tüketime alet ettikleri söylenebilir. Bunun yanında, karmaşık, rengârenk, parlak nesneler ve yapılar arasında beyazı ve sadeliği kullanarak, karmaşadan sıkılan insanlar için bir alternatif olmuşlardır. Bu bağlamda, mimaride, özellikle tasarım alanında minimal sanat tüketim çarkının masum görünümlü bir dişlisi haline gelmiştir.

Mimarideki ve tasarımdaki bu yaklaşımlar daha sonraki dönemlerde inşaat tasarımında da kendini göstermiştir. Temel geometrik biçimlerin ve beyaz rengin kullanıldığı minimalist binalar tasarlanmaya başlanmıştır. Tadao Ando, John Pawson, Hiroshi Naito, Claudio Silvestrin, Luis Barragan, Michael Gabellini gibi mimarların dekorasyon ve tasarımda etkileri büyüktür. İnsanlar saf, yalın mekânlara yönelmişlerdir. İnsanların karmaşadan uzaklaşan bu yönelişleri minimalist eğilimlerdir.

Mimaride minimalizm; *“bir fikri minimum sayıda renk, değer, biçim, çizgi, doku ve malzemeye indirgeyerek ifade etme olarak tanımlanabildiğine göre, bir binayı minimalizm açısından değerlendirirken; kullanılan elemanların (duvar, döşeme, kolon, giriş, vb.) sayısına, kullanılan renk, doku ve malzeme çeşitliliğine, mekân bölümlenme miktarına bakmak izlenecek doğru bir yol olarak görünmektedir”*(Islakoğlu, 2005: 16). Bu bağlamda, minimalizm mimarlıkta kelimenin özündeki ‘azlık’ kavramıyla değerlendirilmelidir. İçine doğduğu dönemde, dönemin sanatına, yaşam biçimine bir tepki niteliğinde ortaya çıkan minimalizm mimaride işlevselliği ön planda tutarak bir miktar dejenere olmuş ve tepki olarak ortaya çıktığı topluma ayak uyduran bir tutum sergilemiştir.

1.2.1.5. Müzik

Görsel sanatlarda ortaya çıkan minimalist yaklaşımın müziği etkilemesi kaçınılmaz görünmektedir. Minimalist müziğin ortaya çıkmasında Philip Glass, Steve Reich, La monte Young, Michael Nyman ve John Cage gibi besteciler rol oynamıştır. *“Minimalizm kavramını müzikte ilk kez 1968 yılında Michael Nyman kullanmış ve bununla ilgili 1974 yılında bir kitap yayınlamıştır”*(Islakoğlu, 2006: 24). Modern müziğin karmaşıklığından memnun olmayan besteciler yalın kompozisyonlar yaparak kolay anlaşılır bir müzik yaratmışlardır. Tıpkı görsel sanatlarda olduğu gibi minimalist *“müzikte de en temel unsurlar verilmekte ve gereksiz olan detaylardan kaçınılmaktadır. Bu sadece elzem olanı tekrar tekrar verilerek yapılmaktadır ve yaygın bir elektronik alet kullanımı söz konusudur”*(Strickland, 1993: 13).

Batılı sanatçılar kısaltmacı ve tekrara dayalı olan bu kompozisyonlarda Hint, Asya ve Afrika müziğinden etkilenecek müziklerinde büyük ölçüde basit armoni ve kalıpları kullanmışlardır. Çünkü 1970’li yıllarda bu besteciler Batılı müziğin karmaşasından usanarak Batı müziğinin dışındaki müziklere ilgi duymaya başlamışlar ve onlar için yeni olan bu müziklerin kendilerine özgü melodileri, çalgıları hakkında bilgi edinmeye başlamışlardır. *“Minimalizmin de kaynaklandığı noktalar, Asya müziğindeki tekdüze yineleme örnekleri, Uzakdoğu’nun gizemli ezgileri ve Afrika’nın ritimsel çeşitliliğidir. Minimalist besteci, melodi, armoni, ritim ve biçim kaygısını bir yana bırakıp, tekdüze bir ortam ve büyülenmişçesine kendinden geçiren bir müzik yaratmak peşindedir”*(İlyasoğlu, 1994: 273). Sanatçıların içinde bulundukları ortamda özgürlük bularak yapıtlarını deneysel yöntemlerle ortaya çıkarmaları müzikte yeni yaklaşımların ortaya çıkmasını sağlamıştır. *“Deneyselliğin doğurduğu rastlamsal yöntemler doğaçlama temeline dayanmaktadır”*(Çınar, 2007: 52). Sanatçıların bestelerinin birbirlerine benzemesi bu sanatçıların yukarıda değinildiği gibi benzer kültürlerin müziklerine ilgi duymalarından kaynaklanmaktadır.

Minimalist müziğin basit ve yalın olması, popüler müzik öğeleri barındırması, deneyselliği merkez alarak ritim, biçim gibi kaygılardan arınması onun toplumdaki her sınıftan insan tarafından kabul görmesine sebep olmuştur. Böylelikle, ortaya çıktığı yıllardaki toplumda yaşanan bunalım insanların kendi toplumlarının dışındaki toplumların özelliklerini taşıyan bu müzik türüne ilgi göstermesini sağlamıştır.

1.2.2. Edebiyatta Minimalizm

Şüphesiz akımlar kendilerinden önceki ve sonraki dönemlerden tamamen koparak ortaya çıkmamaktadırlar. Sorun gördükleri noktada arayış içine girmekte, bunu yaparken de var oluşları eleştirdikleri akımla şekillenmektedir. Bu bağlamda denilebilir ki her yeni akım geleneksel olanı zenginleştirmektedir. *“Her edebiyat akımı, genel bir estetik ve sanat görüşü veya hareketin bir parçası; daha doğrusu edebiyat sanatını ilgilendiren yönüdür. Bu sebeple bizim edebiyat akımı olarak bildiğimiz realizm, romantizm, parnasizm gibi akımları sadece edebiyatla sınırlamak yanlıştır. Söz konusu akımlar, çoğu zaman güzel sanatların bütün kollarını (mimari, heykel, resim, musiki vb.) kapsamaktadır”*(Çetişli, 2001: 28). Minimalizm de edebiyat sanatında resim, mimari, heykel ve müzikten daha sonra ortaya çıkmıştır.

Akımlar içlerine doğdukları dönemin sosyal, kültürel, politik iklime göre şekillenmekte ve buna öre arayış içine girmektedirler. *“Minimalist kurgunun bir akım olarak ortaya çıkışı 1970’ler ve 1980’lerdeki edebi kurgu ile ekonomik ve kültürel değişimlerle bağlantılıdır”*(Brier, 2008: 235). Özellikle ABD’deki kültürel ve sanatsal alandaki değişimler şüphesiz edebiyatı da etkilemiştir. Özellikle yüzyılın tanık olduğu modernist ve postmodernist sanat anlayışları ve popüler kültürün kendi sanatını ortaya çıkarmasıyla sanat alanında yaşanan köklü değişimler edebiyatta da etkisini göstermekte gecikmemiştir. *“Minimalist sanat özellikle görsel sanatlarda çağdaş bir dönüm noktası olmakla birlikte, karmaşılaşan postmodern uygulamalara doğru biçimsel bir değişim olarak ele alınmıştır”*(Foster, 2009: 64). Minimalizm de kendisinden önceki sanat anlayışlarından tamamen sıyrılmış değildir. Minimalizmin popüler kültürle ilişkisi edebiyat sanatında diğer sanat dallarından daha farklı bir gelişim göstermiştir. Edebiyatta kısa öyküyle başlayan minimalizm ilk başlarda biçimsel anlamda değerlendirilmiştir. Öyle ki minimalizm popüler kültür imgeleri olan *“hick chic”*, *“Diet-Pepsi Minimalizm”*(Barth, 1986: 1)gibi farklı terimlerle anılmıştır. Popüler kültür ürünleri yazında yerini almıştır, ancak bu ürünlerin edebiyatta yer alması tüketimi destekleme amacıyla değildir. Popüler kültür ve tüketim ürünleri daha çok imgeler halinde kurguda yer almakta ve bunlar hakkındaki yorum okuyucuya bırakılmaktadır. Yazar sadece bunları göstermektedir, aslında yapmak istediği okuyucuya içinde bulunduğu durumu göstermek, farkında olmadığı gerçeklerle yüzleştirmektir.

Okuyucunun bu ürünlere karşı olan tavrı ise bakış açısına göre değişiklik göstermektedir. Yazar okuyucunun yorumuna müdahalede bulunmamaktadır. Bu bağlamda, tüketim çarkına giren resim, heykel özellikle mimari ve tasarım alanlarının tersine edebiyatın karşıt bir tavrı olduğu ifade edilebilir.

Edebiyatta minimalist öğeler aslında 60'lar ve 70'lerden çok önce ABD'de Ernest Hemingway, Edgar Alan Poe gibi önemli yazarların birtakım yapıtlarında saptanmıştır. Örneğin, Hemingway'in yapıtlarının yazdıklarının ötesinde derin bir anlam taşıması, kısa cümleler yeğlemesi, açık bir dil kullanarak çocuk hikâyeleri yazması ama aslında gerçeğin ve anlatmak istediğinin yetişkinler için de önemsenmesi minimalist yaklaşımın öğeleridir. Ancak minimalizmin bir takım öğelerinin ortaya çıktığı zamandan önce kullanılmış olması, kullanılan yapıtları minimalist yapmaz. Dolaylı yoldan minimalizmin habercisi olarak görülebilir. ABD'nin yanı sıra "*Fransız edebiyatında da bilindik La Fontaine, La Rochefaucault, La Bruyere gibi yazarların yapıtlarının minimalist özellikler taşıdığı*"(Motte, 1999: 2) ifade edilmektedir. "*Rus edebiyatında ise minimalist özellikler daha çok "prose" türünde göze çarpmaktadır*"(Wanner, 2003: 4). Ancak şiirde ve kurguda minimalizm farklı özelliklere sahiptir. Özellikle minimalist şiirin, kurgudan daha kolay kabul edilebilir olduğu öngörülmektedir. Çünkü yapısı gereği şiir kısa cümlelere, az kelimeye dayalı anlam yoğunluğuna ve nakarat özelliklerine daha yatkındır. Ancak minimalizm kendisini roman, tiyatro gibi türlerde de başarıyla kanıtlamaktadır. Frederich Barthelme, Toby Litt gibi yazarlar roman türünde yapıtları olan yazarlardan ikisidir. ABD'de tiyatro türünde Edward Albee'nin yapıtları minimalist açıdan değerlendirilmektedir. İngiliz edebiyatına ise Samuel Beckett özellikle tiyatro ve romanlarında çarpıcı minimalist öğeler kazandırmıştır.

Minimalizm edebiyatta kendine özgü özelliklerle başlı başına ortaya çıkarken bazı eleştirilere de maruz kalmıştır. Birçok eleştirmen minimalizmi sanat kurallarına bir karşı çıkış ve sanatsal olmayan, kısır bir yaklaşım olmakla suçlamıştır. Kelimenin özündeki "küçük" olma, "basit" olma gibi indirgemeci olarak algılanabilecek kavramlardan dolayı minimalizmin sanat olan ile sanat olmayan arasında bir noktada olduğunu savunmuşlardır. Hatta minimalist öyküler ortaya koyan yazarlar da ilk başlarda kendilerinin minimalist olarak etiketlenmesinden rahatsızlık duymuşlardır. Örneğin; "*Raymond Carver Paris Review'deki bir röportajında "son kitabımın bir*

söyleşisinde birileri bana minimalist yazar dedi. Eleştirmen bunun bir övgü olduğunu söyledi. Ancak bundan hoşlanmadım. Minimalist ile ilgili vizyonun küçüklüğü kasteden ve hoşlanmadığım bir uygulama ile ilgili bir şeyler var.”(Herzinger, 1985: 8) diye yakınmıştır.

Aslında minimalizm sanata ya da sanat olmayana değil sanat gibi görünmeye çalışan yapay olana karşı çıkmakta ve bununla savaşılmaktadır. Minimalizm gerçeği, sıradan olup da fark edilmeyen nesnelere yüklü anlamlarda aradığından herhangi minimalist bir sergide tanıtık herhangi bir nesnenin devasa boyutlarıyla karşılaşıldığında minimalizme karşı çıkanlar bu nesnenin sanat olamayacağını ifade etmektedirler. Oysa burada minimalist sanatçının yapmak istediği tek bir nesneye odaklanıp karmaşadan uzakta, sadece o nesneyi detaylarıyla keşfetmektir ve sanatçı ironiden tamamıyla uzaktır. İmalat yanlıtı olabileceğinden sanatçı anlatmak istediğini doğrudan vermekte, alaycı bir tutum sergilememektedir. Bu noktada da asıl izleyicinin rolü önemslenmektedir. Çünkü o nesne ve onun tüm ayrıntıları her kişinin algısına göre değişmektedir ve o nesne bir bütün olarak oradaki her izleyici için farklı anlamlar taşımaktadır. Farkında olmadığımız bu nesnelerin anlamlarını yakalayarak ancak öze, gerçeğe ulaşılabilir. Yazar bunu sanat için yapmaktadır çünkü gerçek, artık öğretilerle apaçık ortalarda değil herhangi bir nesnede bile gizli olabilmektedir. Çünkü artık dünya sahnesinde genel geçer doğrular yoktur, o doğrular savaşlarda çoktan göçmüşlerdir. Asıl gerçekler bu karmaşanın içinde saklıdır ve herkesin gerçeği farklıdır.

Minimalizm için Barth şunları ifade etmektedir:

“Yeni veya eski, kurgu herhangi ya da birçok yönden minimalist olabilir. Bütünlüğün, biçimin ve ölçünün minimalizmleri vardır: kısa kelimeler, kısa cümleler ve paragraflar, süper- kısa hikâyeler[...] Biçimin minimalizmleri vardır: yalın kelimeler, düzenli cümlelerden arınmış yalın söz dizimi, seri yükümler ve karmaşık yancümle yapıları; tamamıyla mecazlı anlatımdan kaçınabilen yalın bir söylem; yalın, duygusuz bir ton. Malzemenin de minimalizmleri vardır: minimal karakterler, minimal anlatım [...], minimal mizansenler, minimal hareket, minimal olay örgüsü” (Barth, 1986: 8).

Minimalizm öze, gerçeğe ulaşırken kendini edebiyatta belli başlı özelliklerle ortaya koymaktadır. Kim Herzinger bir makalesinde minimalist kurgunun özelliklerini şöyle özetlemektedir:

- a. Şeklen kısa, özlü, tıraşlı
- b. Ton olarak sakın, bağlantısız, müphem, “hareketsiz”, etkisiz, aksi, anlamsız, az ve öz
- c. Dolambaçlı ve eksiltili
- d. Kısmen olay örgüsü olmayan
- e. Yüzeysel detayla, özellikle bilindik marka isimlerle ilgilenen
- f. Kapsamsız
- g. Kişisel, sosyal, politik, ya da kültürel tarih konularında kısmen dolambaçlı
- h. Sıklıkla geniş zamanda yazılan
- i. Sıklıkla birinci şahısla yazılan
- j. Bazen ikinci şahısla yazılan.” (Aktaran: Motte, 1999: 23)

Bunların yanında Herzinger “*minimalist kurgunun karakteristik üslubunun;*

a) *temsili, hiper gerçekçi, süper gerçekçi;*

b) *hayali hikâyeler anlatmayan;*

Minimalist kurgunun karakteristik konusunun ise;

a) *sıradan, günlük,*

b) *yerel, kısıtlı;*

c) *bölgesel;*

d) *nesilsel” olduğunu ifade etmektedir.*

1.2.2.1. Dil

Minimalizme yöneltilen eleştiriler minimalizmin esas olarak kurguda vurgusunun kısalık olarak değerlendirilmesinden kaynaklanmaktadır. Oysa minimalizmin vurgusu kısalık değildir. Edebiyat doğası gereği dili ve yazını kullandığından, yazarın harfleri, sözcükleri, tümceleri, paragrafları kullanması gerekmektedir. Minimalizmde yazar kimsenin göremediğini görerek onu konu almakta ve bunu yaparken de dili konuşmayan ama çok şey söyleyen bir varlık olarak tanımlamaktadır. Çünkü o konudan nasıl bahsedeceği dili nasıl kullandığıyla ilgilidir. Bu bağlamda, kısa olarak değerlendirilen sözcük ve cümlelerle insanları sorunlarıyla yüzleştirmekte ve onlara “şok uyarmalar” (Korkmaz, 2007: 33) yapmaktadır. Vurgu kısalıktan çok modern insanın zaman, yer gibi

sorunlarıyla kendine yaşamda bir yer edinmesidir ve yazar dili insanları bu sorunlarla yüzleştirme aracı olarak kullanmaktadır. Minimalizm dili ve dilde sessizliği kullanarak okuyucunun doğuşuna ön ayak olmaktadır. Okuyucu geleneksel kurguda olduğu gibi sürekli sunulana bağımlı kalmamaktadır. Yazarın kendisinin ne sunduğu değil, sunduğu şeyi okuyucunun nasıl algıladığı önem kazanmaktadır. Başka bir deyişle okuyucu ve yazar arasındaki iletişim önemlidir. Minimalist yapıtlar okuyucuyu karşısına almaktadır. Nasıl günlük yaşamda insanlarla yüz yüze geliniyorsa, kurgu ve okuyucu da yüz yüze gelmektedir. Bu noktada belirtilmelidir ki yazar ve okuyucu, anlatıcı ve karakter eşittir. Şöyle ki, okuyucu tıpkı yazarın yaptığı gibi kurguyu şekillendirmekte ya da anlatıcı aslında karakter gibi kurgunun içinde bulunmaktadır. *“Fred Hobson minimalist metnin yazarın önerdiği ya da aktarmaktan kendini frenlediği büyük sorulardan metni ortaya çıkaran, minimal olmayan okuyucuları olduğunu ifade etmektedir”*(Aktaran: Havis, 2002: 493). Yani, minimalist yapının sessizliği okuyucuyu devleştirmektedir. Bu bağlamda, minimalizmin vurgusunun kısalık olmadığı, bunun yerine özcü bir tutum sergilediği açıktır. Minimalizmde basit, açık bir dil tamamlayıcı bir unsurdur. Yapıtlarda *“gündelik konuşmalar ve argo kullanılmaktadır”*(Tilbe ve Küzeci, 2005: 645). Böylece daha doğal, anlaşılabilirlikten uzak, açık bir dil okuyucuyu daha doğal olana yani gerçeğe yakınlaştırmaktadır. Böylelikle, dil tüm zorunluluklarından kurtulmaktadır. Özellikle yapıtlarda *“öyküleme yani dili kullanma önemlidir, öykü daha az önemlidir”*(Tilbe ve Küzeci, 2005: 639). Dolaysız, açık bir dil için kelime ve cümle seçimleri oldukça önem taşımaktadır. Okuyucunun gerçeğe ulaşması, kendini ve etrafındakileri anlaması için açık bir dil vazgeçilemez bir unsurdur.

1.2.2.2. Kısa Hikâye

Edebiyatta minimalizm bütün olumsuz eleştirel yaklaşımlara rağmen ABD’de önemli dergilerde yayımlanan kısa hikâyelerle kendisini göstermeye başlamıştır. Ann Beatty, Raymond Carver, Mary Robison, Tobias Wolff, Bobbie Ann Mason, Frederick Barthelme gibi yazarların minimalist kurgunun ortaya çıkmasında önemli rolleri vardır. Bu yazarların öyküleri süslü biçim ve dilden kaçınarak içerik olarak mahvolmuş umutları ve yaşamları olan insanların basit hikâyelerini, sıradan nesne ya da olayları konu almaktadır. Frederick Barthelme bu yeni yazım biçimi için *“ne realizm ne de*

postmodernizm macerası onu anlayacak” (Rebein, 2001: 35) diyerek minimalizmi ayrı bir yaklaşım olarak sunmaktadır. Böylelikle, minimalizmi modernizm ya da postmodernizm akımlarının içine koymak yerine onlarla ilişkili olan ancak onlardan farklı bir akım olarak değerlendirmek doğru olacaktır. Barthelme’nin hikâyelerinde *“her şey alışveriş, ürünler, markalar, fast-food, televizyon, vb. merkezlidir. Bu bağlamda, Barthelme’nin yazılarıyla tüketim eleştirisi yaptığı açıktır”*(Dorsch, 2009: 7). Bir başka minimalist yazar Ann Beattie’nin karakterleri *“genellikle dalgın ve kesinlikle kafaları karışıktır, ancak bu dünyada, kargaşa her şeyi açıkça görmenin başlangıcıdır”*(Wilson, 1985: 92). Karmaşada gizli olan basit olaylar gerçekliğin başlangıç noktası olduğundan Beattie’nin karakterleri sıradan ve karmaşık olan içinde gerçektirler. Yine bir başka yazar Raymond Carver içki âlemleri ile ilgili yazılar yazmıştır. Onun *“anlatıcı ve karakterleri içki içerler, çünkü depresyonda, korkmuş ve yalnızdırlar”*(Hemmingson, 2008: 43). Bu yazarların yapıtları aslında *“ortak bir biçimden çok ortak bir duyarlılıkla”*(Aktaran: Örum, 2006: 155) ilgilidir. Yazarların ortak noktaları kısa hikâyeye gereği sınırlı sözcük kullanımı gibi biçimsel özelliklerden çok yaşamın karmaşasına karşı tutumlarıdır. Bunun yanında, onlar yaşamdaki sorunları farklı bir biçimde ele alırken aralarında benzerlikler olduğu kadar farklılıklar da bulunmaktadır. Örneğin; Barthelme’nin karakterleri orta sınıftan olmalarına karşın, Carver’ın karakterleri genellikle alt sınıftandır ya da bazılarında yaşamla ilgili umut yitip gitmemişken, bazıları için yaşamda umuda yer yoktur. Ancak hepsinin ortak noktası yaşama karşı olan duyarlılıklarıdır.

Yazarların kısa hikâyeye türünde ortaya koyduğu yapıtlar genellikle 1980’lerin A.B.D.’sini anlatmaktadır ve bu yapıtlar edebiyata yeni bir bakış açısı kazandırmaktadır. İlk başlarda kısa hikâyeye türünde ortaya çıkmalarına rağmen sonraları roman türünde de minimalist yapıtlar yazılmıştır. Çünkü minimalist yapıtların başlıca özellikleri daha önce de değinildiği gibi kısalık değildir. Yani, minimalist yapıtlar sadece sözcük ya da sayfa sayılarına göre oluşturulmazlar. Bu yapıtlar sıradan insanların, sıradan yaşamlarında gerçekleşen basit olayları açık bir dille anlatırlar. Bu özellikleri yüzünden sanatsal olmamakla suçlanırlar. Oysa minimalizm sanata değil sanat olmayan, yapaylığa bir karşı çıkıştır. Yaşamdaki olumsuzlukları, insanların yaşama, kendilerine, etraflarına yabancılaşmasını açıkça ortaya koymaktadır. Çünkü insanlar olumsuz olarak nitelendirdikleri kişi ya da durumları etraflarında o kadar çok

görürler ki onlar için bütün bunlar olumsuz da olsa sıradanlaşmıştır. Bu sıradanlık insanların etraflarında olup bitenlerin farkında olamamasına ya da farkında olsa da umursamamasına sebebiyet vermektedir. İşte böyle bir yaşamda minimalizmin yapmak istediği bütün bu sıradan olan ancak önemli olan detayların bir parçasını okuyucuya göstermektir. Ancak bunu yaparken de anlatıcılar herhangi bir yorum yapmaktan sakınılmaktadırlar. Çünkü bütün bu gösterilenlerin herkes için anlamı farklıdır ve yorum okuyucuya bırakılmıştır. Minimalizmin küçük olana yönelip büyük olandan sakınması aslında bundandır. Çünkü detaylı olanda birçok konu vardır ve yine okuyucu bütüne odaklanmaktadır ve anlatılan onun için sıradanlaşmaktadır. Oysa az kelime ile anlatılan detaysız olan öylece okuyucunun karşısındadır ve okuyucunun sadece buna odaklanmasını sağlamaktadır. Böylelikle, okuyucu kendi algısına göre durumu anlamlandırarak yorumlamaktadır. Dolayısıyla, minimalist yapıtlardaki vurgu sözcüklerin az sayıda olması değil, anlatılmak istenendeki detayların az sayıda olmasıdır. Bunu yaparken de çarpıcı sözcükler bularak az sözcük kullanmak ancak minimalizme bir açıdan yardımcı olur, ancak onun biçimini oluşturmaz.

Bunun yanında, postmodernizmin başlıca özelliklerinden biri olan anlatıdaki giriş, gelişme ve sonuç birliklerinin bozulması, önemsizmemesi minimalist yapıtlarda da göze çarpmaktadır. Yapıtlarda giriş, gelişme ve sonuç kullanılamaz değildir, sadece yaygın olarak kullanılmaz ve *“eğer kullanılırsa da şekil olarak anlatıda yer almaktadırlar, herhangi bir işleve sahip değildirler”*(Wanner, 2001: 454). Çünkü yapıtlarda merkezilik yoktur. Örneğin, üç paragraftan oluşan kısa bir öykünün bu üç paragrafı da giriş, gelişme, sonuç olabilmektedir. Ancak yazarın orada vurguladığı şey bu üçünün sadece şeklen orada olduğu, ancak herhangi bir işlevinin olmadığıdır. Minimalist yapıtlar bağlantısız ve anlamsız gibi görünen bir başlangıca ve aynı şekillerdeki bir sonuca sahip olabilirler.

1.2.2.3. Tema

Minimalist kurgunun özellikleri arasında en belirginini “basitlik” kavramıdır. Ancak *“tek başına basitlik yapıtı minimalist yapmaz”*(Wanner, 2003: 128). Yani minimalizm için temanın basitliği önemlidir ancak elbette ki her basit tema yapıtı minimalist yapmamaktadır. Minimalist yapıtlar basit, gündelik, sıradan olayları konu almaktadır. Çünkü onlar gerçeğin karmaşadan uzak ve gündelik yaşamda var olduğunu

esas almaktadır. Dönem eleştirmenleri minimalizmin bu özelliğini olumsuz olarak nitelendirmektedirler. Onlara göre basit bir konu edebi olamaz, çünkü gündelik yaşamda olana herhangi basit bir konu hakkında herkesin bir fikri vardır. Ancak minimalizm ilk olarak yukarıda bahsedilen dönem insanının yabancılaşmasına bir tepki olarak basitlik ve açıklık kullanmaktadır. Çünkü basit olan her konuya, gündelik herhangi birine hatta topluma yabancılaşan insan karmaşasının içine sürüklenmektedir ve gerçeği bu karmaşanın içinde ararken kaybolmaktadır, değerlerini unutmakta, mutsuz olmakta ve yok olma yoluna gitmektedir. Oysa minimalizm, gerçeğin o kadar uzak olmadığını, karmaşık olmadığını vurgulayarak gerçeğin gündelik konularda aranması gerektiğini, aslında gerçeğin ya da mutlu olma yolunun açıklıktan ve basitlikten geçtiğini savunmaktadır. Çünkü *“basit şeyler karmaşadan uzaktırlar, anlaşılmasa değildirlir ve dalavere içermezler, süslü değildirlir, sade ve açıktırlar ve daha doğaldırlar”*(Motte, 1999: 4). Bunlara bağlı olarak minimalist yapıtlar basit ya da önemsiz diye nitelendirilebilen olayları içermektedir. Ayrıca minimalist yapıtlar önemsiz olana dikkati çekerek aslında önemsiz olanı tekrar yapılandırmaktadırlar. *“Bu önemsiz olaylar anlatıya devinim kazandırmaktadır”*(Tilbe ve Küzeci, 2005: 638). Çünkü gündelik deneyimler yapıta derinlik kazandırmaktadır. Okuyucu sıradan olaylarla farklı açılardan yüzleşmektedir.

1.2.2.4. Üslup

Minimalist yapıtlarda basitlik ve açıklık unsurlarının beraberinde getirdiği önemli bir unsur da “kısaltma” başka bir deyişle “küçültme”dir. Aslında söz konusu unsurun anlamı tereddüt ve endişe içerir ki, dönem eleştirmenleri en çok bu unsuru tenkit etmişlerdir. Çünkü onlara göre anlatılacak bir konu ya da söylenecek bir sözün kısaltılması bir anlamda azaltılması anlatımın zayıflamasına yol açmaktadır. Oysa minimalist üsluptaki kısa cümleler ya da değinilen kısa konular zayıflatmadan çok yoğunlaştırmadır. *“Arthur Saltzman kısaltma sorununu şu şekilde çözmektedir: Her bir kurgu zayıflatmadan çok yoğunlaşmaya vurgu yaparak minimalizmin tanımına katkı sağlamaktadır”*(Aktaran: Motte, 1999: 5). Üslupta anlamlı sınırlamalar kullanılmakta, bu yolla yaşamın ne kadar sınırlandığı da anlatılmaktadır. Şöyle ki, ne kadar az konuya değinilirse o konu hakkındaki detaylandırma o kadar artmaktadır. Anlatılmak istenenin dışında bir şey olmamaktadır. Dolaysız bir anlatımla ise ayrıntılaşma önem kazanmaktadır. Kısaltılan aslında, kurgu şekli, dalavere, önemsiz detaylardır. Bazen de

kısaltma okuyucunun aktif olmasını gerektirmektedir. Çünkü minimalist yazar kendi anlattığından çok okuyucunun ne anladığını, okuyucunun algısını önemsemektedir. Örneğin üç nokta kullanılarak kimi cümleler eksik bırakılmaktadır. Böyle bir durumda yazar cümleyi okuyucunun doldurmasını istemektedir. Böylece okuyucunun o cümleden ne algıladığı ve cümleyi kendine göre nasıl dolduracağı önem kazanmaktadır. Bazen paragraflar hatta bölümler tek bir kelimeden oluşabilmekte ve ani cümleler kullanılabilir. “*Tüm bu belirsizlikler okuyucuya bırakılmaktadır, bir anlamda yapıtı okuyucu yaratmaktadır*”(Biguenet, 1985: 44). Okuyucunun minimalist yapıtlardaki üslubu, algısı yapıtı oluşturması açısından önem taşımaktadır.

Kurguda “tekrarlama” unsuru elzem olanın yinelenmesi işleviyle kullanılmaktadır. Dikkati çekilmesi istenen kelime, cümle ya da noktalama işareti tekrarlanmaktadır. Diğer bir unsur da simetri kullanımıdır. Simetri kurguda anlatılan bir uzam içerisindeki eşyaların düzeninde karşılaşılabileceği gibi herhangi bir geometrik şekil ya da sayılar kullanılarak paragrafların numaralandırılmaları, paragraf, sayfa sayısı ya da sayfa düzeniyle de kullanılabilir. Simetri bazen kurgudaki olayların eş zamanlı olma özelliği ile de önem kazanmaktadır.

1.2.2.5. Karakterler

Minimalist yapıtlarda karakterler arasında “*rastlantısallık ve kendiliğindenlik göze çarpmaktadır*”(Tilbe ve Küzeci, 2005: 642). Bu özellikler yazarın yaşamı müdahale edilemeyen ve kendi başına bir olgu olarak tanımlamasına yardımcı olmaktadır. Dönemin özellikleri göz önünde bulundurulursa karmaşık, sorunlu bir yaşam, insanların durduramadıkları sorunlar, çaresizlikler, umutsuzluklar yaşamın kendine has özelliklerine vurgu yapmaktadır. Rastlantılar olağandır ve doğaldır. Böylesine bir yaşam birçok kişi kurban etmektedir ve “*bu kurbanlar minimalist yapıtların başlıca karakter özellikleridir*”(Dunn, 1985: 54). Yaşamdan kopmuş, kendine ve çevresine yabancılaşmış, duyarsızlaşmış, zevk almaktan yoksun, sadece materyal zevkler peşinde olan, ümitsiz, umutsuz, yorgun, kendini arayan, ararken bunalan, ilgisiz, sakın, hassas, yalnız, maddi anlamda güçlük çeken, maddi güçlük çekmese de elindekilerden zevk alamayan, sorunları alkol, sigara, depresyon ilaçları ya da uyuşturucuyla bastıran, yaşama karşı güçsüz, zayıf, aile bağları kopmuş, uyuklu, derinliği olmayan karakterler minimalist

yapıtlarda okuyucunun sık sık karşısına çıkmaktadır. Hatta bazen isimsiz karakterler kullanılarak yaşamda insanların rollerinin ne kadar azaldığı ve yaşamın kimlikleri acımasızca nasıl sorunsallaştırdığı vurgulanmaktadır. Minimalist yapıtlarda kullanılan bu özelliklerdeki karakterler insanların kendilerinin farkına varmaları, gerçeği görmeleri amacıyla kullanılmaktadır. Ancak minimalist yapıtlarda Amerikalı karakterler kullanılması Baharanti Mukherjee gibi yazarların tepkisine yol açmıştır. Çünkü ona göre Amerikalı yazarlar göçmenlerin seslerini ya da yüzlerini kullanmamaktadırlar ve o bu durumu “*tehlikeli beyaz stratejisi olarak görmektedir*”(Ponzanesi, 2001: 1353).

1.2.2.6. Anlatıcı

Minimalist kurguda genellikle kışkırtıcı, aksi ve birinci tekil şahıs olan anlatıcı yer almakta ve anlatıcı olaylar hakkındaki farkındalığını zaman zaman araya girerek vurgulamaktadır. “*Anlatıcılar bazen çocuk olabilmektedir*”(Wanner, 2003: 128). Anlatıcı olarak çocukların seçilmesi durumun bir çocuk gözüyle bile ne kadar vahim olduğuna ya da anlatılan tüm sorunların bir çocuk tarafından anlaşılabilir kadar açık olduğuna vurgu yapılmaktadır. Anlatıcı okuyucuya sınırlı bilgi vermekte ve onu hikâyenin mantığını çözmeye zorlamaktadır. Minimalist anlatıların kesin bir başlangıç ve sonu yoktur ve anlatı yinelemeler, kopmalar, sıçramalarla doludur. Olaylar birbirini izler, ancak bağlantılı değildir. Bölüm, kısım ve paragraflar arasında birlik yoktur. “*Tüm bunlar anlatıcının sıkıntıdan kurtulmak için başvurduğu bir çeşit oyundur*”(Tilbe ve Küzeci, 2005: 639). Çünkü anlatıcı geleneksel anlatı kurallarını yıkmakta ve böylelikle bütün bu sıkıcı kurallardan kendini ve okuyucuyu uzaklaştırmaktadır. Böylelikle, kabul görmüş anlatı kurallarıyla vakit geçirmekten uzaklaşmış olmaktadır.

1.2.2.7. Zaman ve Uzam

Minimalist yapıtlarda “*zaman devinimsiz bir uzamdır. Kesin olmayan zamansal göndermeler zamanı anlamamızı zorlaştırmaktadır*”(Tilbe ve Küzeci, 2005: 642). Yapıtlarda zamanın belirli olmayışıyla aslında zaman kavramının göreceli olduğuna bazen ise önemsiz olabileceğine vurgu yapılmaktadır. Kimi zaman ise kullanılan kronolojik zaman gerçeklik görüntüsü vermektedir. Diğer taraftan anlatıda

tercih edilen zaman geniş zamandır. Geniş zaman kullanılarak belki de genel, bilindik, sıradan olaylardan bahsedildiği vurgulanmaktadır. Bazen ise belirli geçmiş zaman kullanılarak geçmişteki gelecek vurgusu önem kazanmaktadır. Tıpkı karakterler gibi *“minimalist kurguda uzam da evrenden kopuktur, kapalıdır. Bir ev, bir salon, bir oda, bir banyo olabilmektedir”* (Tilbe ve Küzeci, 2005: 644). Uzamlardaki bu kapalılık metne ve yaşama dair sorunsalları gündeme getirmektedir. Anlaşıldığı üzere zaman ve uzamın bu şekilde kullanıldığı bir kurguda kurgunun kendi “yeteneği” önem kazanmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

TOBY LITT'İN *KING DEATH* ADLI YAPITINDA MİNİMALİST ÖĞELER

2.1. TOBY LITT VE *KING DEATH*

Çağdaş İngiliz yazar Toby Litt 1968'de dünyaya gelmiş ve İngiltere, Bedfordshire'da yetişmiştir. Babası antikacı, annesi Cranfield Üniversitesi'nde çalışan Litt, Worcester Koleji'nde İngilizce okuduktan sonra East Anglia Üniversitesi'nde Yaratıcı Yazım bölümünde eğitim görmüştür. Okul yıllarında edebiyatla ilgilenmeye başlayan yazar, yazın hayatına şiirle başlamıştır. Mezun olduktan sonra ise kısa hikâye ve roman yazmaya başlamıştır. Bir röportajında şiir ve nesiri karşılaştırırken, şiir yazmayı uzun bir paragrafı kontrol etmenin yanında çocuk oyuncağına benzetmiştir.

1995 yılında Curtis Brown Bursunu kazanan yazar 1990 ve 1993 yılları arasında Prag'da yaşamış ve burada yaşadıklarından esinlendikleriyle 1996 yılında *Adventures in Capitalism*'i yayımlamıştır. Bu yapıt kısa hikâyelerden oluşmaktadır. Bir sonraki yıl ilk romanı olan *Beatniks: An English Road Movie* yayımlanmıştır. Yapıtta Beat geleneklerine bağlı gençler konu alınmıştır. 2000 yılında yayımlanan *Corpsing* adlı romanında şiddete olan düşkünlüğün eleştirisini karakterler üzerinden yapan Litt'in anlatıcısı bu kez bir erkektir ve romanın başında vurulan kız arkadaşının katilini aramaktadır. Bu romanda olduğu gibi *Deadkidsongs*'ta da şiddet sorunsalı işlenmektedir. 2001 yılında yayımlanan ve dört çocuğun savaş oyunlarını konu alan yapıtta içlerinden birinin ölmesi sonucu olayların gelişmesi anlatılmaktadır. Üç romanın ardından yazarın 2002 yılında kısa hikâye derlemelerinden biri olan *Exhibitionism* yayımlanmıştır. Cinselliği mizahi bir yetenekle ve utandırmadan anlatan Litt, bu yapıtında on altı kısa hikâyeye yer vermiştir. Yazarın kısa hikâye derlemesini 2003 yılında *Finding Myself*, 2004 yılında *Ghost Story* ve 2007 yılında *Hospital* adlı romanlar takip etmiştir. Bu üç romanın ardından tekrar 2008 yılında *I Play the Drums in a Band Called Okay* adındaki kısa hikâye derlemesi yayımlanmıştır. 2010 yılında ise çalışmamıza konu olan yazarın son romanı *King Death* yayımlanmıştır.

Yazarın yukarıdaki yapıtlarının yanında 2000 yılında Matt Thorne ve Nicholas Blincoe'un editörlüğünü yaptıkları *All Hail The New Puritans* adlı yapıtta *The Puritans*

adında bir kısa hikâyesi bulunmaktadır. Bunun yanında, Litt, Henry James'in son yapıtı *The Outcry*(2001)'a editörlük yapmıştır. Yazar, 2003 yılında Granta dergisinin 'En İyi 20 İngiliz Genç Yazarlar' listesinde yer almıştır ve 2009 yılında Manchester Fiction Ödülüne layık görülmüştür. Litt'in yapıtlarını alfabetik sıraya göre yayımladığı dikkat çekmektedir.

Toby Litt halen Londra'da yaşamakta ve Londra Üniversitesi'nin Yaratıcı Yazım bölümünde ders vermektedir. Bunun yanında, son romanı *King Death*'in film versiyonu üzerine çalışmaktadır. Litt, *Granta*'da *King Death* hakkında yaptığı bir röportajda “*bir Minimalist romans*”(Granta. (2010). Erişim tarihi: 24 Şubat 2011, <http://www.granta.com>) yazmak istediğini ifade etmiştir. Toby Litt önceki yapıtlarında da güncel konulara ya da önemli gördüğü sorunlara sıkça karakterleri aracılığıyla sessiz sedasız değinmiştir. Karakterleri ve anlatıcıları ustalıkla kullanan yazar eleştirilerini okuyucuyu zorlamadan, gerçekleri gözler önüne sererek ve okuyucunun fikrini önemseyerek yapmaktadır. Yapıtlarının edebiyat kokmasından özellikle kaçınan yazarın bu çabasının Yaratıcı Yazım bölümünde yaptığı çalışmalardan ve aldığı eğitimden kaynaklandığı söylenebilir. Minimalist yazarların edebiyatın sınırlarını zorlayarak yenilikçi yapıtlar ortaya koymaları gibi Litt'de sözcük ya da sayfa sayısına, yazım düzenine uyma çabası içine girmeden olay örgüleri geliştirmiştir. Yazar günümüz sosyal ve şehir yaşamının sorunlarını bu konular hakkında hiç yorum yapmadan, yorumu anlatıcılarının canlılığı, karakterlerin, uzamın ve zamanın gerçekliği ile okuyucuya bırakmaktadır. Olaylar karakterler aracılığıyla bazen tek bir kelime ile bazen yaşamdan gerçekçi bir sunum ile sürekli okuyucuyu şaşırtmaktadır ve okuyucu kendini hiç farkında olmadan olayların içinde bulmakta, böylece yazar, okuyucuyu yazılarının içine sokabilmektedir. Okuyucu içinde yaşadığı düzenin ve yaşamın sorunlarının farkına varmakta ve aslında yapıtları kendi tecrübelerine göre şekillendirmektedir. Okuyucuya verilen önemin, şehir yaşamının sorunlarının yanında kullanılan tıraşlı dil de yazarı minimalist yazarlara yakın tutmaktadır. Bunun yanında, marka kullanımının sıklığı okuyucunun yüzeysel görünen detaylarla ilgilenmesini sağlamaktadır.

Yazarın 2010 yılında yayımlanan, kırk bölümden oluşan en son yapıtı *King Death*'dir. Üç yüz kırk üç sayfadan oluşan yapıt, okuyucuya içinde çeşitli minimalist öğelerin bulunduğu bir yelpaze sunmaktadır.

2.2. MİNİMALİST ÖĞELER

King Death içinde birçok minimalist öge bulunan bir romandır. Yapıtın roman türünde yazılmış olması minimalizmin vurgusunun sadece kısalık olmadığına örnek oluşturmaktadır. Minimalist yapıtların az sayıda sözcük kullanmaları ortak özellik olsa dahi elbette yapıtlar sadece bu özellik üzerine kurulu değildir. Minimalizm içine doğduğu dönemde etkili olan modernizm ve postmodernizmden etkilenmektedir. Bu bağlamda, yapıtta modernist ve postmodernist kurgu özellikleri de bulunmaktadır. *King Death*'de karakterlerin iç monologlarına yer verilmesi, zamanın en aza indirgenmesi ve iç içe geçirilmesi, olay örgüsünün öneminin azalıp okuyucunun bakış açısının yüceltilmesi, gazete, dergi gibi farklı metinlerin de kullanılması, dedektifçilik, cinayet gibi öğelere yer verilmesi modernist ve postmodernist kurgu özelliklerinin kullanılmasına verilen örneklerden bazılarıdır. Linsey Abrams bir makalesinde minimalizmin kendi tekniklerini kullanırken hem eleştirdiği hem de genişlettiği diğer sanat akımlarından yararlanmasını şu sözlerle ifade etmektedir: “*Edebiyat senfoniye benzer. Tek bir piyano onu çalamaz. Minimalizm de kendi teknikleriyle bunu yapamaz.*”(Abrams, 1985: 30) Bu görüşe göre, minimalizmin ortaya çıktığı dönemde etkisini sürdüren bu sanat akımlarından yararlanması şaşırtıcı görünmemektedir. Bunun yanında, minimalizmin diğer akımlarla ilişkili olduğunu Barth “*Ben çağdaş Amerikan kurgusundaki minimalizmi hem postmodernizmin genişletilmesi hem de ona karşı bir başkaldırı olarak yapılandırıyorum*”(Barth, 1986: 1)sözleriyle ifade etmektedir.

Yapıtta olay örgüsü Kumiko ve Skelton adındaki iki farklı anlatıcının diliyle örülmektedir Genel hatlarıyla iki farklı olay örgüsü olduğu görülse de aslında yapıtta ikiden fazla olay örgüsü bulunmaktadır. Bunun yanında, yapıtta geleneksel roman türünde olduğundan farklı olarak biçim olarak olay örgüsü bulunsa da aslında olay örgüsünün gelişimi okuyucuya bırakılmaktadır. Okuyucu, Kumiko ve Skelton'un bakış açılarına göre hem aralarındaki aşka tanık olmakta, hem de anlatıcılarla birlikte bir cinayet olayını çözmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda, yapıt hem bir cinayeti hem de romansı içermektedir.

Yapıtta cinayet ve romans anlatılırken tüketim toplumu göstergeleri olan yoğun şehir yaşamı, karmaşık ilişkiler ve popüler sanata yönelik örnekler de bulunmaktadır. Okuyucu adeta içinde bulunduğu toplumun bir yansımasını okumakta ve okuduklarını

kendi bakış açısına göre şekillendirmektedir. Okuyucunun ön plana çıkması ve tüketim toplumu göstergelerinin kullanılması minimalist yapıtların ortak özelliklerindendir. Minimalist özellikler bağlamında oldukça zengin bir içeriğe sahip olan yapıt geleneksel romandan farklı olan iç içe geçmiş olay örgülerine, şehir yaşamında kendine farklı yerler edinen karakterlere, eş zamanlı anlatımlara, kapalı, sıkıcı, karmaşık uzamlara ve basit bir dile sahiptir. Yazar kendi yorumundan sakınarak okuyucuya yaşamın bir örneğini sunarken onun yaşamın gerçeklerinin farkında olmasını sağlamaktadır. Okuyucu zaman zaman olaylar karşısında hayrete düşerek, zaman zaman ise aşına olduğu olaylara karşı kendi bakış açısını oluşturarak hikâyeyi oluşturmaktadır.

Yapıtta minimalist öğeler olay örgüsünde, karakterlerde, zaman ve uzamın yapılandırılmasında ve dilin kullanımında incelenecektir. Bu bağlamda, bu alt başlıklar yapıttan alıntılarla örneklenecektir.

2.2.1. Olay Örgüsü

King Death'de iç içe geçmiş birkaç olay örgüsü bulunmaktadır ve olay örgüsünün gelişiminde okuyucunun bakış açısı önem kazanmaktadır. Yapıtın önsözü Keats'in ölüm üzerine söylediği bir sözle başlamaktadır: "*Toprak ve deniz, zayıflık ve düşüş büyük ayırıcılardır, fakat ölüm şimdiye kadarki en büyük ayırıcıdır*" (Litt, 2010: v). Keats'in de ifade ettiği gibi yapıtta ölümün ayırıcılığı önem kazanmaktadır. Okuyucu daha okuma sürecinin en başından, yani yapıtın adındaki gerilim, netlik ve kısılıktan dolayı birçok muhtemel bakış açısı geliştirmektedir. Minimalist yapıtlarda görülen bu paradoks okuyucunun daha en baştan yapıtı kendi algısına göre şekillendirmesine sebep olmaktadır. Daha önce değinildiği gibi minimalist yapıtlarda okuyucu yapıtı kendi tecrübelerine ve algılarına göre farklı bakış açıları ile oluşturmaktadır. Örneğin; bir okuyucu bu yapıtın adını gördüğünde ölümle ilgili tecrübeleri doğrultusunda yapıtın bir kralın ölümü ile ilgili olduğunu düşünüp yapıtı bu algıya göre anlamlandırırken, diğer bir okuyucu kralın gerçek anlamı dışındaki anlamları olup olamayacağını düşünebilir. Bunun yanında, olay örgüsünün ilerlemesiyle birlikte ilk bakıştaki görüntünün yanıltıcı olabileceği fikri, yani gerçek ve görüntü arasındaki ayrım ortaya çıkmaktadır. Ölüm Keats'in de belirttiği gibi bu yapıtta iki anlatıcıyı ayırmaktadır.

King Death minimalist yapıtlardaki yazarın önemsizleştirilip, okuyucunun yüceltilmesine en güzel örneklerden biridir. Çünkü bu yapıtta okuyucunun yaşama bakış açısı, olaylar hakkındaki algısı, kendi yorumu önem kazanmaktadır. Okuyucu adeta anlatıcılardan edindiği bilgileri kullanarak, zaman zaman bu bilgileri sorgulayarak yapıtı kendi yaratmaktadır. Olay örgüsünün gizli bir konuyu araştırmaya yönelik olması, okuyucunun okuduklarına bir dedektif edasıyla yaklaşmasını ve elde ettiği bilgileri kendi yorumuna göre şekillendirmesini sağlamaktadır. Bunun yanında, olayların içinde bulunduğumuz yüzyılda yaşanması okuyucunun aşina olduğu konular hakkındaki yorumunu açığa çıkarmaktadır. Böylelikle, yazar okuyucuya gündelik konuları sunmakta ve onun bu konular hakkındaki farkındalığının sınırlarını zorlamaktadır. Yazarın bu konuları okuyucuya sadece sunması ve bu konular hakkındaki kendi yorumunu saklaması, daha önce de ifade edildiği gibi minimalizmin en belirgin özelliklerinden biridir. *“Fred Hobson minimalist bir metnin minimal olmayan okuyucuları olduğunu ifade etmektedir. Bu okuyucular yazarın önerdiği ya da aktarmaktan kendini frenlediği büyük sorulardan metni ortaya çıkarmaktadırlar.”*(Aktaran: Havis, 2002: 493) Bu bağlamda, yazarın kasıtlı olarak konular hakkındaki yorumunu gizlediği ve böylelikle okuyucusunun algısını önemseydiği görülmektedir. Bunun yanında, yazar sessiz kalarak okuyucunun düşünmesi için olanak yaratmakta, böylelikle de okuyucunun konuyu farklı açılardan irdelemesini sağlayarak aslında yazmadığını daha etkili bir biçimde ifade etmektedir. Yazın sanatında en önemli olanın sözcüklerin kullanımı olmasına rağmen, minimalizmin sözcükleri sınırlandırarak okuyucusunda daha büyük etkiler yaratması paradoksal bir durumdur.

Olay örgüsü, birinci bölümde hafta sonu tatilinden Londra’ya dönen Kumiko ve Skelton’un trende yolculuk ederlerken aniden Brough Market’in cam çatısında kaymakta olan bir kalp görmeleri ile başlamaktadır. *“Hatırladığım diğer şey kalpti. Kurşundan oluğa değip gözden kaybolana kadar çatının eğiminde kaydığını gördüm.”* (Litt, 2010: 2) Anlatıcının Brough Market’in eski dokusunun bozularak yerine imitasyonunun yapıldığını ifade etmesi minimalizmin sanatta ve yaşamda sıklıkla karşılaşılan yapaylığa, taklide ve simülasyonlara karşı duruşunu göstermektedir. Sanayileşme, teknolojinin hızla ilerlemesi ve tüketim toplumu sayesinde doğal olanın yerini seri üretim sonucu ortaya çıkan yapay nesnelerin almasını eleştiren minimalizm,

sanatın da gerçek olan yani gündelik olandan uzaklaşarak tüketim toplumu içinde eridiğine dikkat çekmektedir.

Anlatıcının çatıdan kayan bir kalp görmesi ve bunun bir insan kalbi olduğunu düşünmesi üzerine okuyucu merak içine girmektedir. Zaten olay örgüsündeki ani sıçramalar minimalist yapıtlarda olay örgüsüne devinim kazandırmak için sıklıkla kullanılmaktadırlar. Okuyucu bu kalbin hikâye ile nasıl bir alakası olduğu, bir önemi olup olmadığı, yapıtın adından yola çıkıp, kralın kalbi olup olmadığı gibi sorulara kendi tecrübelerine göre cevaplar bularak belirsizliği şekillendirmeye çalışmaktadır. Minimalist yapıtlarda böyle boşluklar okuyucunun algısına bırakılmaktadır. Her okuyucu kendi algısına göre hikâyeyi geliştireceğinden aslında her okuyucu için ayrı bir olay örgüsü oluşmaktadır. Farklı bakış açılarının minimalist yapıtlarda önemsenmesine en güzel örneklerden biri de Kumiko ve Skelton'un aynı kalbi görmelerine rağmen, Kumiko'nun kalbi bulmaya gitmesi ancak Skelton'un onu umursamamasıdır. Kumiko kalp ile ilgili olasılıklara önem verirken Skelton için kalbin tek önemi sevgilisi Kumiko'nun onunla ilgilenmesidir. Minimalist yapıtlardaki simetri ve tezatlık kullanımı bu iki anlatıcının bakış açılarında örneklendirilmektedir ki, bu farklı bakış açıları dedektifçilikten gelir ve postmodern kurmaca da bu özelliği kullanır.

Kalbin kayarak çatısına düştüğü eve varan Kumiko kapının önünde üzerinde “*Sony Videokaset Kayıt Cihazı*”(Litt, 2010: 6) yazan bir kutu gördüğünü ifade etmekte, ancak herhangi bir yorumda bulunmamaktadır. Okuyucu kendi bakış açısına göre bu yazıyı anlamlandırmaktadır. Tüketim toplumunun doğurduğu sonuçlardan biri olan markalaşma ve etiketin toplum ve sanat için zararlı olduğunu düşünen bir okuyucu için ‘Sony markası’ bir eleştiri için kullanılmış olabileceken, bu durumdan memnun olan bir başka okuyucu için bu markanın oluşturduğu algılar önem kazanmaktadır. Bunun yanında, kayıt cihazının izlemekle ilgili olması, tüketim toplumunun kontrol altında tutulduğuna da gönderme yapmaktadır. Baudrillard toplumun kontrol altında tutulduğunu şu sözlerle ifade etmektedir:

“Tüketime tüm yaşamı kuşattığı, tüm etkinliklerin aynı bileştirici biçime uygun olarak zincir oluşturduğu, insanı ödüllendirme yollarının saat be saat önceden ayarlandığı, çevrenin bir bütün oluşturduğu, bütünüyle iklimlendirildiği, düzenlendiği, kültürelleştirildiği noktadayız”(Baudrillard, 2010: 20).

Yazar, toplumun kontrol altında tutulduğunu kendi yorumundan uzakta, açık ve kesin bir cümle içinde kullanarak okuyucu için şok bir uyarı yapmaktadır. Bunun yanında, üçüncü bölümde Kumiko içtiği sigaranın markasının ‘Marlboro Lights’ olduğunu belirtmektedir. Sigara yerine sadece markanın belirtilmesi tüketim toplumunda insanların yaşamlarıyla birlikte algılarının da markalaştırılmasına bir örnektir. Çünkü çağımızda yaşayan herkes bu markanın farkındadır ve sigara kelimesi yerine markanın adının kullanılarak metenomi yapılması insanları şaşırtmaz, çünkü insanların algıları bu markaya göre şekillenmiştir. İnsanların farkında olmadıkları ise algılarının dahi sistem tarafından markalaştırılmış olmasıdır. On dördüncü bölümde Skelton ve Becky yemek yemek için tüketim toplumunun hızına ayak uyduran fast-food yiyecekler yemek için McDonalds’a giderler. McDonalds firması hızlı yaşama ayak uydurmak isteyen herkes için birkaç dakikada hazırlanabilen ve tüketilebilen fast-food yiyecekler üretmektedir. Yirmi beşinci bölümde ise Kumiko kullandığı arabanın Fiat marka olduğunu İtalya’da Monica ile buluşmaya gittiğinde belirtmektedir. Fiat marka otomobil üretimi ile ünlü olan bir ülkenin dahi markanın altında kalmış olması günümüz toplumlarında markalaşmanın geldiği noktanın bir göstergesi olmaktadır. Markalaşma tüketim toplumlarındaki nesne yoğunluğunun bir parçasıdır. Baudrillard’a göre *“bolluk çağının insanları önceki çağlardaki gibi diğer insanlarla değil nesnelerle kuşatılmıştır”* (Baudrillard, 2010: 15). Otomobiller, mobilyalar, yiyecek, içecekler, sigara, içki gibi maddeler insanların yaşamlarında öylesine yer edinmişlerdir ki, toplumun dünyasını bu nesneler şekillendirmektedirler. Bu nesnelerin markaları ise tüketici toplumun sınıflarını oluşturmaktadır. İnsanlar bütün bu markalara ulaşarak toplumda bir statü kazanmaya çalışmaktadırlar. Böylelikle toplumda tükettikleri kadar ve tüketebildikleri yerde var olabilmektedirler.

Yapıtta markaların yanında, tüketim toplumuyla iç içe olan popüler sanat örnekleri de yer almaktadır. Bu örnekler imgeler halinde okuyucuya sunulmakta, okuyucunun bunlar hakkında araştırma yapması beklenmektedir. Minimalist yapıtlar her ne kadar günlük, sıradan, alt ya da orta sınıfın yaşadığı tanıdık olaylardan oluşsalar da okuyucularını araştırmaya yönelterek, eğitilmiş bir okuyucu kitlesi hedeflemektedirler. Tüketim çarkının dişlisine takılan okuyucu için olaylar daha tanıdık olsa da, alt ya da orta sınıftan olmayan okuyucular için bu olaylara karşı farkındalık sağlanmaktadır. Örneğin; dördüncü bölümde Skelton’un evden ayrılan Kumiko’nun pasaportunu

saklamak için Matthew Barrey'in *Cremaster* adlı yapıtının arasına koymayı düşünmesi ile filmlere vurgu yapılmaktadır. Çünkü Matthew Barney bu filmi ile avant-garde sinema tarihine başarılı bir örnek vermiştir. Bunun yanında Barney'in yirminci yüzyıl yaratıcı sanatçılarından biri olduğu düşünülürse, Kumiko'nun popüler kültürle ilgilendiği anlaşılabilmektedir. *"Raflarında yirmi civarında büyük sanat kitabından bir dizi vardı. Ben pasaportu Matthew Barrey'in Cremaster'ının içine sakladım."*(Litt, 2010: 29) Minimalist özellikler taşıyan bu yapıtta Matthew Barney ve yapıtının adı sadece belirtilmiştir, ancak okuyucu öylesine verilen bu bilginin detaylarına kendisi ulaşmaktadır.

Yazar her zaman belirli bir imge belirterek okuyucunun algısını zorlamamakta, çoğu zamanda hiçbir şey belirtmeyerek bunu yapmaktadır. Yazar dildeki bu gibi sessizlikleri tercih ederek okuyucuyu araştırmaya ve düşünmeye sevk etmektedir. Bu bağlamda sayfada görünmeyenler önem kazanmaktadır. Örneğin; kırk bölümden oluşan yapıtın her bölümünün sonu belirsizlikle son bulmaktadır. Minimalist yapıtlardaki bu özellik okuyucunun bu boşlukları doldurması ve bölümleri kendi bakış açılarına göre değerlendirmesi bakımından önemlidir. Okuyucu anlatıcılardan edindiği bilgileri değerlendirerek olayları kendi bakış açısına göre oluşturmaktadır. Örneğin; birinci bölüm Kumiko çatıda kalbi bulmaya çalışırken, Skelton'un evin kapısında onu beklemesiyle son bulmaktadır. *"Eğer kız yağmurluğumun kemerinden asılmamış olsaydı, on beş metreden ıslak kaldırıma ya da orada dikilip yukarıya bakan Skelton'un kafasına düşecektim"*(Litt, 2010: 9). Daha sonra neler olabileceğini yorumlaması için okuyucuya verilen bu boşluk ilerleyen bölümlerde okuyucunun kendi bakış açısıyla anlatıcının bakış açısını karşılaştırmasını sağlamaktadır. Beşinci bölüm sonunda okuyucuya sadece Kumiko'nun mahkemeye katıldığı ve söz aldığı belirtilmektedir. *"Benim için bu yaşamımdaki en kötü andı. Kalabalık içinde konuşmaktan nefret ederim. Kalabalığın dikkatini üstüme çekmekten hoşlanmam. Böylece ayağa kalktım ve konuşmaya başladım"*(Litt, 2010: 44). Kumiko'nun nasıl bir konuşma yapacağı ile ilgili boşluğu okuyucu kendi bakış açısına göre tamamlamaktadır. Yedinci bölüm sonunun *"düşünecek çok şeyim vardı"*(Litt, 2010: 62) cümlesi ile bitmesi okuyucunun da bu düşünme eyleminde aktif olmasını sağlayan bir başka örnektir. Yine en son bölümde olayların açıklığa kavuşmasıyla birlikte hem diğer karakterler için hem Kumiko ve Skelton için sondan çok yeni başlangıçlar vardır: *"Skelton tekrar onun yanına*

taşınmamı istediği zaman, ona hayır dedim. Bu bir dönüş olacaktı. Oysa biz yeni bir başlangıç yaptık. Ben bu başlangıçla devam etmek istedim. Hayır dedikten sonra ‘Fakat ilk buluşmamıza çıkabiliriz’ dedim. Anne ne giyeceğimle ilgili bana tavsiyelerde bulunacak”(Litt, 2010: 343).

Olay örgüsü bir bölümde Kumiko’nun, takip eden diğer bölümde ise Skelton’un bakış açısına göre eş zamanlı olarak devam etmektedir. Böylelikle bir anlatıcının belirli bir olaya bakış açısı ile diğer anlatıcının aynı olaya karşı farklı bakış açısı okuyucuyu olasılıklar hakkında düşünmeye sevk etmektedir. Böylelikle okuyucu kendi bakış açısıyla anlatıcıların bakış açılarını karşılaştırırken yaşamda tek bir hakikat olmadığının, her kişiye göre farklı hakikatler olabileceğinin farkına varmaktadır. Ayrıca okuyucu olayların kişilerin bakış açısına göre değişebileceğini yani gerçeğin de göreceli olduğunu anlamaktadır. Örneğin; Kumiko’nun kalbi bulduktan sonra polis merkezine gitmesi ve daha sonra Skelton ile olan ilişkisini bitirmesi iki olay örgüsünün ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Bir taraftan, Kumiko Skelton’dan ayrılarak kalp ile ilgili araştırmalarını sürdürmektedir ve karşısına çıkan sorunları bir dedektif edasıyla çözmeye çalışmaktadır. Diğer taraftan ise Skelton sadece Kumiko’yu geri kazanmak için onun araştırmalarını takip etmektedir. Litt ve onun gibi yazan yazarlar dedektifi aynı amaçla kullanırlar. Dedektif, yazar ya da araştırmacı postmodernist yazımda gerçeğin nasıl kurgulandığını göstermek için özellikle kullanılır. *“Polisiye, postmodern romanda kimi kez metnin temelinde ve tümünde kimi kez de metne yardımcı olan bir işlevle konumlandırılır”*(Işıksalan, 2007: 432). Böylelikle bir olay örgüsü kalbi araştırmaya yönelik iken, diğer olay örgüsü ikisi arasındaki ilişkinin kazandığı yeni boyutlardır.

Kalbin bir insan kalbi olduğunu ve çatıdan kaydığı için tren hareket ederken birinin onu trenden fırlatmış olabileceğini düşünen Kumiko ilk olarak araştırmasını sürdürmek için Guy’s Hastanesi’nin karşısında bir otel odasında kalmaktadır. Hastaneye yakın olmak istemektedir, çünkü kalbi o hastanede çalışan Paul White adındaki bir tıp öğrencisinin attığı iddia edilmektedir. Paul’un suçsuz olduğunu düşünen Kumiko araştırmasını derinleştirmek için olayla ilgili her türlü konuyla yakından ilgilenmektedir, hatta onun sınıf arkadaşlarının birlikte oturdukları bir eve taşınır.

Yapıtın adı ile ilgili bilgilere hastane çalışanları ile yakınlık kurmasıyla ulaşan Kumiko, King Death’in hastanenin anatomi hocası Dr. Speed’in takma adı olduğunu

yedinci bölümde ev arkadaşı Jo sayesinde öğrenmektedir. “*King Death bize anatomi öğretiyor. O bizim hocamız. King Death Dr Speed’dir.*”(Litt, 2010: 62) Okuyucu yapıtın adı olan King Death’in kim olduğunu öğrenmekte ancak onun olaylarla ilişkisi ve olay örgüsündeki yeri hakkında bilgi sahibi olmamaktadır. Çünkü yazar anlatıcının bu bölümde daha fazla bilgi sahibi olarak okuyucuya bilgi aktarmasını istememektedir. Okuyucuda tıpkı Kumiko’nun yaptığı gibi elindeki bilgilerle eksik kalan boşlukları tamamlamaya çalışmaktadır. King Death takma adının daha önce esrarengiz bir biçimde ortadan kaybolan eski anatomi hocası Dr. Norfolk içinde kullanıldığı bilgisine ulaşan okuyucu için takma adın sırrı on birinci bölümde derinleşmektedir. “*Ne zaman bir anatomi hocası olsa öğrenciler ona King Death derler. Biri bu görevden ayrılırsa, ölürse ya da ortadan kaybolursa başka biri King Death olur. Dr Norfolk yıllarca bu görevdeydi... O bir efsaneydi.*”(Litt, 2010: 96) Kumiko ve Skelton’un araştırmaları sonucunda ancak otuz ikinci bölümde eski King Death olan Dr. Norfolk’un esrarengiz bir biçimde ortadan kayboluşuyla vücudunun parçalara ayrılarak tıbbi atık yapılması, yapıtın adı ve olaylar arasındaki ilişkiler açığa kavuşmaktadır. Skelton ve Kumiko bu bölümde ellerindeki bilgileri paylaşmaktadırlar. “*Skelton, Dr Norfolk’u Vic Goosen’in öldürdüğünü ve vücudunu tıbbi atık olarak attığına inandığını söyledi. Ben de ona Monica’nın annesinin Vic Goosen ve Dr Norfolk’un okuldan tanıştıklarını ve Goosen’in her zaman Norfolk’un başarısını kışkırttığını ve vakit kaybetmeden onun pozisyonuna başvurduğunu söylediğini anlattım*”(Litt, 2010: 307). Okuyucu anlatıcılarla birlikte dedektifliğe soyunarak, elde ettiği parçalardan bütünü oluşturma yoluna gitmektedir. Minimalizmin en önemli özelliklerinden biri karmaşadan uzak anlatım, imge, olaylar ve nesnelerin parçalar halinde okuyucuya sunulmasıdır; bu okuyucunun bu parçaları birer bütün olarak algılayarak detaylandırmasını ve daha sonra bütün bunları birleştirerek bütüne ulaşmasını, okuyucunun hazır bilgilerden çok zihnini ve duygularını kullanmasını sağlayarak okuyucuyu yapıtın her aşamasında aktif tutmaktadır.

Anlatıcıların gizemli konular hakkında yaptıkları araştırmalar ve bütün bu sonuçlara hızla ulaşmaları teknolojinin gelişmesine bağlıdır. Çünkü herhangi bir konu hakkında araştırma yapmak isteyen bir kişi bilgisayar ve internet kullanarak birçok bilgiye ulaşabilmektedir. Örneğin; Kumiko King Death ile ilgili internetten yaptığı bir araştırma sonucunda N.K Cohn’un “*King Death: Black Death and Its Aftermath in Late Medieval England*”(Litt, 2010: 102) adlı kitabına ulaşmıştır. Daha sonra Black Death

hakkında araştırma yapmış ve 1348 ile 1350 yılları arasında Avrupa’da nüfusun çoğunu öldüren bir tür veba ile karşılaşmıştır. Bunun yanında, şair Keats hakkında internetten araştırma yapan Kumiko onun şairliğinin yanı sıra Guy’s’da çalıştığını ve yakın arkadaşı Astley Cooper’ın o zamanki King Death olduğu bilgisine ulaşmıştır. Diğer taraftan, o zamanki tıp öğrencilerinin anatomi öğrenebilmek için mezarları yağmaladıkları da Kumiko’nun internetten edindiği diğer bir bilgidir. Kumiko ve Skelton’u internetten araştırma yapmaya sevk eden şey ise toplumun sıradan olan konulara karşı olan duyarsızlığının bir göstergesidir. Çünkü Kumiko, Molly’ye, Skelton ise Nick’e King Death hakkında soru sorduklarında her ikisinin de her gün karşılaştıkları bu terim hakkında çok az bilgiye sahip oldukları ortaya çıkmaktadır. Minimalizmin sıradan, günlük, basit olayları konu edinmesi insanların farkında dahi olmadıkları bu olaylara karşı bakış açılarını geliştirmeleri açısından önem taşımaktadır. Yüzeysel olanla ilgilenen minimalizm aslında yüzeysel olanın altındaki derin anlamlara ulaşmayı sağlamaktadır. Böylelikle, aşına olunan konunun iyi bilindiği fikri çürütülmektedir, bilindiği sanılan şeyler farklı olabilir. Minimalizmin insanların sıradan konularla ilgili farkındalıklarını arttırarak içinde bulundukları durumu onlara göstermesi, onun özcü tutumunun bir göstergesidir.

Teknolojinin hızla gelişmesi ile birlikte internetin gündelik hayatımızın bir parçası haline gelmesi olumsuz sonuçlar da doğurmaktadır. İnternetin en önemli sorunlarından biri de bilgi kirliliğidir. İnsanların internette bilgilere ulaşması sonucu sosyal ilişkilerinin zayıflamasının yanında yanlış bilgilere ulaşan insanlar, yanlış yönlendirilmektedirler. Örneğin; Kumiko internette yaptığı araştırmalardan sonra yine internetten sipariş vererek Keats’in biyografisine ulaşmıştır. Kumiko, biyografideki bilgiler ve internetten okudukları arasında tezatlıklar olduğunu, “*internete güvenmemem gerektiğini sonunda anladım*”(Litt, 2010: 183)sözleriyle ifade etmektedir. Bunlardan en önemlisi o zamanki King Death’in başarılı bir tıp hocası olan Astley Cooper değil, beceriksiz ve aceleci bir hoca olan William Lucas olduğudur. Bunun yanında, Kumiko ve Skelton, King Death ve Paul ile ilgili bilgilere eski gazeteleri bularak ulaşmaktadırlar. Ayrıca, insanların e-posta yoluyla hızla iletişime geçmeleri yapıtta önemli bir yere sahiptir. Kumiko, Paul’a ulaşmak için onun arkadaşlarıyla e-posta yoluyla iletişime geçmektedir. Dr. Speed ise Kumiko ile yüz yüze görüşmeyi reddederek e-posta yoluyla iletişime geçmek istemektedir. Bunun yanında, Kumiko Dr.

Norfolk'un kaybolmasıyla ilgili yazan gazeteciye yine e-posta yoluyla ulaşmaktadır. Yine Kumiko'nun ev arkadaşı Jo, e-posta ve telefon mesajları yoluyla biriyle tanışmıştır. İnternetin bu denli gelişmesi insanlar arasındaki iletişimi de tüketerek sağlam ilişkiler kurulmasının yolunu kesmektedir. İnsanlar bu biçimde iletişimi bazen kendilerine bazen ise karşısındakilere karşı güvenleri olmadığından kullanmaktadırlar. Böylelikle, hem insanlar hızlanan ilişkiler sayesinde kısa zaman içinde birçok olaya tanık olarak yaşamın hızına ayak uydurmaktadırlar hem de sanal âlemde farklı biçimlere girebilmektedirler. Dolayısıyla, insanlar arasındaki ilişkiler de çabucak tükenmektedir. Tüketime insanların ilişkilerinin de katılması insanları insani duygulardan uzaklaştırmaktadır.

İnternet kullanımının yanında hızlı gelişen teknolojinin örneklerinden biri de telefon kullanımıdır. Telefon ile mesajlaşma minimalizmin en önemli özelliklerinden olan kısa, net, açık cümle kullanmaya bir örnektir. Mesajlaşma tıpkı e-posta gibi insanlar arasındaki sosyal ilişkileri zayıflatırken, bir taraftan da yaşamın hızına uyum sağlamanın bir gereği halini almaktadır. İnsanlar gereksiz olduklarını düşündükleri kelimeleri azaltarak, mesaj yoluyla sadece amaca yönelik iletişime geçmektedirler. Herhangi bir duygudan yoksun bu iletişim yoluyla gelişen ilişkiler modern insanın çarpık, sorunlu, ruhsuz ilişkilerinin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Kumiko'nun kalp ile ilgili hakikate ulaşma sırasında Paul ve onun arkadaşlarıyla mesajlaşma yoluna gitmesi önemlidir. Çünkü yüz yüze geldiklerinde hata yapmaktan korkan insanlar, bu yolla kontrollü bir biçimde iletişim içerisinde olmaktadır. Bunun yanında, otuz ikinci bölümde Skelton'un hastane çalışanları tarafından zorla konulduğu tıbbi atık çekmecesinden kurtulması telefon mesajı ile gerçekleşmiştir. Skelton'un Kumiko'nun telefonuna gönderdiği mesaj şöyledir: *"EKSİ İKİNCİ KATTA PATOLOJİDEYİM. HEMEN POLİSİ ARA! SONRA WALLY'E ULAŞ. GÜVENLİĞE HABER VERME. BENİ ÖLDÜRECEKLER. GOOSEN VE FINE. CİNAYET İŞLEDİLER. KENDİN GELME. SENİ SEVİYORUM. S"* (Litt, 2010: 308). Her ne kadar iletişimin bu teknolojik araçların eline geçmesi okuyucunun dikkatini çekse de, bunun bazen yarar sağladığı da gözlerden kaçmamaktadır.

İnsanlar arasındaki bu türden iletişimler, yaşamdan sıkılmaya, çalışma şartlarının zorluğuna, bunlardan uzaklaşmak isteyen insanların sigara, alkol, uyuşturucu gibi bağımlılıklara, çarpık ilişkilere, ayrılıklara sebep olmaktadır. Minimalist yapıtların konu

aldıkları insanlar yaşamın zorlukları altında ezilmiş, yaşamdan usanmış, kendine ve çevresine yabancılaşmış insanlardır. Minimalist yazılar yazan Raymond Carver'ın karakterleri bu insanlara örnektir. Onun *“anlatıcı ve karakterleri içki içerler, çünkü depresyonda, korkmuş ve yalnızdırlar”*(Hemmingson, 2008: 43). Dunn'a göre de *“minimalist yapıtlardaki karakterler genellikle yaşamın kurbanları olmuşlardır; onlar aylak ve mahmurdurlar”*(Dunn, 1985: 54). Modern insanın başlıca sorunlarından biri iş bulmaktır ve iş bulanların sıkıntısı ise zorlu çalışma koşullarıdır. İnsanlar çalışma yoğunluğu ve hızla tükenen yaşam karşısında yorulmakta ve dolayısıyla diğer insanlarla olan iletişimleri zayıflamaktadır. Sadece ailelerine karşı değil, arkadaşlarına karşı da yabancılaşmaktadır. Modern yaşamın düzenine ayak uydurmak için ya çabucak tükenmektedirler ya da bu yaşamdan kendilerini soyutlamaktadırlar. Tüketim toplumunda insanlar yorgunluğun ağına düşmüşlerdir. *“Uykusuzluklar, migrenler, baş ağrıları, patolojik şişmanlık ya da iştahsızlık, güçsüzlük ya da kompulsif aşırı etkinlik: Biçimsel olarak birbirinden farklı ya da birbirine karşıt olan bu semptomlar aslında kendi aralarında yer değiştirebilir, birbirlerinin yerine geçebilir”*(Baudrillard, 1985: 219). Teknolojinin hızla gelişmesi, sanayi ürünlerinin hızlıca ve ucuz fiyatlarla üretilmesi de göz önünde bulundurulursa insanlar kendilerini rahatlatmak için sanal hazlar peşine düşmektedirler. Kendilerini yaşamın gerçeklerinden uzaklaştırmak için bilgisayar oyunları ve kumar oynamakta, sigara, alkol, uyuşturucu gibi bağımlılık yapan maddeler kullanma yoluna gitmektedirler. Böylelikle, uzaklaşmaya çalıştıkları tüketim toplumunun aktif bir üyesi haline gelmektedirler. Minimalizm bu bağlamda insanların içinde bulundukları durumun farkına varmalarını sağlamaktadır. Yapıt okuyucularına bu durumu göstermekte ve onların yorumlarını önemsemektedir.

King Death'deki karakterlerin birçoğu da tüketim toplumun birer üyesidir. Örneğin; Skelton gündüzleri çalıştığı Guy's! da geceleri bu sıkıntıdan kurtulmak için poker oynamaktadır. Yine, iki sevgili olan Becky ve Jonesy'nin düzenli yaşadıkları bir evleri yoktur ve sürekli parti vermektedirler, hatta Jonesy bu partilerden birinde çıkan yangın sonucu yaşamını yitirir. Hastanede güvenlik şefi olan Bay Fine yaşamdan beklentisi olmayan biridir ve hastanedeki sakinleştirici ve uyuşturucu ilaçlarından kullanmaktadır. Kumiko ise modern yaşamın zorluklarının farkındadır ancak bazen bu durumdan memnuniyet duymaktadır. Skelton'dan ayrıldıktan sonra caddede dolaşırken bunu şu sözle doğrulamaktadır: *“Bazen, Londra yaşamını çok seviyorum”*(Litt, 2010:

20). Minimalist yapıtlar bir bağlamda modern dünyayı, şehirleşmeyi, tüketim toplumlarını eleştirmektedirler. Bunların beraberlerinde getirdikleri sorunları ve bu sorunların insana, topluma ve sanata yansımalarını konu almaktadırlar. Ancak bunu yaparken okuyucuya herhangi bir öneride bulunmamakta, okuyucunun okudukları karşısında geliştirdiği kendi algılarını önemsemektedir. Şehir yaşamından hoşlanan bir okuyucu bütün bu sorunları görmezden gelerek yorum yaparken, bu durumdan rahatsız olan başka bir okuyucu için durum farklıdır.

Kumiko araştırmasına Paul'un arkadaşlarının evinde kalıp onların yardımlarıyla devam ederken, Skelton da Paul'un arkadaşlarıyla tanışıp hem araştırma yapmaktadır hem de Kumiko'nun yaptıklarıyla ilgili bilgi sahibi olarak ona yakın olmaktadır. Kumiko ve Skelton'un kalp ile ilgili araştırmalarına devam etmelerinin sebebi olay hakkında suçlu bulunan Paul'un suçsuz olduğuna inanmalarıdır. Çünkü olaylar incelendiğinde Paul'un suçsuzluğunu kanıtlayacak birçok detay bulunmaktadır. Skelton hastanede çalışarak hastane çalışanlarından bilgi toplarken, Kumiko hastane çalışanlarına dışarıdan ulaşmaktadır. En önemli detaylardan birisi öğrencilerin Pandora adını taktıkları bayan bir kadavra ile başka bir kadavranın kalplerinin değiştirilmesi ve Paul'un bu durumu fark etmesidir. Kadavraya Pandora adının verilmesi önemlidir. Çünkü Yunan mitolojisinde Pandora'nın Kutusu insanlığın kötülüklerle karşılaşması ve bunlara karşı umudun var oluşunu simgelemektedir. Ölü bir insan bedenine bu takma adın verilmesi insanın yaşamı boyunca bütün kötülükler, zorluklar ile karşılaşması ancak umudunu yitirmemesine bir örnek olarak görülebilir.

Skelton'un, Kumiko'ya yakın olabilmek için onun ev arkadaşı olan Anne'i kullanması insanlar arasında yaşanan çarpık ilişkilere bir örnektir. Modern insan kendi çıkarları doğrultusunda hareket ederek insani duygulardan sıyrılmaktadır ve samimi ilişkilerin yerini çıkar ilişkileri almaktadır. Üstelik Kumiko da Skelton ve Anne arasında olanları bilmesine rağmen onları desteklemektedir. Böylelikle hem Skelton'dan kurtulacak hem de Anne sayesinde ondan bilgi alacaktır. Modern dünyada insanlar kendi kendilerine yetememekte ve kendiışlerini kendileri yürütemez hale gelmektedirler. Teknolojinin hızla gelişmesi, makineleşmenin yaşamın her alanına hâkim olması yaşamda öyle hızlı değişim ve gelişmeler yaratmaktadır ki sistemin bir parçası olan insan kendi istek ve arzularına ulaşabilmek için kendisine yetemez hale gelmektedir. Bu sebepten, insan başkalarıyla olan ilişkilerini kendine yarar sağlaması

için kurmaktadır. İlişkilerdeki saygı, sevgi, hoşgörü, anlayış gibi kavramlar ortadan kalkarak bu kavramlar kişilerin sadece kendileri için yararlı olacak şekilde şekillenmektedir. Baudrillard insani ilişkilerin de tüketime alet olduğunu şu sözlerle ifade etmektedir:

“Sistem kendini, kişisel bağların, somut toplumsal ilişkilerin tümüyle tavsiye edilmesi tabanında kurar. Sistemin zorunlu ve sistematik olarak ilişki üretir hale gelmesi de bu ölçüde olur. İlişki üretimi üretimin en önemli dallarından biri olmuştur. Artık kendiliğindenlik taşımadığı ve üretilmiş oldukları için bu ilişkiler, üretilmiş her şey gibi, tüketilmeye adanmıştır”(Baudrillard, 2010: 96).

Başkalarından faydalanmak isteyen insanlar arasında da tıpkı Skelton ve Anne’inki gibi sağlıklı, duygusuz, anlamsız ilişkiler kurulmaktadır. İletişim, kişilerin kendi duygu, düşünce ve isteklerini diğer insanlara ifade ederken, diğer insanların da duygu, düşünce ve isteklerini anlamak ve böylelikle iki taraf arasında bir bağ kurmak amacıyla kurulması gerekirken, bu tür ilişkilerde tamamen duygu, düşünce, istekten yoksun bir iletişim oluşmaktadır. Tüketim toplumunda ilişkiler ihtiyaç giderme ve çıkarlar üzerine kurulmaktadır. Aslında bu iletişim değil bir çeşit ilişkidir. Bu bağlamda, cinsellik bilinen anlamının dışına çıkıp tüketimin ögesi haline gelmektedir. Böylelikle insanlar arasında iletişim sorunları ortaya çıkmaktadır. Baudrillard tüketim toplumlarında ‘cinsellik patlaması’ olduğunu ve bu patlamanın *“cinsel sorunların gerçek ve birçok açıdan yeni aciliyetini”*(Baudrillard, 2010: 169) yansıttığını ifade etmektedir. Bunun yanında, *“tüketime sunulan cinselliğin kendisi”*(Baudrillard, 2010: 169) ifadesiyle cinselliğin tüketim sisteminin bir parçası olduğunu belirtmektedir. Anne ve Skelton arasındaki çarpık ilişkinin bir benzeri de Paul ve Kumiko arasında yaşanmaktadır. Kumiko daha fazla bilgi sahibi olmak için Paul’la yakın ilişki içine girmeye çalışmaktadır. Çıkar ilişkisinin en çok görüldüğü karakter ise Becky’dir. Kalp ile bilgiyi en çok kendisi bildiğinden Kumiko da Skelton da zaman zaman onunla buluşmaktadırlar. Becky de yemek, sigara ya da para karşılığında onlara yardımcı olmaktadır. Minimalist yapıtlar modern yaşamda zayıflayan bu tür insani ilişkileri konu edinerek, okuyucularına kendi durumlarını hatırlatmaktadırlar.

Böylesine çıkar ilişkilerinin var olduğu dünyada hâlâ aşka yer olduğu gerçeği okuyucunun ilgisini çekmektedir. Skelton’un Kumiko’ya olan saplantılı aşkı ve Dr. Norfolk’un kızı Monica ve Paul’un aşkı buna birer örnektir. Dr. Norfolk kendi öğrencisi

olan Paul’la, kızı Monica arasındaki bu ilişkiyi desteklememiştir. Ortadan kaybolduktan sonra da bu ikisi bir daha görüşmemişlerdir. Monica annesiyle birlikte İtalya’da yaşamaktadır, ancak Paul’un intiharını duyunca onu görmeye hastaneye gelmiştir. Bir taraftan müzikle ilgilenen Skelton, Kumiko için ‘kalp’ adında bir şarkı bestelemektedir ve bu şarkı en çok dinlenen şarkılar listelerinde yer almaktadır. Skelton bu şarkının “*bulma, kaybetme, sevme, ihtiyaç duyma*”(Litt, 2010: 109) ile ilgili olduğunu ifade etmektedir.

Kumiko, Monica ve Paul aşkını öğrendikten sonra Monica ile görüşmek için İtalya’ya gider ve Monica’dan tıp hocalarından Simon Aragon’un da onu sevdiğini öğrenir, bunun üzerine Kumiko kalp ile ilgili konuyu araştırırken, Dr. Norfolk ile ilgili gizemi de çözmeye çalışmaktadır. Olay örgüsü Paul’un olayı, Kumiko ve Skelton’un ilişkileri ve Dr. Norfolk’un kayboluşu üzerine devam etmektedir. Bunun yanında, Skelton da hastanenin güvenlik görevlisi Bay Fine’in Belinda adındaki eşinin cinayete kurban gitmesiyle ilgili bilgiler edinmektedir ve bütün bu cinayetlerin birbiriyle bağlantılı olduğu görülmektedir. Wally, Skelton’a Bay Fine’in eşini öldürdüğü ve birilerinin ona yardım ettiğini anlatmaktadır “*Fine Belinda’ya su içirdi. Kadın içmek istemiyordu. İki tane bardak vardı. Belinda’nın portakal suyu vardı ama Fine ona zorla su içirdi. Belinda’nın söylendiğini duydum. Yüksek sesle konuşuyordu. Belli ki ona ilk kez su içirmiyordu. Belinda, Fine’in zalim olduğunu söyledi. Fine da onun bolca su içmesi gerektiğini söyledi. Bunu duymasaydım, onun suçlu olduğunu düşünmezdim*”(Litt, 2010: 260). Belinda’nın otopsi raporuna ulaşan Skelton ise raporu Goosen’in imzaladığını görünce “*Eğer Fine, Goosen’a şantaj yapmadıysa ve ona para vermediyse neden Goosen ona yardım etti? Oda mı Fine’in karısından nefret ediyordu?*”(Litt, 2010: 260) diye düşünmektedir ve cevabı olmayan bu sorularla bölüm son bulmaktadır. Böylelikle, olay örgüsü sıçramalar, kopmalar ve boşluklarla devam ederken okuyucu elde ettiği bilgiler doğrultusunda olay örgüsünü şekillendirmektedir.

Kumiko ortada bir cinayet olduğunu ve cinayeti tıp hocalarından Simon Aragon’un işlemiş olabileceğini düşünerek tekrar polise gitmeye hazırlanırken, Skelton’un araştırmaları da aynı yönde devam etmektedir. Onları ayıran kalp onları tekrar birleştirecektir.

Anlatıcıların bulgularıyla birlikte okuyucu cinayet işleyen kişinin kim olduğuna dair kendi yorumunu kendisi oluşturmaktadır. Olay örgülerindeki boşlukları her

okuyucu kendi bakış açısına göre dolduracağından ve bu bağlamda değerlendireceğinden okuyucu olasılıkları değerlendirmektedir. Minimalist yapıtlardaki olasılıklara açık yapı ve merak duygusu bu yaşamda hakikatin göreceli olabileceğine dikkat çekmektedir. Bu olasılıklar, tesadüfler, simetrik olaylar ve tekrarlamalarla zenginleştirilmektedir. Yaşamın ve insanların birbirine benzediği dünyada bütün bunlar hiç de şaşırtıcı değildir. Tıp öğrencileri ile yapılan buluşmalar sonunda Paul'un Pavel adındaki sınıf arkadaşı Kumiko'ya kadavralar arasındaki kalbi değiştirenin Simon Aragon olduğunu itiraf etmektedir. Böylelikle, aslında olaylar açığa kavuşmaktadır, olaylar net ve açıktır, okuyucuya düşen iş parçalarını elde ettiği bütüne ulaşmaktır. Skelton da Vic Goosen ve Bay Fine arasında işbirliği olduğunu düşünmektedir ve Dr. Norfolk'un ortadan kaybolması ve Bay Fine'in eşinin ölümü de bu iki kişiye bağlıdır.

Kumiko ve Skelton, hastanede olan bitenlere dair bilgilerini birleştirerek Simon Aragon Vic Goosen ve Bay Fine'ı tutuklatmak istemektedirler. Oysa polis merkezinden kendilerine yardım alamayacaklarını fark ettiklerinden Skelton'un hastanede çalışan arkadaşı Wally ile birlikte bu işi çözmeye çalışmaktadırlar. Güvenlik güçlerine karşı duyulan güvensizlik okuyucunun dikkatini çekmektedir. Bu durum minimalist yapıtlarda görülen paradoksa bir örnek oluşturmaktadır. İnsanların birbirine duydukları güvensizliğin boyutları gözler önündedir. Okuyucu yapıttaki bu örneği değerlendirerek kendi durumunu gözden geçirme yoluna gitmektedir. Otuzuncu bölümden sonraki bölümler oldukça kısadır ve gerilimi arttırmaktadır. Okuyucu merak içinde bölümlerin sonlarının yoruma açık olmasıyla bu boşlukları doldurmaktadır. Bölümlerdeki bu yalın ancak kesintili anlatım, okuyucunun sonuca ulaşmasını hızlandırarak, olay örgüsündeki hızlı gelişmelere okuyucunun da ayak uydurmasını sağlamaktadır.

Otuz dokuz ve kırkıncı bölümlerde bütün olaylar çözüme ulaşmış gibi görünse dahi minimalist yapıtlardaki en önemli özelliklerden olan belirsiz, yoruma açık sonuç kısmı burada da görülmektedir. Postmodernist yazımda da yapıt sonuçların ertelenmesiyle tekrar yaratılmaktadır. Bütün olayların çözüme kavuşmuş olması aslında herkes için yeni başlangıçlar anlamına gelmektedir. Örneğin; Dr. Norfolk ve birçoklarının katili olan Bay Fine ve Vic Goosen yaşamlarını yitirmişlerdir. Bir olay araştırılırken pek çok diğer olay aydınlatılmıştır. Paul'un suçsuzluğu kanıtlanmış ve hastanedeki işine geri dönmüştür. Simon Aragon hastane malını çalmak ve bunun gibi birçok suçtan dolayı tutuklanmıştır. Wally yaşamını yitirmiştir. Daha önce bu hastanede

ölümleri şaibeli olanların mezarları açılmıştır ve cesetlerin parçalarının diğerleriyle değiştirildiği görülmüştür. Dr. Norfolk da diğerleri gibi öldürölüp parçalanmış ve tıbbi atık haline getirilmiştir. Becky polise ifade verdikten sonra ortadan kaybolmuştur ve bütün bu yaşananlar medyada manşet olmuştur. Kumiko ve Skelton ise tekrar bir araya gelmektedirler. Hikâyenin sonunda geri dönüş yoktur, yeni bir başlangıç vardır. Aslında hikâyedeki herkes için yeni başlangıçlar vardır. Yani hikâyenin sonu minimalist kurguya uygun bir biçimde başlangıçlara açık bir biçimde, okuyucunun hayal gücüyle yaratacağı farklı olasılıklarla bitmektedir. Okuyucunun zihninde iki insanın yaşamı yeni bir hikâye olarak şekillenmektedir. Bütün bu hikâye anlatıcılar sayesinde verilen bir ön bilgiye benzemektedir, ancak asıl hikâyeyi okuyucu oluşturmuştur. Bu durumda, her okuyucu, kendi algısına göre farklı bir hikâye oluşturmuştur. Bunun yanında, olay örgüsünün başında ölümle anlamlandırılan insan kalbinin, hikâyenin sonunda hem ölümü hem de aşkı içerdiği görülmektedir. Böylelikle, okuyucu ilk görüntünün yanıltıcı olabileceğini ve değişebileceğini anlamaktadır.

2.2.2. Karakterler

Kumiko ve Skelton hikâyenin iki ana karakteridir. Aynı zamanda, her ikisi de anlatıcı olarak okuyucunun karşısına çıkmaktadır. Minimalist yapıtlar genellikle “*birinci şahısla*”(Aktaran: Motte, 1999: 23) yazılmaktadırlar. Kırk bölümden oluşan *King Death*’de birinci bölüm Kumiko tarafından anlatılırken, sırasıyla diğer bölümler Skelton ve tekrar Kumiko tarafından birinci tekil şahıs anlatımı ile anlatılmaktadır. Ancak, otuz birinci bölümde anlatıcı Kumiko olduğundan, okuyucu otuz ikinci bölümde Skelton’un anlatıcı olacağını düşünürken anlatıcı sürpriz bir biçimde tekrar Kumiko olmaktadır. Minimalist yapıtlar okuyucuyu şaşırtmak için buna benzer sürprizleri kullanılmaktadırlar. Hatta otuz ikinci bölümün başında anlatıcı “*Bir sürpriz*”(Litt, 2010: 307) cümlesini kullanarak okuyucuyu karşısına almaktadır. Karakterlerin hem hikâyenin kahramanı olmaları hem de anlatıcı olmaları onların bakış açılarının okuyucu tarafından değerlendirilmesini sağlamaktadır. Bunun yanında, iki farklı anlatıcı sayesinde okuyucu eş zamanlı gelişen olayları iki karakterin bakış açılarından görerek, algı farklılıklarına tanık olmaktadır. Aynı nesne ya da olaya karşı iki kişinin farklı

yaklaşımları olduğunu fark etmek okuyucunun da yaşamdaki olaylara eleştirel ve farklı bakış açılarından yaklaşmasını sağlamaktadır.

Yapıtta Kumiko ve Skelton dışındaki karakterler de minimalist yapıtların karakter özelliklerinde olduğu gibi sıradan, basit, yorgun, modern yaşam içinde kendine yer edinmeye çalışan karakterlerdir. Kumiko ve Skelton'un ortak noktalarından biri her ikisinin de sanatla uğraşıyor olmalarıdır. Skelton, Guy's'da çalışmaya başlamadan önce, hatta Guy's'da çalışmaya devam ederken de müzikle ilgilenmektedir ve daha önce de ifade edildiği gibi çok popüler olan 'kalp' adında bir şarkı bestelemektedir. Popüler kültürün minimalizm ile olan ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda popüler sanatın minimalist yapıtlarda konu olması şaşırtıcı değildir. Skelton doğaçlama müzikle ilgilenmektedir. Müzik yaptığı yerin basit ve doğal bir yer olduğunu ve bu sebepten oranın anlamlı olduğunu ifade etmektedir. Skelton yaptığı müzik ile ilgili şunlardan bahsetmektedir:

"...küçük, karanlık maksimum altmış kişilik bir oda. Sahne yok. Sadece birkaç düzensiz sandalyenin önünde bir mikrofon var. Doğaçlama müziğin bir parçası da performansçılar ve dinleyiciler arasındaki yapay bariyerlerin olmayışıdır, böylelikle benim gelişimde de hiç yıldız muamelesi yoktu. Bunun yerine, birkaç alkış, merhaba ve selamlama aldım"(Litt, 2010: 127–128).

Minimalizmin yüksek sanatın oluşturduğu sanatçı ve sıradan insanların ayrı tutulmasına karşı çıktığı daha önce ifade edilmişti. Yapıtta da Skelton'un sanatçı ve sıradan insanı birleştiren tavrı minimalist bir özellik olarak okuyucunun karşısına çıkmaktadır. Bunun yanında, Skelton gitarının markasını okuyucuyla paylaştıktan sonra *"fakat artık bu tür detayları çok fazla kafama takmıyorum"*(Litt, 2010: 128) diyerek markanın önemsizliğini, işlevin önemini vurgulamaktadır. Skelton modern yaşamın sıkıcılığının farkında olan ve Kumiko'ya saplantılı bir biçimde âşık olan bir karakterdir. Zaten Kumiko'nun ilgilendiği cinayetle de Kumiko'ya yakın olabilmek için ilgilenmektedir. Bunun yanında, Skelton hem sanatçı olduğu hem de hastane de çalıştığı için modern insanın sıklıkla karşılaştığı kimlik karmaşasını yaşayan bir karakterdir. İnsanların yaşamda var olmak adında pek çok rol üstlendiği yaşamda, roller karışmaktadır. Skelton bu durumu bir gün gece vardiyasında çalışırken kendi kendine şu sözleri söyleyerek ifade etmektedir: *"Şafağa doğru, kendi kimliğimi kaybetmeye*

başladım- ve bir ya da iki kez kendimi Hollywood- Avustralya aksanıyla konuşurken buldum”(Litt, 2010: 200).

Kumiko Londra’ya gelmeden önce Japonya’da yaşayan ve orada yaptığı sanatsal projelerden sonra oldukça üne kavuşan ve bu ünden uzaklaşmak için Londra’ya gelen bir karakterdir. Bunu Skelton “*Kumiko’nun İngiltere’ye taşınmasının sebeplerinden biri de Japonya’da çok ünlü olmasıdır.*”(Litt, 2010: 30) diyerek ifade etmektedir. Okuyucu Kumiko ile ilgili bilgileri Skelton’nun bakış açısından öğrenmektedir. Kumiko modern yaşamın sıkıntılarının farkında olan ancak daha önce ifade edildiği gibi zaman zaman bundan memnuniyet duyan bir karakterdir. Japonya’da insanların modern yaşamla ilgili sorunları fark etmesini sağlayacak projeler yapmıştır. Minimalizmin amacı da zaten karmaşıklaşan yaşam içerisinde insanların farkında olmadıkları sıradan nesneleri, olayları ya da kişileri basit, sade, açık bir biçimde dile getirerek okuyucuların kendi tecrübeleri doğrultusunda bunlara karşı tutum ve bakış açıları geliştirmelerini sağlamaktır. Bu sebepten, minimalizm özcü bir tutum takınarak detayları okuyucuya bırakmakta, böylelikle de okuyucunun yorumlarını önemsemektedir. Biguenet’e göre “*belirsizlikler okuyucuya bırakılmaktadır, bir anlamda yapıtı okuyucu yaratmaktadır*”(Biguenet, 1985: 44). Kumiko’nun Japonya’da ünlenmesini sağlayan ilk projesi “*Whisperings/Fısıltılar*”(Litt, 2010: 30)dır. Bu projede Kumiko küçük bir galeride “*derme çatma bir günah çıkarma hücrelerinde*”(Litt, 2010: 30) oturmaktadır. Onunla konuşmaya gelenler geldiklerini bildirmek için dışarıda bulunan kırmızı bir düğmeye basmaktadırlar ve Kumiko onlara bir şeyler fısıldamaktadır. İlk hafta çok rağbet görmeyen bu şova sonraları ilgi çok büyümüştür. Kumiko gelenlere “*Coca-cola, Elhamdülillah ya da Hayır*” (Litt, 2010: 31)gibi basit kelimeler de söylese gelenler bunda büyük bir erdem olduğunu düşünmektedirler. Bütün fısıldadığı kelimeler bir kitapta toplanan Kumiko medyanın buna “*Yeni bir I-Ching*”(Litt, 2010: 31) demesi ile büyük bir üne kavuşmuştur. Bu şov modern insanın durumunu betimlemeye yöneliktir. Hiçbir maddesel dokunma ya da görsellik olmadan sadece basit fısıltılarla duygular, düşünceler dahası yaşam anlamlandırılmaktadır. Bu durum minimalizm’in gerçeği sıradan nesnelerde, sıradan olaylarda aramasına bir örnektir. Günlük yaşamda sıkça karşılaşılan ve artık sıradanlaşan, anlamını yitiren nesneler insanlar için önemini yitirmektedir. Bu şovla Kumiko insanlara tek bir nesne ya da tek bir kelime söyleyerek bunlar üzerinde düşünmelerini, dolayısıyla onları anlamlandırmalarını sağlamaktadır.

Tüketim yaşamın her alanında öyle hızlı ilerlemektedir ki insanlar pek çok şeyi farkında olmadan yaşamaktadırlar. Örneğin; günlük yaşamda Coca- cola gibi bir tüketim aracını sıkça kullanmak ya da pek çok kez hayır sözcüğünü duymanın verdiği sıradanlık, şükretmek gibi basit durumlar insanları içinde bulundukları durumu anlamaya ve bu durumları kendi algılarına göre anlamlandırmaya itmektedir. Böylelikle, kendilerinden ve çevrelerinden uzaklaşan insanlar kendileriyle yüzleşmekte, kendilerine ve yaşama karşı farkındalıkları artmaktadır. Bu şovu I- Ching denilen bir kehanet yöntemine benzeten medyadan sıkılan Kumiko, adına “*Peregrine Falcon*”(Litt, 2010: 32) dediği ve olayların bir “*İran kedisi*”(Litt, 2010: 32)nin gözünden anlatıldığı bir hikâye kitabı yazmıştır. Yapıtın adını sadece hoşuna gittiği için koyduğunu ifade etmektedir. Bundan sonra da kendi şarkılarından oluşan bir albüm çıkarmıştır. Çok iyi piyano çalamasa da bu projesi de çok popüler olmuştur. Çünkü Kumiko günlük, basit sıradan olanı ortaya çıkarmaktadır. Skelton, Kumiko’nun bir röportajında onun hiçbir şey planlamadan yaşadığını, doğru vakit gelene kadar da hiçbir şey yapmayacağını anımsamaktadır. Bu sebepten, okuyucu kalp meselesinin Kumiko’nun yeni bir sanat projesi mi yoksa sadece bir insanlık görevi mi olduğunu kendisi anlamlandırmaktadır. Londra’da da kalp ile ilgili cinayeti çözdükten sonra Japon medyası olayın içinde Kumiko’nun olduğunu öğrenmekte ve onu performans sanatı ve başarılı kriminal araştırmasını kombine eden yeni bir estetik disiplin yaratmakla kahraman ilan etmektedir. Çünkü disiplinler arasındaki sınırlar birbirine kaymakta, her şey iç içe geçmekte ve salt kendisi olan hiçbir şey kalmamaktadır. Dolayısıyla, ‘hakikat’de göreceli olmakta ve melezleşmektedir.

Skelton ve Kumiko’ya araştırmalarında en çok yardımcı olan karakter Becky’dir. Becky yapıtta, minimalist karakterlerde görülen, modern yaşam içinde kaybolmuş bir karakterdir. Kalbin trenden fırlatıldığını ve kalbi fırlatanın fiziksel görünümünü betimleyebilen tek karakterdir. Aktif bir biçimde araştırmanın içinde olmasa da verdiği bilgilerle cinayetin çözülmesine yardımcı olmaktadır. Becky yapıtta tüketici toplum insanlarının bir portresi olarak okuyucunun karşısına çıkmaktadır. Becky sevgilisi Jonesy ile birlikte yaşamaktadır ve yaşamları ile herhangi bir detay belirtilmemektedir. Ancak okuyucu sürekli yer değiştirmelerinden, düzenli bir yaşama sahip olmadıklarını tahmin etmektedir. Sürekli sigara kullanan ve para karşılığında Skelton ve Kumiko’ya yardımcı olan Becky onlarla genellikle tesadüfler sonucu

karşılaşmaktadır. Tesadüfler minimalist yapıtların başlıca özelliklerinden biridir. Çünkü modern yaşamda insanlar belirli uzamlar içerisinde yaşadıklarından ve yaptıkları eylemler, gittikleri mekânlar birbirine benzediğinden tesadüfler oldukça olağandır. Becky ile ilgili detayların okuyucuya bırakıldığı yapıtta, okuyucu Becky'nin kullandığı dili, bağımlılıkları, düzensiz yaşamı, sürekli ortadan kaybolması okuyucuya onunla ilgili yorum yapmasına fırsat vermektedir. Hikâyenin sonlarında polis memurunun Becky'nin asıl adının Rebecca Sumner olduğunu ve onun bir hayat kadını olduğunu ifade etmesi de okuyucu için önemli bir bilgidir. Minimalist yapıtlarda genellikle karakterleri alt ya da orta sınıftan işçiler, hayat kadınları oluşturmaktadır. Çünkü modern yaşam en çok bu insanları etkileyerek, onların yaşamda kaybolmalarına ve mutsuz, tükenmiş insanlar olmalarına yol açmaktadır. Bu karakterlerin yapıtlarda yer bulmalarıyla okuyucunun etrafında ve yaşamın içinde olan bu insanlara karşı farkındalığı artmaktadır. Karakterler okuyucuyu hayal dünyasından çıkartarak böyle insanların da var olduğunu hatırlatmaktadırlar. Yazar tarafından Becky yoluyla tüketim toplumunun bir imgesi verilmektedir; Kumiko, Becky'nin yeni evini bulup onunla görüşmek için gittiğinde yerde plastik bir kola şişesi olduğundan ve Becky'nin bu şişe ile onun getirdiği çiçeklere vazo yapmasından bahsetmektedir. *“Plastik bir kola şişesi yerdeydi. Becky onu aldı ve cebindeki bir bıçakla onu ortasından kesti. Çiçekleri alt kısmına koydu. Çantamda bir şişe maden suyu vardı. Onu Becky'e verdiğimde, yeni vazosuna biraz bundan döktü”*(Litt, 2010: 75–76). Bu durum hem tüketim ve doğanın bir tür eşleşmesidir, hem de minimalizmin görsel sanatlarda işlevselliğin öneminin vurgusunu yapmaktadır. Yani, dekoratif olarak kullanılan vazonun önemi yoktur, kola şişesi bu işlevi yerine getirebilmektedir. Ayrıca, çiçekler doğayı temsil ederken kola şişesi tüketimin markalaşmış göstergelerinden biridir.

Becky gibi cinayete ilgili en önemli karakterlerden biri de tıp öğrencisi olan ve kalp ile ilgili olayda suçlu bulunan Paul White'dır. Paul suçsuz olduğunu kendisi bilmesine rağmen, suçlu bulunmasına ve işten çıkarılmasına karşı tepki göstermemektedir. Hatta ilk başlarda kendinin suçsuz olduğuna inanan Kumiko ve Skelton'la bile görüşmeyi reddetmiştir. Paul bu davranışı ile yenilgiyi kabul eden, güçsüz bir karakter olarak okuyucunun karşısına çıkmaktadır. Paul arkadaşları arasında özellikle kızlar arasında oldukça popüler olan bir karakterdir. Eski King Death olan Dr. Norfolk'un kızı Monica ile aşk yaşamıştır ancak Dr. Norfolk'un onayını

alamadıklarından iki sevgili ayrılmıştır. Ancak hikâyenin sonunda olayların açığa kavuşmasıyla birlikte bu iki sevgiliyi yeni bir başlangıç beklemektedir. Onlarla ilgili bu belirsizlik okuyucuya bırakılmaktadır. Bunun yanında, Kumiko'nun ev arkadaşlarından ve Paul'un sınıf arkadaşları olan Molly de Paul'la ilişki yaşamıştır. Molly modern insanların çok sık karşılaştıkları düzensiz, çarpık ilişkiler yaşayan sıradan bir karakterdir. Cinayet ile ilgili olay araştırılırken de sınıf arkadaşı Pavel ile ilişkiye giren Molly bölüm sonunda Pavel'in çalışmaları sebebiyle ondan ayrılmıştır. Minimalist yapıtlarda Bruce Bawer'e göre *"karakterler öyle ya da böyle boşanmadan, hastalıktan, "ilişki" problemlerinden, ölüme yakınlıktan acı çekerler"*(Aktaran: Herzinger, 1985: 22) Molly modern insanın çarpık, düzensiz ilişkilerine örnek oluşturmaktadır. Ancak Molly Paul'un kızlarla arası iyi olduğundan birinin onu kıskandığı için ona iftira atmış olabileceğini ifade ederek okuyucuya yeni bir bakış açısı sunmaktadır. Yapıtın sonunda da Simon Aragon'un Paul'u kıskandığı için ona iftira attığı ortaya çıkmaktadır. Kızlar arasındaki popüleritesi yüzünden Paul'ün adı bu olaya karıştırılmaktadır. Bu bağlamda, modern yaşamda popüleritenin önemi ortaya çıkmaktadır. Popüler olmanın bu denli önemli olduğu bir yaşamda popülerliğin gereklerinin yerine getirilmesi tüketimi desteklemektedir. Yani, insanların kendi egolarını tatmin etmelerinin dahi tüketimle ilgili olması insanların birey olarak da tüketimin bir dişlisi olduklarını açıkça göstermektedir. Becky tüketim toplumunu maddesel olarak simgelerken, Paul tüketim toplumunu daha tehlikeli olan cinsellik, ego gibi insani özellikler bağlamında simgelemektedir. Paul, Kumiko ile de bir striptiz kulübünde buluşmaktadır. Erotik konular, porno, cinsel sapkınlıklar minimalizmin modern yaşamı anlatmak için kullandığı konulardan bazılarıdır. Yaşamdan sıkılan insan bu tür yerlere kaçarak boş vaktini değerlendirmektedir. Bunun yanında, Paul ve Kumiko'nun daha ilk buluşmalarında öpüşmeleri anlamsız cinsel ilişkilere, cinselliğin de tüketilmesine bir örnek oluşturmaktadır.

Paul'un suçsuzluğuna inanan ve araştırması boyunca Kumiko'ya yardımcı olan Molly'nin dışındaki diğer karakterler Jo ve Anne'dir. Jo, Pandora'nın kalbinin çalındığını ve bunu Paul'un fark ettiğini Kumiko'ya söyleyen ilk karakter olması açısından önem taşımaktadır. Çünkü herkes işlerini kaybetme korkusuyla sessiz kalmayı tercih ederken Jo, Kumiko'ya oldukça yardımcı olmaktadır. Hastane içinde Kumiko'nun ulaşamayacağı bilgileri ona getiren yani hastane ile Kumiko arasında bir

köprü görevi gören kişi kendisidir. Dr. Norfolk ve Monica ile ilgili olarak da Kumiko'ya bilgi vermiş, olay gününün sınıf listesini ve laboratuvar listesini ona ulaştırmıştır. Bunun yanında, Kumiko ile görüşmekten çekinen diğer sınıf arkadaşlarını cesaretlendirerek Kumiko'ya yardımcı olmuştur. Kısacası, Jo araştırma boyunca Kumiko'ya yardımcı olmuştur. Yapıtın sonunda ise telefon ve e-posta yoluyla tanıştığı ve adının hiç belirtilmediği biriyle olan ilişkisinin devam ettiği ifade edilmektedir.

Anne ise Kumiko ve Skelton'a araştırmalarında yardımcı olduğu kadar ikisi arasındaki aşk ilişkisinde aracı olması bakımından daha çok önem taşımaktadır. Anne, Skelton'dan hoşlanmakta ve onu elde etmek istemektedir. Günlerini ve gecelerini barlarda, öğrenci kulüplerinde geçiren sıradan bir modern karakterdir. Popüler toplumun insanlarda yarattığı beğenilme ve arzulanma isteğine Anne ile bir örnek verilmiş olmaktadır. Çünkü Anne Skelton'un kendisini beğenmesi için her şeye hazır olan bir karakter konumundadır. Hikâyenin sonunda ise Kumiko ve Skelton'un arkadaşı olan Grzegorz'la ilişkiye başladığı ifade edilmektedir. Grzegorz ise hikâyede Skelton ve Kumiko'nun eski bir arkadaşlarıdır ancak kendisi ile ilgili başka bir detay verilmemektedir.

Paul'un diğer sınıf arkadaşları ilk başlarda Kumiko'nun araştırmasına yardımcı olma konusunda Anne, Molly ve Jo kadar istekli değillerdi. Her biri işlerinden atılmak korkusu ya da kendi özel sorunlarının ortaya çıkmasından duydukları korkuyla geride durmuşlardı. Burada dikkat çekici olan, böylesine önemli bir konuda bilgileri olmasına rağmen bencillikleri sebebiyle yardımcı olmamalarıdır. Modern yaşamın insanları kendine çevirdiği, çevrelerine hatta ailelerine karşı yabancılaştırdığı ve insanların kendilerini merkeze alarak yaşadıkları oldukça sık rastlanan durumlardan bazılarıdır. Böylesine karmaşık olan dünyada insanlar kendilerine zarar gelmemesi için insani duygulardan uzaklaşmakta ve bencilleşmektedirler. Paul'un kendisinin dahi çözmeye çalışmadığı olaya diğer arkadaşlarının karışmak istememesi de doğaldır. Konu herkes için aynı olmasına rağmen her birinin hakikati aslında farklıdır. Ancak her biri Kumiko için şüpheli olduğundan belki de kendilerini aklamak adına sonradan onunla konuşma kararı almışlardı. Bu kişiler arasında Warren Glaister, Roger Dervish, Maurice Kavanagh, Richard Lawrance ve Pavel Smid bulunmaktadır. Maurice ve Roger'ın olaya karışmak istememe sebebi kendi eşcinsel ilişkilerinin ortaya çıkmasından duydukları korkudur. Ancak yine de Kumiko'yla konuşarak bildiklerini onunla

paylaşmışlardır. Richard Lawrance Kumiko'nun evine gelerek onun sorularına cevap vermiştir. Harry Lord da olay gecesi bir striptizci ile beraber olduğunu kanıtladığından suçsuzlar listesine girmektedir. Pavel Smid ise Jo'nun cesaretlendirmesiyle Kumiko'nun yanına gelerek kalpleri Simon Aragon'un değiştirdiğini, kendisinin bunu gördüğü için düşük not almakla tehdit edildiğini itiraf etmektedir.

“Oda kilitliydi. Fakat ben pencereden baktım ve Aragon’u kalple gördüm. Kalp onun elindeydi. O kalbi Pandora’nın bedeninden aldı ve Clown’un göğüs boşluğuna koydu[...]Bana iki dakika baktı. Yalan değil. Sonra geldi ve kapıyı açtı. Hiçbir şey söylemedi. Fakat testte düşük not aldım. Beni izlemeye devam etti. Ben hiçbir şey söylemedim. Notlarım daha iyi gelmeye başladı”(Litt, 2010: 269-270).

Erkeklerin yaşamlarının da tıpkı kızların yaşamları gibi düzensiz ve karmaşık olduğu, gündüzleri çalışsalar dahi gecelerini gece kulüplerinde, barlarda geçirdikleri açıktır. Modern yaşamda sıradan insanlar olan bu karakterlerin en önemli özellikleri modern insanın bencilliğini okuyucuya göstermeleridir.

Diğer karakterler ise hastane çalışanlarıdır. Skelton onlarla bir poker oyunu sırasında tanışmaktadır. Ancak okuyucu onları ilk olarak takma adlarıyla tanımaktadır; Sahsa Distress, Claire the Loon, Sally-up-the-Alley, Aragon the Arrogant, Simon, Phil and Bill'dir. Modern insanların takma adlar kullanmaları kendi istedikleri kimliklere bürünme ya da kendi kimliklerini gizleme ihtiyacından doğmaktadır. Ayrıca, takma ad insanları yaptıkları işe ya da bir özelliğe indirgemektedir. Böylelikle, hakikatten kaçarak istedikleri kimliğe bürünebilmektedirler. Hastanede çalışarak sürekli ölümle karşılaşmak onlar için oldukça sıradandır ve minimalizmin savunduğunu gibi hakikat sıradan olanda saklıdır. Çünkü insanlar sıradan olanla ilgili duygulardan ve düşüncelerden arınmakta ve onu görmezden gelmektedirler. Okuyucu hastane çalışanlarının görevleri ile ilgili bilgiyi Jo'nun Kumiko'ya getirdiği listeden öğrenmektedir; *“Hocalar: Dr. Speed (29-30 Nisan), Dr. France (Nadiren), Dr. Goosen (Seyrek) Asistanlar: Simon Aragon, Timothy Kendall, Sazzad Muhammad, Anita O'Driscoll, V.P. Singh, May Wilder, Zhu Zhang”*(Litt, 2010: 224) Bu karakterler arasında Dr. Speed anatomi hocası, yani King Death'dir. Kumiko'nun suçladığı Simon Aragon ise kalpleri değiştirdiğini Anne'e şu sözlerle itiraf etmektedir:

“Evet, kalp yanlış kadavradaydı. Birileri onu Pandora'ya koymuştu. Ben Paul White'ın bir gün önce birisine kalplerin değiştiğini söylediğini duydum. Dr. Speed'i ve

hepinizi işe karıştırmadan gizlice onun söylediğinin doğru olup olmadığını görmeye çalışıyordum. Tabii ki onun genç bir bayanın kalbi olmadığını fark ettim. Diğer kadavraları kontrol ettim, sonra da boş bulduğum yerle onu değiştirdim. Pavel Smid'in gördüğü buydu”(Litt, 2010: 300). Hikâyenin sonunda Simon tutuklansa da durumu belirsiz olarak okuyucunun yorumuna bırakılmıştır.

Vic Goosen ve Bay Fine eski King Death olan Dr. Norfolk'u öldüren ve Skelton'u öldürmeye çalışan karakterler olarak okuyucunun karşısına çıkmaktadır. Hikâyede okuyucu kalp ile ilgili olayı çözmeye çalışırken, aslında yapıtın adı olan *King Death* cinayetini de çözmüş olmaktadır. Bu iki karakterin işledikleri cinayet aslında öylesine sıradan, günlük yaşamın bir parçasıdır ki insanlar ya da hastane çalışanları sıradanlaşan olaylara karşı kayıtsızlıklarından dolayı bu durumu daha önce fark etmemişlerdir. Çünkü Goosen ve Fine'in daha önce ortaklaşa işledikleri bir cinayet daha vardır. Fine'in karısını öldürmesi de tıpkı Dr. Norfolk'un öldürülmesi gibi kapanmış bir olayken hikâyenin sonunda bu cinayet de ortaya çıkmaktadır. Bu iki karakter insanları öldürdükten sonra tıbbi atık yapmaktadırlar ve böylelikle kimse onlara ulaşamamaktadır. Hikâyenin sonunda kendi sonları da tıpkı öldürdükleri insanlar gibi olmaktadır.

Bu iki karakterin işledikleri cinayetlerin ortaya çıkmasında Skelton'a yardımcı olan ancak Goosen'la tartışırken yaşamını yitiren ve Skelton'un kendisine Wally dediği karakter August Walter'dır. Wally öldükten sonra evinde yirmi ismin bulunduğu bir liste bulunmuştur. Bu listede Dr. Norfolk'un ortadan kaybolmasından itibaren ortadan kaybolan kişilerin adları vardır. Wally tıpkı Skelton gibi hastanede bu olayı araştırmak için bulunmaktadır. İnsanların maskeler takmasına bir örnek de Wally'dir. Amacına ulaşmak için kendi kimliğini saklamakta, farklı bir karakter olarak okuyucunun karşısına çıkmaktadır. Karakterlerin farklı kimliklere bürünmeleri okuyucuya yaşamda da böyle insanlar olabileceğini, bu sebepten hakikate ulaşmanın zor olduğu hatırlatılmış olmaktadır. Ortaya çıkan cinayetlerden sonra bu yirmi kişinin de mezarları açılmış ve organları birbirlerinin vücutlarında bulunmuştur. Wally okuyucuya sıradan, gündelik, basit bir karakterin hakikati nasıl da elinde bulundurduğunu göstermektedir. Minimalizmin savunduğu gibi hakikat sıradan olandadır, karmaşıklığa gerek yoktur.

Son olarak adı ve yaşamı hakkında hiç bilgi verilmeyen, onunla ilgili boşlukları okuyucunun doldurduğu pop şarkıcısı Skelton'un şarkısının düzenlemesinde yardımcı

olan karakterdir. Şarkıcının Skelton’la çalışmak istemesi Skelton’un sanatı dışında da bir yaşamı olmasından kaynaklanmaktadır. *“O sıkıcı müzisyenlerle çalışmaktan nefret ediyor. Bu sebepten, müziğin dışında da yaşamı olan biriyle ilgileniyor”*(Litt, 2010: 104). Popüler kültürün sanatı olan, 1960’larda ortaya çıkan ve halen günümüzde de etkisini sürdüren müzik türü olan pop kolayca üretilip, tüketilen bir müzik türüdür. Kolayca çoğaltılabildiğinden de sıradan kişilere kolaylıkla ulaşabilmektedir. Bu bağlamda minimalizmin sıradan olana önem verdiği dikkate alınacak olursa şarkıcı bir popüler kültür imgesi olarak okuyucunun karşısına çıkmaktadır.

Yapıtta kullanılan karakterler kendi fikirlerini okuyucuya aktarmayan karakterlerdir. Yazar karakterlerin yorum yapmaktan uzak olmalarını sağlayarak okuyucuya yorumları konusunda fırsat vermektedir. Karakterler şehir yaşamının sıradan örnekleridir. Okuyucunun kendine ayna tutmasını sağlayan bu karakterler kendi dünyaları içine sıkışıp kalmışlardır. Her biri tüketim toplumunun üyeleridir ve farkındalıktan uzakta yaşamlarını sürdürmektedirler. Yapıttaki karakterler sanki okuyucunun her gün karşılaştığı arkadaşları, komşuları gibidir. Okuyucu kendini karakterlerin yerine koymak ve hayal dünyasında dolaşmak yerine kendini bularak yaşamının ve kendinin farkına varmaktadır. Bunun yanında, farkında olarak ya da olmayarak cinayetin çözülmesine katkıda bulunan karakterler gibi okuyucu da kendine çok uzak olamayan bu karakterlerle birlikte cinayetin çözülmesinde aktif rol oynamaktadır.

Karakterlerin içinde bulundukları zaman ve vakit geçirdikleri, çalıştıkları ya da yaşadıkları uzamlarda olay örgüsünün gelişimi ve okuyucunun farkındalığını arttırmak adına önem taşımaktadır.

2.2.3. Zaman ve Uzam

Uzamlar minimalist yapıtlarda genellikle kapalı, dar, sıkıcı, boğucu yerlerdir. Minimalizm, şehir yaşamının karmaşasını okuyucuya sunarak, büyük, geniş gibi görünen uzamların dahi aslında insanlar için ne kadar sıkıcı olduğunu ve sadece işlerine yönelik ya da eğlence amaçlı kullanıldıkları yerler olduklarını belirtmektedir. Tilbe ve Küzeci’nin makalelerinde belirttikleri gibi *“minimalist kurguda uzam da evrenden kopuktur, kapalıdır. Bir ev, bir salon, bir oda, bir banyo olabilmektedir”*(Tilbe ve

Küzeci, 2005: 644). Kısa hikâyelerde genellikle tek bir oda, ev, bar gibi kısıtlı uzamlar kullanılsa dahi romanlarda birden fazla uzam kullanılmaktadır, ancak amaç buraların modern yaşam içindeki yerini okuyucuya ifade etmektir.

Yapıtta olay örgüsünün geçtiği uzam Londra'dır. Bu şehirdeki evler, otel odaları, hastane, eğlence merkezleri, barlar, tren istasyonları ve kulüpler şehir yaşamının modern insanlar için vazgeçilmez uzamlarıdır. Uzam olarak metropoller kullanılsa dahi insanların yaşamlarını geçirdikleri bu yerler aslında metropolün küçük bir kısmını kapsamaktadır. Yazar tarafından Londra'nın uzam olarak seçilmiş olmasının sebebi de hızlı şehir yaşamının en güzel örneklerinden biri olmasıdır. Burada yaşayan insanlar şehrin hızına ayak uydurmaktadır. Yaşam biçimleri şehri şekillendirdiği gibi şehir de yaşam biçimlerini şekillendirmektedir. İnsanlar işleri, evleri ve bu sıkıcılıktan kurtulmak istedikleri zamanlarda ise eğlence merkezleri arasında yaşamlarına devam etmektedirler. Şehrin sıkıcılığı, hızı ve boğuculuğu içinde yine şehrin onlara sunduğu mekânlarda rahatlamaya çalışan insanlar tüketimin desteklendiği bir sistem içinde yaşadıklarının farkında değildirler. Minimalizm okuyucuların bunun farkında olmasını sağlamak için uzam olarak şehirleri tercih etmektedir. Ancak bunu yaparken, yazar yorumdan kaçınmakta hatta şehir yaşamından memnun olan ve olmayan karakterlerin fikirlerine yer vererek okuyucunun bu durumu kendisinin yorumlamasını sağlamaktadır.

Şehirler tüketim toplumlarının vazgeçilmezleridir. Çünkü tüketim üzerine kurulu bir yaşamı kapsayacak çok sayıda seçenek sunmaktadırlar. Bunlardan en önemlileri insanların bütün ihtiyaçlarını tek bir çatıda karşılayabilen alışveriş merkezleridir. Günümüzde şehirleşmenin bir örneği olarak görülen alışveriş merkezleri restoran, alışveriş mağazası, kütüphane, bar, eğlence merkezleri gibi pek çok etkinliği bir arada toplayarak insanların ihtiyaçlarına cevap vermektedirler. Oysa buralar insanların ihtiyaçlarından çok sistemin getirdiği gereklilikler için kurulmuş merkezlerdir. İnsanların çoğu sıradan gördükleri bu etkinlikleri gerçekleştirirken tüketim toplumunun ve onu yöneten ekonomik sistemin farkında değildirler. Baudrillard'ın ifade ettiği gibi *“drugstore/ yeni alışveriş merkezleri her şeyi bir kaleydoskop gibi içine alabilmektedir. Büyük mağaza meta panayırı gibi bir izlenim verirken, drugstore'un kendisi, incelikli tüketim resitalini sunmaktadır”* (Baudrillard, 2010: 19). Minimalizm üstü kapalı olarak tüketim toplumu eleştirisi yaparken bu gibi uzamları kullanarak insanlara içinde bulundukları durumu sorgulamalarına fırsat vermektedir.

Yapıtta şehir ve kırsal arasındaki ayrım ilk bölümden okuyucunun dikkatini çekmektedir. Hafta sonu tatilinden dönerken Kumiko kırsaldan şehre girdiklerini şu sözlerle ifade etmektedir: *“İlk başta pencereden evlerin yanan ışıkları dışında hiçbir şey göremiyorduk. Sonra gün ağardıkça, evlerin çatıları ve onların etraflarındaki boş tarlalar görünmeye başladı[...]Daha fazla ev ve daha az tarla vardı, sonra sadece evler kaldı ve tarlalar artık evlerin arkasına saklandıkları için göremediğimiz parklardı”*(Litt, 2010: 1–2). Şehre yaklaştıkça tarlaların azalması ve evlerin artması vurgulanırken, şehirde tarla yerine yapılan parklar olduğu ifade edilmektedir. Anlatıcı herhangi bir yorumdan uzakta sadece okuyucunun kendi bakış açısına göre bu durumu anlamlandırmasını sağlamaktadır. Modern yaşamda yeşil alanlar azaldığından insanlar için parklar kuran sistem bir bakıma insanların doğa gereksinimlerini bu yapay alanlarda karşılamalarını ön görmektedir. Ancak bu yerler hiçbir zaman doğanın kendisi gibi olamayacaktır, insanlar buralarda sadece oyalanacaklardır. Bunun yanında, kırsal ve şehir arasında uçurum olmadığı da dikkati çekmektedir. Kırsaldaki yaşam ve şehirdeki yaşam birbirine benzemektedir, aralarındaki fark ortadan kalkmaktadır. Yani tüketimi destekleyen sistem tarafından aralarındaki ayrım ortadan kaldırılmaktadır. Kumiko şehrin beton yığınları içinde ve yeşilden uzak oluşunu trenle yolculuk yaparken *“Southwark Katedral’in duvarları Londra’nın geri kalanı gibi gri”*(Litt, 2010: 2) diyerek ifade etmektedir.

Kumiko ve Skelton’un ulaşım için treni kullanmaları modern yaşamın hızına bir örnektir. Şehirlerde ulaşım araçları şehrin hızına ayak uydurması gereken insanlar için vazgeçilmezdir. Hız modern yaşamın vazgeçilmez bir unsurudur, insanlar yaptıkları eylemleri düzenli bir sürat içinde yapmaktadırlar ancak bu şekilde yaşamlarını sürdürebilmektedirler. Bunun yanında, şehrin her mekânının insanlar için ulaşılabilir olması tüketimi destekleyen başlıca unsurlardan biridir. Yapıtta da karakterler gidecekleri yerler için tren ya da otobüs kullanmaktadırlar. İnsanlar zamanlarının çoğunu ulaşımında geçirmektedirler. Tren istasyonlarındaki insanlar sistemin bir parçası olduklarının farkında değildirler. Olay örgüsü bir trende başlamıştır ve yine aynı tren yolu üzerinde son bulmuştur. Bunun yanında tren rayları üzerinde geçen koşuşturmalar minimalizmde simetrik özelliklerin görülmesine örnek oluşturmaktadırlar. Örneğin; Bay Fine’in raylar üzerinde Kumiko ve Skelton’u kovalaması şu sözlerle ifade edilmektedir:

“Tren kuzey raylarından geliyordu[...] İlk başta Kumiko’nun nişan alan Fine’i gördüğünü düşündüm. Fakat etrafa göz attığımda, diğer trenin güneyden geldiğini gördüm. Köprüyü geçtik. Kalbi ilk gördüğümüz Borough Market sağımızdaydı[...] Tekrar Fine’in ne yaptığını görmek için döndüm. O köprünün ortasındaydı ve diğer tarafa kaçamadı”(Litt, 2010: 329). Tren Fine’in ölümüne sebep olmuştur.

Trenin bulunduğu yerin karşısında olan ve yapıtta *“dünyanın en yüksek hastanesi”*(Litt, 2010: 22) olarak ifade edilen Guy’s olayların geçtiği diğer bir uzamdır. Hastanede çalışan insanlar sağlık sorunları ve ölümle o kadar sık karşılaşmaktadırlar ki, onlar için bütün bunlar oldukça sıradan olaylardır. Hastane çalışanları arasında mekanik ilişkiler ve sadece işlerine yönelik kısıtlı bir iletişim vardır. İnsanlar arası ilişkiler öyle soğuk ve samimiyetten uzaktır ki, çalışanlar hastane dışındakilere karşı oldukça dikkatlidir. Toplumda samimiyetten uzak sadece amaca yönelik ilişkilerin geliştiğini Baudrillard şu sözlerle ifade etmektedir:

“Artık ne içtenlik ne de sinizm söz konusudur, söz konusu olan işlevselleştirilmiş, karaktere bağlı ya da psikolojik tüm özelliklerden, tüm gerçek ve duygulandırıcı uyumdan arındırılmış, ama ideal ilişkinin hesaplanmış titreşimlerinden hareketle yeniden oluşturulmuş-kısacası varlığın ve görünüşün tüm aşırı ahlaki diyalektiğinden kurtarılmış ve yalnızca ilişkiler sisteminin işlevselliğinde yeniden oluşturulmuş-insan ilişkisidir”(Baudrillard, 2010: 194).

Örneğin; Skelton Paul’u ziyaret etmeye gittiğinde kendisine hiç bilgi verilmezken, çalışmak için üniformasını giydiğinde çalışanlar kendisiyle iletişime geçmektedirler. On birinci bölümün sonunda Skelton, Paul’u hastanede ziyarete gittiğinde hemşire ona, *“bugün daha fazla ziyaretçi yok. Paul çok yoruldu... Bana daha fazla ziyaretçi istemediğini bildirdi. Uyumak istiyor.”*(Litt, 2010: 93)diyerek Skelton’u uzaklaştırmaktadır. Oysa on altıncı bölümde Skelton hastanede çalışmaya başlayınca Wally ona eşlik ederek hastaneyi gezdirmektedir. *“Hadi. İlk önce sana bir dolap ve üniforma edineceğiz, sonra da seni güvenlikle tanıştıracam, böylece seni tutuklamayacaklar”*(Litt, 2010: 149). Üniforma bütün çalışanların tek tip olarak algılanmasını sağlamaktadır, çalışanlara yeni bir kimlik yükleyerek dışarıdaki yaşamlarından onları soyutlamaktadır. Çalışanların geceleri poker oynamak için kadvraların bulunduğu odayı tercih etmeleri onlar için ölümle ilgili her şeyin sıradan olduğuna işaret etmektedir. Guy’s şatafatlı şehir yaşamının soğuk bir yüzüdür ve

yaşamın hakikatinin bir simgesi olarak bütün heybetiyle öylece durmaktadır. Okuyucu burada yaşananlara tanık olarak, günlük yaşamın aslında merkezinde olan, ancak sıradanlaştığından birçoklarının fark etmediği ölümle ilgili hakikati düşünme yoluna gitmektedir. Böylelikle, minimalizm okuyucunun ölümü kendi tecrübelerine göre tekrar anlamlandırmasını sağlamaktadır.

Otel odaları şehrin karmaşası içinde kalan küçük, sınırlı uzamlardır. Kumiko Skelton'un evinden ayrıldıktan sonra gittiği otel odası için şunları ifade etmektedir: *“Odada mavi çok hâkimdi. Perdeler, halı, duvar kâğıdı hep maviydi. İkiz yatağın örtüsü de açık maviydi”*(Litt, 2010: 20). Odada az mobilya oluşu ve bütün mobilyaların aynı renkte oluşu, yani detayların azlığı okuyucunun odaya odaklanmasını sağlamaktadır. Böylelikle okuyucunun bu yerle ilgili algısı önem kazanmaktadır. Buranın dışında, Kumiko *“odanın boşluğu oldukça dolu”*(Litt, 2010: 37) gibi minimalist bir sloganı andıran ifadeyi kullanarak detaylardan arınmış bir yerin aslında daha anlamlı olduğuna işaret etmektedir. Odasındaki bu sadelik Kumiko'nun detaylara odaklanmasını sağlamaktadır. Kızların yanına taşındığı evdeki odasını da şu sözlerle ifade etmektedir: *“Oda içinde bir gardırop, bir masa ve bir tek kişilik yatak bulunan küçük bir odaydı. Her şey yulaf rengiydi. Kare pencere karşıdaki evin benzer penceresine bakıyordu”*(Litt, 2010: 73). Okuyucu bu ifadelerden şehirdeki evlerin iç içe inşa edildiklerini ve birbirlerine benzediklerini algılamaktadır. Böylelikle sınırlı yaşamların geçtiği sınırlı uzamlara vurgu yapılmaktadır. Ancak Kumiko *“uzam sınırlı ama onun hiçbir yerini kaplayacak birisi yok”*(Litt, 2010: 82) diyerek uzamın sınırlılığının önemsizliğine, asıl olanın huzur olduğuna dikkat çekmektedir. Bu durum minimalizmde basit ve az olanın yeterli olduğunu göstermektedir. Şehirlerin büyük olması önemini yitirmektedir, çünkü herkes kendi yaşamını kendi uzamında yaşamaktadır.

Şehrin insanlara eğlence sunması da insanların bu kapalı uzamlarından çıkmalarını sağlamaktadır. İnsanlar daha çok bar, gece kulübü, striptiz kulübü, pub, sinema, alışveriş merkezi gibi yerlerde vakit geçirmektedirler. Bu mekânlara giderek hem günün sıkıntısından uzaklaşmakta hem de alkolün ve uyuşturucunun etkisiyle kendilerinden uzaklaşmaktadırlar. Bu yerler onlar için gerçek yaşamdan uzak uzamlardır. Oysa buralar hem yaşamın bir parçasıdır hem de insanların kendilerine ve yaşama yabancılaştıkları paradoks içeren yerlerdir. Yapıtta 'The Porter and Sorter' Paul'un arkadaşlarıyla vakit geçirdiği bir bardır. Bunun yanında Paul ve Kumiko

Londra'nın eğlence merkezlerinden biri olarak bilinen 'Soho'da bir striptiz kulübünde buluşmaktadırlar. Yine Kumiko ev arkadaşları ile birlikte öğrenci partilerine katılmaktadır. Kumiko, Skelton'dan ayrıldığında rahatlamak için yine Soho'daki bir gey porno sinemasına gitmiştir ve buraya gidişini şu sözlerle ifade etmektedir: *"Filmin kendisi önemli değildi. Çoğu zaman gözlerim açık bile değildi. Öylece oturdum ve ne yapacağımı düşündüm. Adamlar geldi gitti fakat benimle muhatap olmadılar. Bana göre sinemalar konsantre olmak için ideal yerlerdir"*(Litt, 2010: 22). Yaşam ve şehir o kadar karmaşıktır ki Kumiko bütün bunlardan uzaklaşmak için yaşamın tam ortasında ancak yaşamın karmaşasından uzakta olan ve yine şehrin insanlara sunduğu bir yeri tercih etmektedir. Karakterlerin bu tür eğlence merkezleri dışında buluştukları yerler metro istasyonlarıdır. Örneğin; Kumiko ve Paul bir gün 'Leicester Meydanı Metro İstasyonu'nda buluşmuşlardır. Metro istasyonları yoğun şehir yaşamının ve yaşamın süratinin en çok hissedildiği yerlerdir. Bir yerden bir yere kısa süre içinde gitmek isteyen insanlar, dakik olan metrolara yetişebilmek için oradan oraya koşturmaktadırlar. Bu istasyonlar kalabalığın hep aynı giriş ve çıkış yönlerine aktığı, tıkkış tıkkış olan ellerinde bilgisayarları ve cep telefonlarıyla sık sık bir sonraki durağa ve saatine bakan insanların bir araya geldiği ve yaşama karşı duyulan kayıtsızlığın en çok hissedildiği yerlerdendir.

Yapıtta geçen kısmi bir uzamda İtalya'nın Fosciandora şehridir. Kumiko buraya Monica Norfolk ve annesiyle görüşmeye gelmiştir. Kumiko'nun uçakla bir gün içinde İngiltere'den İtalya'ya geçmesi ve geri dönmesi okuyucuya yaşamda sınırların ortadan kalktığını ve hızın önemini göstermektedir. Kumiko *"biletim ertesi günün sabahınaydı, fakat akşam 8.35 uçağına binmeyi başardım. Kızların evine vardığımda, herkes dışarıdaydı"*(Litt, 2010: 252) diyerek yapıtta zamanın sıçramalarla devam ettiğine örnek oluşturmaktadır. Minimalist yapıtlarda zamanın ve olayların sıçraması, kısıtlı zamanlarda ya da devinimsiz zamanlarda geçen olay örgüleriyle karşılaşılmaktadır. Yani, olay örgüsünde zaman günlere, saatlere indirgenmektedir. Olaylar kısıtlı ya da belirsiz zamanlarda geçmektedir. Okuyucu yaşamın ne kadar hızla akıp gittiğinin, kısacık zamanlara ne kadar çok şey sığdırılabileceğinin farkına varmaktadır. Yapıtta da zaman net olarak okuyucuya verilmemektedir. Ancak, Kumiko'nun *"Mayıs'ın biriydi"*(Litt, 2010: 2)ifadesinden tarih anlaşılmaktadır. Yazar yılı net olarak vermese de

okuyucu yaşanan olaylar ve bu olayların gerçekleştiği uzamlardan hikâyenin geçtiği yılların tahminini yapabilmektedir.

Yapıtta aynı olayların iki farklı anlatıcı tarafından anlatılması sebebiyle okuyucu eş zamanlı olaylara tanık olmaktadır. Olayların eş zamanlı anlatılması zamanı yavaşlatsa da şehir yaşamında zamanın hızla akıp geçmesi, dahası zamanın dahi tüketimin bir parçası haline gelerek hızla tükenmesi karakterlerin sürekli saati vurgulamalarıyla önem kazanmaktadır. Örneğin; Kumiko otel odasında saat 12.15 olduğunu ifade etmektedir. Dışarı çıkıp, biraz dolaştıktan sonra yemek yiyip, sigara içtiğinde saatin 13.30 olduğunu belirtmektedir. Kırk beş dakika içinde Kumiko'nun yaptıkları düşünülecek olursa yaşamın ne kadar hızla aktığı gözler önüne serilmektedir. Bunun yanında, yaşamın karmaşasının bir düzen içinde sürebilmesi için modern toplumlarda dakiklik oldukça önem taşımaktadır. Trenlerin, metroların ya da otobüslerin tam vaktinde gittikleri yerde bulunmaları dikkat çekmektedir. Bu durum Kumiko'nun birinci bölümde *“tren 5.34’de tam vaktinde Londra Köprüsü İstasyonundaydı”*(Litt, 2010: 2) cümlesiyle örneklendirilmektedir.

Yapıtta olayların hangi tarihler içinde gerçekleştiği tam olarak belirtilmediğinden ve zamandaki sıçramalar sebebiyle kesin bir tarih belirtilememektedir. Aslında yapıtta zamana olan vurgu daha çok yaşamın hızla geçmesine ve teknolojinin de yardımıyla kısa sürede birçok olayın gerçekleşebilmesinedir. Zaten gerilimin arttığı son bölümlerde diğer bölümlere kıyasla daha hızlı gerçekleşen olaylar, okuyucuyu sınırlı zaman ve anlatım içine sürüklemektedir.

2.2.4. Dil

Minimalist yapıtların dili kısa, basit, açık cümleler ve özenle seçilmiş uyarıcı kelimelerden oluşmaktadır. Alt ve orta sınıfın yaşamlarının anlatıldığı yapıtlarda günlük konuşmalar ve argo kelimeler sıklıkla görülmektedir. Kısa, basit, açık bir dilin başlıca ögesi günlük konuşma dilidir. Okuyucu okuduğu hikâyede yaşamı olduğu gibi görmektedir. Bu bakımdan, minimalist yapıtlarda günlük dil içinde sıklıkla kullanılan argo konuşmalara ve kelimelerin okunduğu gibi yazılmasına yer verilmektedir. Örneğin; “*loadsa reasons...*”(Litt, 2010: 236) ‘lots of reasons’ yani bir sürü neden cümlesinde ‘bir sürü’ kelimesi okunduğu gibi yazılmaktadır. Kumiko da radyoda dinlediklerini şu şekilde yazıya dökmektedir: “*DISASTER DATE W S! DINNER, NICE. BACK 2 HIS FLAT. THEN S FREAKS. SAYS HE CAN’T BE UNFAITHFUL 2 U. I LEAVE. NO CALL OF REMORSE FROM HIM- YET. WHAT SHD I DO*”(Litt, 2010: 247)? Günümüzde insanlar arasında resmi olmayan yazışmalarda kısaltmalar kullanılmaktadır. Yazar da yapıtta günlük dili önemseyerek dildeki biçimciliğe tepki vermektedir. Yazarın amacı okuyucunun cümleleri açık bir biçimde ve kolayca anlayabilmesi olduğundan yazar yazım kurallarını ve dilbilgisini önemsememektedir. Böylelikle, minimalist yapıtlarda kelime ve cümlelerin açık ve kısa kullanımları nitelik olarak kısalık değil, bir bakıma nicelik olarak uzunluktur. Ayrıca yazar kuralları önemsemeyerek okuyucuya kuralların önemli olmadığı sıradan bir dünya göstermektedir. Yapıtta bir hayat kadını olan Becky’nin ve adı verilmeyen pop şarkıcısının konuşmalarında ise sıklıkla argo kelimeler ve günlük dil kullanımına yer verilmektedir. Becky, Jonesy’nin ölü bedenine “*aptal herif, seni lanet aptal. Lanet evi yaktın*”(Litt, 2010: 214) diye haykırmaktadır. Pop şarkıcısı ise yanında çalışanlara “*Endişelenmeyin, sizi lanet şerefsizler- paranız ödenecek*”(Litt, 2010: 105) diyerek argo kelimeler ve bayağı sözler kullanımına örnek vermektedir. Yazar günlük dili sansürsüzce kullanarak hem yapıtına gerçeklik katmakta hem de okuyucunun yapıtı kolayca anlamasını sağlamaktadır. Çünkü günlük yaşamda herkesin küfür ettiği bir gerçektir ve yazar bu gerçekliği gözler önüne sermektedir. Günlük dil kullanılırken farklı dillerden de kelimeler olduğu gibi yazıya dökülmektedir. Örneğin; İtalya’da ki garson Kumiko için güzel kadın anlamına gelen ‘Bella’, Monica için ise çok güzel kadın anlamına gelen ‘bellissima’ sözcüklerini kullanmaktadır. Böylelikle, okuyucu

araştırmaya yönelerek yazarın sunduklarından daha fazlasını kendisi şekillendirmektedir.

Okuyucunun yapıtı şekillendirmesine yönelik diğer özellik ise yazarın dil oyunları kullanmasıdır. Bunun ilk örneği eksik kullanılan cümlelerdir. *“Okuyucunun ilgisini merkeze alan açık boşluklar ve eksiltilerin görüldüğü heykelde ya da edebiyatta güçlü odaklanmalar gözlemlenmektedir”*(Obendorf, 2009: 59). Minimalist yapıtlarda sıklıkla kullanılan üç nokta işareti ile okuyucu boşluk verilen cümleyi kendi algısına göre anlamlandırmaktadır. Örneğin; Jo yeni erkek arkadaşı ile ilgili arkadaşlarına *“O...bilmek istedi”*(Litt, 2010: 265) demiştir. Böylelikle Jo’un her ev arkadaşı ve her okuyucu kendi bakış açısına göre bu cümlede üç nokta kullanılarak boş bırakılan yeri doldurmaktadır. Yine Skelton’un Guy’s hastanesini karşısında gördüğünde kendi kendine *“buraya sadece 3 dakika mesafede...”*(Litt, 2010: 106) derken cümleyi tamamlamaması yazarın okuyucunun yorumunu önemsemesinden kaynaklanmaktadır. Diğer taraftan yapıtta hakikat değil, gereksiz olan kısıtlanmaktadır ve bu yolla hakikat basitleşerek anlaşılabilir olmaktadır. Bunun yanında, hakikatin ne olduğundan çok nasıl algılandığı önem kazanmaktadır. Dilin bu şekilde sessizlik yaratması okuyucunun yapıt içinde aktif rol oynamasını sağlamaktadır.

Dilde sessizlik eksik bırakılan cümlelerle yapıldığı gibi paragraflar arası sıçramalarla da yapılmaktadır. Anlatımdaki bu sıçramalar ile hem kurguya devinim kazandırılmış olmaktadır hem de boşluk bırakılan bu olaylar arasında okuyucunun önemi arttırılmaktadır. Yazar bunu bazen okuyucu boşluğu kendi algısına göre şekillendirsün diye yapmakta bazen ise gereksiz gördüğü için yapmaktadır. Örneğin; Kumiko yürüyüşe çıktığını ifade ettikten sonra ani bir sıçramayla Grzegorz’un evine gidişini anlatmaya başlamaktadır. Bir başka örnekte de Pazar gününden bahsederken sonraki paragrafta Pazartesi gününe geçmektedir. On dokuzuncu bölümde ise Kumiko hastaneye gidişi anlatılırken birden Keats’in biyografisinin Kumiko’nun eline geçmesinden bahsedilmektedir.

Dilde kullanılan sessizliğin yanında yazar okuyucuya metnin bir kurgu olduğunu hatırlatarak da dil oyunu yapmaktadır. Birinci bölümün ilk paragrafında Kumiko *“Japonca yazıyorum çünkü benim için daha kolay olacak. İngilizcem iyidir fakat bu karmaşık hikâyeyi anlatmaya yetecek kadar iyi değil. Ve benim kafamdakinin tersine, bu hikâye İngilizce yaşandı. Günlüğümü Japonca yazarım. Hem özel hem açık olmak için*

Japonca'yı kullanırım”(Litt, 2010: 1) ifadesiyle okuyucuya okuduğu metnin bir kurgu olduğunu hatırlatmaktadır. Postmodernist özelliklerden biri olan kurgu içinde kurgu kullanımına diğer bir örnek de anlatıcının Borough Market için “*ben bu konu hakkında yazdığım dan beri, burası kendisinin modern bir imitasyonu ile değiştirildi*”(Litt, 2010: 2) ifadesidir.

Minimalist yapıtlarda dil oyunlarına yer verilmesinin yanında, birinci tekil şahıs anlatımı kullanılmaktadır. Kim Herzinger minimalist yapıtların “*sıklıkla birinci şahısla, bazen ikinci şahısla*” (Aktaran: Motte, 1999: 23) yazıldıklarını vurgulamaktadır. *King Death*, iki anlatıcıdan oluşmasına ve birinci bölümde Kumiko bu hikâyeyi yazdığını ifade etmesine rağmen diğer bölümlerin anlatıcısı Skelton da tıpkı hikâyeyi kendisi yazıyormuş gibi birinci tekil şahıs kullanmakta bazen de geçmiş zaman kullanmaktadır. Bunun yanında, Kumiko hikâyeyi yazdığını ifade etmektedir, ancak Kumiko’nun Skelton’un bakış açısıyla yazmayı tercih etmemesi ve Skelton’un da olaylara kendi bakış açısından dâhil olması bu hikâyeyi iki anlatıcının yazdığını göstermektedir. Bu bağlamda, yazar anlatıcıları kullanarak okuyucunun kafasını karıştırmakta ve hikâye üzerine düşünmesini sağlamaktadır. Bu durum, minimalist yapıtlarda öykülemenin önemini göstermektedir. Örneğin; ikinci bölümde Skelton “*Kumiko’nun ultra solgun cildini hiçbir şeyle kıyaslayamam. O kalp olayı olduğunda otuz üç yaşındaydı...*”(Litt, 2010: 10) diyerek olayları birinci tekil şahıs anlatımı ile anlattığını ve onun da geçmişte yaşanan bir olayı anlattığını doğrulamaktadır. Bunun yanında, Kumiko birinci bölümde şu an yazdığı hikâyenin daha önce gerçekleştiğini ifade etmektedir. Hikâyedeki geçmiş zaman kullanımlarından da olayların hikâyenin şimdiki zamanından daha önce yaşandığı açıktır. Yapıtta geçmiş zamanın yanında geniş zaman kullanımları da bulunmaktadır. Geçmişte yaşanan olaylar şimdi yazıldığından her iki zamana da rastlamak mümkündür.

Yapıtın dili kısa, basit, açık cümlelerden oluşmaktadır. Cümlelerin yalın olması okuyucunun hikâyeyi anlamasını kolaylaştırmaktadır. Bu bağlamda, dilde biçimcilik azaltılarak içeriğin zenginleştirilmesi sağlanmaktadır. Minimalizmin dilde basitliğe yaptığı vurgu süssüz bir dille karşılaşan okuyucunun okuma sürecini hem hızlandırmakta hem de okuyucunun gereksiz detaylarla vakit harcamasını engellemektedir. Süslü dil okuyucuyu içine hapsederken, minimalizm okuyucunun algısının açık tutulması ve özgür olması gerektiğini savunmaktadır. Böylelikle, okuyucu okuma süreci boyunca daima

zinde olarak hikâyeyi şekillendirmektedir. Minimalizmin görsel sanatlardaki süssüz, sade yaklaşımını dilde de gösterdiği görülmektedir. Arthur Saltzman yapıtlarda kullanılan bu kısaltmaların aslında “*yoğunlaşmaya vurgu yaparak minimalizmin tanımına katkı sağladığını*”(Aktaran: Motte, 1999: 5) belirtmektedir. Bu sayede seçilmiş kelimeler ve kısa, basit cümlelerle okuyucunun yapıtta gösterilen gerçeklere ulaşmasını kolaylaştırmaktadır. Anlatıcının vurgulamak istediği kelimelerin italik harflerle yazımı buna kolaylık sağlamaktadır. Örneğin; Kumiko birinci bölümde Skelton’un evi için “*burada bir gece daha uyumayacağım*”(Litt, 2010: 19) cümlesini kullanmaktadır ve bu cümle italik harflerle yazılmaktadır. Yine, Skelton Paul’un kendisini arayarak Kumiko’nun bu işten vazgeçmesini istediğinde “*her şey için artık çok geç*”(Litt, 2010: 67) demektedir ve ‘geç’ kelimesi italik harflerle yazılmaktadır. Dolaysız, açık bir dil için kelime ve cümle seçimleri oldukça önem taşımaktadır. Okuyucunun gerçeğe ulaşması, kendini ve etrafındakileri anlaması için açık bir dil vazgeçilemez bir unsurdur.

Minimalist yapıtlarda dil kullanımı geleneksel anlatımın yıkılması açısından önem taşımaktadır. Dil oyunları, günlük konuşmalar, açık anlatımlar ve basit kelime kullanımları yapıta gerçekçilik katarken biçimciliğe karşı durmaktadır. Dilin tıpkı yaşamda olduğu gibi zorunluluklarından kurtularak kuralsızca kullanılması yazara ve okuyucuya özgürlük tanımaktadır. Bu durum minimalist yazarların basitlik, sanatsızlık, küçüklük gibi olumsuz sıfatlarla anılmalarına sebep olsa da minimalizmin vurgusunun yaşamı tüm yönleriyle açıkça gözler önüne sermek olduğu düşünüldüğünde minimalist yapıtların önemi anlaşılmaktadır. Bunun yanında, dilin noktalama işaretleri, sıçramalar ya da sessizliklerle basit ve sade kullanımı okuyucunun önemini arttırmaktadır. *King Death*’de dil yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi minimalist yapıtlara uygun biçimde kullanılmaktadır. Böylelikle, okuyucu ve yazarın özgürlüğü artarken, dilin basit, açık ve süsten uzak oluşuyla ve günlük konuşma dilinin kullanımıyla yaşam en yalın haliyle gözler önüne serilmektedir.

SONUÇ

Çalışmamızın birinci bölümünde kuramsal anlamda minimalizmi araştırdık. Ancak minimalizmi kavram olarak incelemeden önce ortaya çıktığı dönemde etkili olan iki önemli akımın oluşumunu dikkate aldık. Yirminci yüzyıla genel olarak bakıldığında karşılaşılan en etkili iki akım modernizm ve postmodernizmdir. Her iki akımın etkileri sadece sanata yansımamış, aynı zamanda toplumsal olarak önemli değişimlerin yardımcısı olmuşlardır. Rönesans ile başlayıp sanayi devrimi ile hız kazanan toplumsal ve sanatsal gelişimler toplumların yapısının değişmesine sebep olmuştur. Değişen dünyada toplumun yaşam biçiminin değişimi beraberinde bazı sorunları da getirmiştir. Yaşanan politik ve siyasi bunalımlar, karmaşa, kişilerin kendilerine ve çevrelerine yabancılaşması bu değişimlerin ortaya çıkardığı sonuçlardan bazılarıdır. Modernizm sanatta ortaya çıkan bu sorunların doğurduğu boşlukları doldurmayı amaçlamış ve sanatı özgürleştirme yoluna gitmiştir. Böylelikle geleneksel olandan ve geçmişten kopan toplum ve sanat yenilikçi arayışlar içine girerek sanatı ve toplumu yeniden biçimlendirme görevini üstlenmiş durumdadır. Bütün bu arayışlar on dokuzuncu yüzyılda ve yirminci yüzyılın ilk yarısında birçok akımın ortaya çıkmasına sebep olmuş, modernizm de bütün bu akımlar için bir tür şemsiye görevi üstlenmiştir.

Modernizmin kucakladığı yenilikçi ruhu bir adım öteye taşıyarak ortaya çıkan postmodernizm hem modernizmin eleştirisini yapmakta hem de değişen dünyada ve sanatta yeni yaklaşımların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Ortaya çıkan akımların çeşitliliğiyle karmaşıklığa sürüklenen sanatçı kendine yeni arayışlar bulmaktadır. Bu bağlamda, postmodernizm ortaya çıkan akımları tekrar düzenlemiş ve geliştirmiştir. Aralarında kesin bir başlangıç ve bitiş olmayan modernizm ve postmodernizm toplumdaki değişimlere kucak açmışlardır. Her iki akım da sanatta köklü değişimler yaratmışlardır. Özellikle sanatçının gerçeklik arayışı ve gerçeği yansıtmaya biçimi bütün akımların araştırdığı ortak konu olmuştur. Yirminci yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkmaya başlayan minimalizm de içine doğduğu dönemin özelliklerini taşıması bakımından bu iki akımla ilişkilidir. Minimalizm özellikle ‘gerçeklik’ konusuna kendi bakış açısını getirerek ilişkili olduğu bu iki akımdan ayrılmaktadır. Bu bağlamda, postmodernizmi hem desteklediğini hem de ona tepki gösterdiğini düşünen Barth gibi minimalizm teorisyenleri hem postmodernizmin yenilikçi ruhunu benimsemiş hem de

onun karmaşılaşan sanatsal uygulamalarına tepki göstermiştir. Joe David Bellamy bir makalesinde bu durumu şöyle ifade etmektedir:

“Bazı eleştirmenler Amerikan kurgusundaki yeni minimalist etkinin postmodernizmin bir parçası olduğunu düşünmektedir [...] fakat benim bu konuda şüphelerim var. Bu minimalist eğilimin postmodern bilincin karmaşıklığına, entelektüelliğine, öz bilinçliliğine, tinsel baştansavmacılığına ve polimorf biçimciliğine bir tepki olduğuna inanıyorum”(Bellamy, 1985: 32).

Minimalizm ortaya çıktığı dönemin yenilikçi ruhunu taşıdığı için bu iki akımla da ilişkilidir. Birçok eleştirmen minimalizmi modernizm ya da postmodernizm içindeki yenilikçi akımlardan biri olarak tanımlamıştır. Örneğin; Diane Stevenson’a göre *“minimalist olarak adlandırılan yazarların farklılıklarına rağmen iki ortak noktaları vardır. Onlar hem Amerikalılardır hem de postmodernlerdir”*(Stevenson, 1985: 84). Ancak bu durum minimalizmi ne modernist ne de postmodernist yapmaktadır. Bu akımların birbirleriyle ortak noktaları oldukları gibi farklılıkları da bulunmaktadır.

Postmodernler toplumda yaşanan karmaşayı sanatlarına aktarmakta ve bu karmaşayı kabullenerek yapıtlarında bu durumu göstermektedirler. Diğer yandan, minimalistler toplumdaki bu karmaşanın sanata da karmaşa olarak yansıtılmasına karşıdırlar. Minimalizm gerçekliğin karmaşılaşan yaşam içinde var olduğundan yola çıkarak sanatta yalınlığı benimsemektedir. Havis’in minimalistlerin daha düşük biçim kullanarak toplumu postmodernistlere göre daha gerçekçi sunduklarını düşündüğü gibi, minimalistler biçimden çok içeriğe yönelmişlerdir. Çalışmamızda minimalizmin içine doğduğu dönem özelliklerini inceleyerek, o dönemdeki akımlarla benzerlikleri ve farklılıkları olduğunu ifade ettik.

Minimalizm, modernizm ve postmodernizmle ilişkilendirilirken aynı zamanda gerçekçilik ve doğalcılığa geri dönüş olarak da nitelendirilmiştir. Ancak gerçekçilik ve doğalcılık minimalizmden ayrılan iki akımdır. Bunun yanında, gerçekliğin kullanımının minimalizmin önemli özelliklerinden biri olduğu da belirtilmelidir. Hatta minimalizm Dirty Realizm, Pop Realizm, Hyperrealizm, New Realizm gibi terimlerde de anılmaktadır. Yaşamı konu alması, hakikate verdiği önem onun gerçekçilikle ilişkilendirilmesine sebep olsa da minimalizm geleneksel gerçekçilerden ve doğalcılardan farklı bir tutum sergilemektedir. *“Minimalist yazarlar doğalcı atalarından ayrılmaktadırlar. Çünkü onlar Depresyon Dönemi yazılarının çoğunu*

oluşturan ilahi bakış açısından, iyi niyetli fanatizmden ve doktrinden vazgeçmeye çalışmaktadırlar”(Havis, 2002: 493). Minimalizm hakikatin yaşamın karmaşası içinde sıradanlaşan nesne, olay ve kişilerde olduğunu düşünerek okuyucusuna sıradan, günlük olayları anlatma yoluna gitmekte ve okuyucunun hakikati kendisinin keşfetmesini istemektedir. Yani hakikati hem amaç hem konu edinmektedir ancak hakikati anlatma yolunu gerçekçi ve doğalcılardan farklı yapmaktadır.

Minimalizm ilk olarak görsel sanatlarda ortaya çıktığından resim, heykel, mimari ve müzik alanlarını inceleme yoluna giderek minimalizmin her sanat dalında farklı biçimlerde ortaya çıktığını ifade etmiş olduk. Bunun yanında, çalışmamızda minimalizmin tüketim toplumu, popüler kültür ve popüler sanatla olan ilişkisini de inceledik. Çünkü minimalist yapıtlarda bazen karakterlerde, bazen uzam ve zamanda bazen ise dili kullanırken kullanılan tüketim ve popüler sanat imgeleri minimalizmin konusunu oluşturmaktadır. Ayrıca minimalizmin ortaya çıktığı dönemlerde oldukça etkili olan popüler sanatla ilişkili olması kaçınılmaz görünmektedir. Bunun yanında, minimalizmin tasarım ve mimari alanlarında popüler kültürün etkisinde kalırken özellikle edebiyatta popüler kültürü kullanarak ona karşı çıkma yoluna gittiği sonucuna vardık. Popüler kültür ve tüketim ürünleri kurguda daha çok imgeler halinde yer almakta ve bunlar hakkındaki yorum okuyucuya bırakılmaktadır. Yazarın yapmak istediği okuyucuya içinde bulunduğu durumu göstermek ve onu farkında olmadığı gerçeklerle yüzleştirmektir.

Çalışmamızda edebiyat alanında minimalizm incelenirken minimalist kurgunun özelliklerini açıklama yoluna gittik. Ancak terimin özündeki küçüklük, kısalık, basitlik gibi kavramların ortaya çıkardığı sorunsalı inceleyerek aslında minimalizmin tek vurgusunun dili kullanırken kullandığı basit, kısa cümle kullanımı olmadığını fark ettik. Minimalizmin basit ve kısa cümle kullanmasının amacı açık bir dille okuyucuya anlatmak istediğini ulaştırmaktır. Bu bağlamda, minimalizm sadece dili kullanarak yeni bir biçim oluşturma yoluna gitmemekte, aksine yeni biçimi kullanarak içeriğini zenginleştirme yoluna gitmektedir. Böylelikle, minimalist kurgunun sadece kısa hikâye ile sınırlı kalamayacağını novella, roman, tiyatro gibi türlerde de görüldüğünü açıkladık.

Çalışmamızın ikinci bölümünde Toby Litt’in bir söyleşisinde ‘minimalist romans’ olarak ifade ettiği *King Death* adlı romanını inceleyerek minimalizmin roman türündeki özelliklerini ve başarısını göstermiş olduk. İkinci bölümde minimalist

özellikler bağlamında incelenen yapıtın daha önce de ifade ettiğimiz gibi postmodernizm, popüler sanat ve modernizmle ilişkili olduğunu açıkladık. Bu sanat anlayışlarının birtakım özelliklerini kullanarak zenginleşen yapıt minimalizmin bir örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Okuyucunun algısının ve hakikatin öneminin vurgulandığı yapıtta minimalist kurguyu oluşturan özelliklerin nasıl kullanıldığını ifade ettik.

Çalışmamızda minimalizmin ortaya çıktığı dönem sanatıyla hem benzerlik hem farklılık içinde olduğunu ifade ettik. Toplumun yaşadığı karmaşa, bunalımlar ve köklü değişimler insanların yaşamlarını değiştirmiştir. Tüketime esas olduğu toplumda birey tükettiği kadar var olabilmektedir. Politik ve siyasi güçler yarattıkları bu tüketim sistemiyle bireyleri kendilerine bağlamakta ve onların yaşamlarını da en özel ayrıntısına kadar şekillendirmektedir. Tüketime hızı öyle fazladır ki bu, üretimin hızını da etkilemiştir. Üretilen ürünler zaten tüketime hızını arttıracak niteliktedir. Bu bağlamda, toplum tükettikçe ayakta kalmaktadır ve kendinden farklı olanı dışlamaktadır. Tüketim çılgınlığı kötü sonuçlar doğursa da insanlar var olabilmek için bu çılgınlığa katılmak zorunda bırakılmışlardır. Bütün bu değişimler elbette insanların yaşamlarında değişikliklere sebep olmuştur. Sanat da tüketimden ve yaşanan bu karmaşadan payını almıştır. Dönem akımlarında olduğu gibi minimalizm de içine doğduğu bu durumdan beslenmektedir. Minimalist sanatçılar gerçekliğin yaşanan bu karmaşanın ta kendisi olduğunu yapıtlarında yalınlığı kullanarak gösterme yoluna gitmişlerdir.

İnsanların yaşadığı bunalımlar yaşam biçimlerini değiştirmiş, var olmak için çalışmak zorunda olan insanlar kendilerine ve çevrelerine yabancılaşmışlardır. Aile ve akrabalık bağlarının olmadığı, insanın sadece kendini düşündüğü toplumda birey tüketime bir parçası olmuş ve böylelikle kendine dahi yabancılaşmıştır. Aslında tükenen kendisi olan birey, bu yaşam içinde farkında olsa da olmasa da sürüklenmektedir. Minimalizm işte bu karmaşayı içerik kabul etmekte ancak bu karmaşayı en sade biçimde dile getirmektedir. Toby Litt, *King Death*'de tüketim toplumuna minimalist yapıtların olay örgüsü, karakter, zaman, uzam ve dili kullanma özelliklerini kullanarak ayna tutmaktadır. Dilde sessizlik ve boşluklar kullanarak, Londra gibi tüketime fazla olduğu şehirlerden birini ve bu şehrin sınırlı uzamlarında geçen yaşamları konu edinerek, karakterleri yaşamın bu karmaşası içinde kaybolmuş

insanlardan seçmektedir. Olay örgüsünü bu karakterlerle, bu uzamda oluştururken olaylar arasında sıçramalar, boşluklar kullanarak okuyucunun algısına önem veren Litt, minimalist yapıtlarda okuyucunun önemine vurgu yapmaktadır. Konunun bir aşk hikâyesinin yanında bir cinayet olması okuyucunun da bir dedektif edasıyla yapıtı oluşturmasını sağlamaktadır. Okuyucu anlatılanları ipucu olarak kullanarak kendi algısına göre hikâyeyi biçimlendirmekte bunu yaparken de içinde bulunduğu durumu fark etmektedir. Okuyucu yapıtın sonunda kendi durumuna ve yaşamda gerçekleşenlere tanık olmaktadır. Bu bağlamda, minimalist yapıt dili ve olayları en yalın haliyle aktararak okuyucunun farkındalığını arttırmış olmaktadır.

KAYNAKLAR

- Abrams, L. (1985). "A Maximalist Novelist Looks at Some Minimalist Fiction." [Maximalist Bir Romancı Birkaç Minimalist Kurguya Göz Atıyor]. *Mississippi Review*, 14 (1/2), 24-30.
- Akay, A., Damisch, H. (2006). "Beni İlgilendiren Sanat Tarihi Değil, Sanat Üstüne Neyin Sorgulanacağı". (Söyleşi). (Çev. Elif Rifat). *Sanat Dünyamız Dergisi*, (100), 416-427
- Ana Britannica: Genel Kültür Ansiklopedisi. (1989). "Minimal Sanat" (16). İstanbul: Ana Yayıncılık.
- Antmen, A. (2008). *20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*. İstanbul: Sel Yayınları.
- Arargüç, M. F., (Kasım 2009). "Yeni Püritan Öykülerde Minimalist Dünyalar" [Bildiri]. M. Ruhi Esengün Anma Toplantısı Edebiyatta Dil, Zaman, Mekân, Erzurum.
- Benjamin, W. (1992). *Pasajlar*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Barth, J. (1986). "A Few Words About Minimalism." [Minimalizm Üstüne Birkaç Söz]. *New York Times Book Review*, 1.
- Baudrillard, J. (2010). *Tüketim Toplumu Söylenceleri Yapıları*. (Çev. H. Deliceçaylı, & F. Keskin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bellamy, J. D. (1985). "A Downpour of Literary Republicanism." [Edebi Cumhuriyetçiliğin Sağanağı]. *Mississippi Review*, 14 (1/2), 31-39.
- Biguenet, J. (1985). "Notes of a Disaffected Reader: The Origins of Minimalism." [Muhafif Okuyucunun Notları: Minimalizmin Kökeni]. *Mississippi Review*, 14 (1/2), 40-45.
- Brier, E. (2008). "Reading in the 1980s: In Country, Minimalism, and the Age of Niches." [1980'lerde Okuma: Yurtiçi, Minimalizm, ve Nişlerin Çağı]. *LIT: Literature Interpretation Theory*, 19 (3), 231-247.
- Colpitt, F. (1993). *Minimal Art The Critical Perspective*. Seattle: University of Washington Press.
- Çetişli, İ. (2001). *Batı Edebiyatında Edebi Akımlar*. Ankara: Akçağ Yayınları.

- Çınar, O. (2007). *György Ligeti'nin Yaşamı, Eserleri ve Müzik Dilinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Değirmencioğlu, A. (2008). *1960 Sonrası Genişletilmiş Heykel Kavramı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Dorsch, M. (2009). *The Beauty of Ordinary Stuff in Frederick Barthelme's Short Stories*. Norderstedt: Grin Verlag.
- Dunn, R. (1985). "After Minimalism." [Minimalizmden Sonra]. *Mississippi Review*, 14 (1/2), 52-56.
- Eagleton, T. (2004). *Edebiyat Kuramı Giriş*. (Çev.Tuncay Birkan). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foster, H. (2009). *Gerçeğin Geri Dönüşü: Yüzyılın Sonunda Avangard*. (Çev.E. Hoşsucu). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gür, Ş. Ö. (1999). "Minimalizm-fütürizm-naturalizm-yoksa?". *Yapı Dergisi*, 210, 57-69.
- Hemmingson, M. (2008). *The Dirty Realism Duo*. USA: Borgo Press .
- Herzinger, K. A. (1985). "On the New Fiction." [Yeni Kurgu Üzerine]. *Mississippi Review*, 14 (1/2), 7-22.
- Hovis, G. (2002). *The Companion to the Southern Literature: Themes, Genres, Places, People, Movements and Motifs*. USA: Louisiana State University Press.
- Irmak, C. H. (2002). *Mimarlıkta Yakınlık ve Minimalist Tavır*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- İslakoğlu, P. M. (2006). *Minimalizm Kavramı ve Mimaride Minimalist Yaklaşımlar*. (Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- İşıksalan, N. (2007). "Postmodern Öğreti ve Bir Postmodern Roman Çözümlemesi: Kara Kitap/Orhan Pamuk", [Elektronik Versiyon]. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (2), 416-466.
- İlyasoğlu, E. (1994). *Zaman İçinde Müzik*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Kahraman, H. (2005). *Sanatsal Gerçeklikler, Olgular ve Öteleri...* İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Korkmaz, R. (2007). “Küçürek Öykü (Short Short Story) Türü ya da Bir Çılgılığın Metinleşmesi.”. *Hece Öykü İki Aylık Öykü Dergisi* (19), 30-36.
- Litt, T. (2010). *King Death*. England: Penguin Books.
- Lynton, N. (2004). *Modern Sanatın Öyküsü*. (Çev. C. Çapan, & S. Öziş) İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Moran, B. (1991). *Türk Romanına Genel Bir Bakış-2*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Motte, W. (1999). *Small Worlds: Minimalism in Contemporary French Literature*. London: University of Nebraska Press.
- Öğüt, Ç. G. (2008). *Popüler Kültürün Toplumsal Etkileri ve Pop Sanat*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Ponzanesi, S. (2001). “The Exubereance of Immigration, Feminist Strategies and Multicultural Negotiations”. Mukherjee Bhatnagar (Ed.). *Encyclopedia of Literature in English*. (ss. 1348-1380). New Delhi: Athlantic Publishers and Distrubitors.
- Örum, T. (2006). “Minimal Requirements of the Post-War Avant-Garde of the 1960s” David Hopkins (Ed.). *Neo-Avant-Garde*. (ss. 145-161). New York: Rodopi Press.
- Rebein, R. (2001). *Hicks, Tribes and Dirty Realists: American Fiction After Postmodernism*. USA: The University Press of Kentucky.
- Stevenson, D. (1985). “Minimalist Fiction and Critical Doctrine.”[Minimalist Kurgu ve Eleştirel Doktrin]. *Mississippi Review*, 14 (1/2), 83-89.
- Strickland, E. (1993). *Minimalism: Origins*. Indianapolis: Indiana University Press.
- Şahbaz, H. (2006). *Modern Seramik Sanatında Minimalizm*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Tilbe, A., Küzeci, D. (2005). “Jean-Philippe Toussaint'in Banyo(La Salle de Bain) Adlı Romanına Küçürekçi (Minimaliste) Bir Bakış” [Bildiri]. Cemal Yıldız&Latif

- Beyreli (Ed.). *Edebiyat Öğretimi ve Değişiklik Yazıları*, (ss. 638–647), Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Toth, J., & Brooks, N. E. (2007). "Introduction: A Wake and Renewed?". Josh Toth & Neil Brooks (Ed.). *The Mourning After: Attending the Wake of Postmodernism*. (1-15). New York: Rodopi Press.
- Türk Dil Kurumu. (1998). *Türkçe Sözlük* (9. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Tyler, L. (2001). *Student Companion to Ernest Hemingway*. USA: Greenwood Press.
- Wanner, A. (2001). "Russian Minimalist Prose: Generic Antecedents to Daniil Kharm's Sluchai." [Rus Minimalist Nesir: Daniil Kharm'sın Sluchai'sine Genel Öncelikler]. *The Slavic and East European Journal*, 45 (3), 451-472.
- Wanner, A. (2003). *Russian Minimalism: From Prose Poem to the Anti-Story*. Evanston: Northwestern University Press.
- West, D. (2005). *Kıta Avrupa Felsefesine Giriş: Rousseau, Kant ve Hegel'den Foucault ve Derrida'ya*. İstanbul: Paradigma.
- Wilson, W. S. (1985). "Ann Beattie's Implications." [Ann Beattie'nin İmaları]. *Mississippi Review*, 14 (1/2), 90-96.
- Yılmaz, M. (2006). *Modernizmden Postmodernizme Sanat*. Ankara: Ütopya Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Özge DÜZGÜN
Doğum Yeri ve Tarihi	Eskişehir – 26.02.1985
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi – Edebiyat Fak. – İngiliz Dili ve Edebiyatı
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi – Sosyal Bilimler Ens. İngiliz Kültürü ve Edebiyatı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce - Almanca
Bilimsel Faaliyetleri	-
İş Deneyimi	
Çalıştığı Kurumlar	Adıyaman Üniversitesi
İletişim	
E-Posta Adresi	oduzgun@adiyaman.edu.tr
Tarih	28.01.2013